

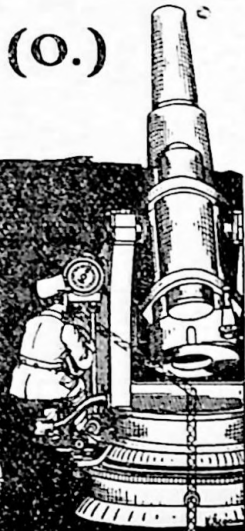
N.V.

HAZEMEYER's

Fabriek van

Signaal-
Apparaten

HENGELO (O.)

IN MEMORIAM.

Generaal-Majoor der Artillerie b. d. H. J. FURSTNER.

Lid van het Bestuur: October 1917.

Onder-Voorzitter: November 1923.

Overleden: 17 November 1926.

Mededeelingen van huishoudelijken aard.

OPGAVE NIEUWE LEDEN.

Nederlandsch-Indië.

Th. J. Heitink, 1e Lt. der Art. N. I. L., E. L. A. Becker, Kap. Inf. N. I. L.

Nederland.

's-Gravenhage: J. H. Solkesz, Lt. t/zee 1e kl. Breda: A. J. F. M. Egter, Cadet-Sergt. h.t.l.; D. van den Bosch, Cadet-Sergt. h.t.l. Dordrecht: G. J. W. Gelderman, 2e Lt. Art. den Helder: P. J. van Gijn, 1e Lt. der Mariniers; G. E. Rotgans, Lt. t/zee 2e kl., V. F. M. IJssel de Schepper, Lt. Kolonel der Mariniers. Maastricht: B. L. R. van Baalen, Secr. Pl. Comité tegen éézn. ontwap. Roosendaal P. L. A. M. van Gilse, res. 1e Lt. sp.d. Motord. Corresp. Nederl. Bank.

Correspondenten.

Heeft zich bereid verklaard op te treden als Correspondent der Verg. te *Harderwijk*, de Kap. der Inf. D. BUIJS, alwaar als Correspondent is afgetreden de Kap. der Inf. A. M. M. VAN LOON, aan wien dank is betuigd voor den door hem verrichten arbeid voor de Verg.

Bijeenkomst van 3 December 1926 te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Z.Exc. Luitenant-Generaal b.d. J. L. TEN BOSCH.

Aanwezig de Eere-leden: H.Exc. Generaal b.d. C. J. SNIJDERS en Luitenant-Generaal b.d. H. KEMPER.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering en heet U allen, ook de gasten, hartelijk welkom. Ik kan dat heden tot mijn innig leedwezen niet met dezelfde opgewektheid doen als anders; ik wil deze vergadering toch niet laten aanvangen, alvorens met U onzen vroegeren Onder-Voorzitter, den helaas te vroeg ontslapen Generaal FURSTNER hier herdacht te hebben. (alle leden verheffen zich van hunne zitplaatsen).

Ik behoef U niet te zeggen hoezeer dit heengaan ons allen, in 't bijzonder het Bestuur onzer Vereeniging geschokt heeft en hoe wij allen sterk onder den indruk zijn van het zware verlies, dat wij geleden hebben.

Wij hebben toch niet alleen een bijzonder ijverig bestuurslid verloren, wij moeten tevens missen een kameraad, een vriend; iemand, die overal waar hij kwam, gerespecteerd werd om zijn groote gaven van hart en hoofd, om zijn vriendelijke beminnelijkheid, om zijn rechtschapenheid.

Sedert October 1917, toen hij als lid van het Bestuur verkozen werd, nam hij meer actief aan ons Vereenigingsleven deel; de wijze, waarop hij zijn taak opvatte, zijn ijver, zijn toewijding voor de belangen van ons Genootschap, deden al spoedig zien, welk een uitstekende kracht ons Bestuur rijker was geworden en toen dan ook in November 1923 een Onder-Voorzitter gekozen moest worden, was de keuze onmiddellijk bepaald en met algemeene stemmen werd Generaal FURSTNER als zoodanig en tevens als Voorzitter van de Commissie van Redactie van het Wetenschappelijk Jaarbericht benoemd.

Wat hij in deze beide functies voor onze Vereeniging heeft verricht, mag bekend worden geacht; in het bijzonder mag wel gememoreerd worden zijn groote verdiensten voor laatstbedoeld bericht.

Het is dan ook zeker dat het heengaan van dezen hooggeachten en beminden man als een groot en diep verlies door ons allen zal gevoeld worden; in 't bijzonder door zijn medebestuurleden, die behalve zijn heldere adviezen ook zijn prettigen omgang, zijn hartelijke vriendschap zullen moeten ontberen.

Zijn nagedachtenis zal in hooge cere blijven!

Ik deel aan de Heeren mede, dat aan mevrouw FURSTNER een brief van rouwbeklag is gezonden en dat de Vereeniging bij de begrafenis is vertegenwoordigd geworden door den Voorzitter en door den Secretaris-Penningmeester; eerstgenoemde heeft daar de gevoelens van ons Genootschap vertolkt.

Ik geef thans het woord aan den Generaal KALFF, tot het houden van zijn voordacht over:

DE ORGANISATIE VAN BESTUUR EN AANVOERING DER NEDERLANDSCHE WEERMACHT.

Z. Exc. Luitenant Generaal b. d. KALFF.

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren.

Aangezocht door het Bestuur onzer Vereeniging om ten vervolge op de door de heeren SCHUURMAN en VAN REEDE behandelde onderwerpen met U het vraagstuk onder de oogen te zien, „hoe het bestuur van de Nederlandsche Weermacht en hare aanvoering ware te organiseeren,” heb ik mij daartoe gaarne bereid verklaard.

Gaarne, wijl dit vraagstuk, voor hen wien het belang van de weerbaarheid ter harte gaat, groote aantrekkelijkheid heeft omdat het, in het tegenwoordig tijdsgewricht, uitmunt door belangrijkheid en actualiteit.

Immers, waar de Regeering in de verklaring waarmede het Kabinet DE GEER in de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 11 Maart j.l. zijn optreden heeft toegelicht, zeide, „dat de Samenvoeging van de Departementen „van Oorlog en van Marine tot één departement van lands-„verdediging was voorgenomen” en dat „vereenvoudiging „der bevelvoering zou geschieden,” staan deze beide vraagstukken m.i. in het middelpunt van ons aller belangstelling en lijkt het niet ondienstig zooveel mogelijk licht daarover te verspreiden, óók met het oog op voorlichting der Volksvertegenwoordiging welke in deze zoo belangrijke materie haar beslissing zal moeten uitspreken.

Ik vermeen, dat het een goede gedachte geweest is van het Bestuur der Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap om in eenige voordrachten achtereenvolgens te doen behandelen:

a. De doelstelling en samenstelling der Nederlandsche Weermacht in verband met de internationaal politieke verhoudingen.

b. De taak van leger en vloot bij de verdediging van Ned. Indië en eindelijk,

c. het onderwerp van hedenavond.

Ik heb de oorspronkelijke gedachte, mijn voordracht

daarbij te kunnen baseeren op de beide voorgaande, moeten loslaten omdat dit zou vorderen, dat er overeenstemming, eenheid in de door ons gehuldigde opvattingen bestond. Immers, richt eens een bouwwerk op, op van elkaar afwijkende fundamenten, tracht eens een gebouw te vestigen op den wankelenden grondslag van uiteenloopende pijlers!

Mijne Heeren, ik heb nogal verschillend inzicht moeten constateeren, wat op zich zelf verklaarbaar en niet onrustbarend moge wezen, maar mijne, toch reeds zoo lastige opdracht: een logische organisatie op te trekken voor het bestuur der weermacht nadat taak, werkkring en inrichting van de onderscheiden deelen zouden „vastliggen,” niet vergemakkelijkt. Een oogenblik heb ik mij afgevraagd, of, bij zoo uiteenlopend standpunt, het niet de voorkeur moest verdienen mijn gegeven woord terug te nemen, maar de overweging, dat het toch zijn waarde kan hebben het onderhavige probleem te beschouwen, het vraagstuk in al zijn nuances van voor- en nadeelen te belichten en zoo de tegenoverliggende facetten te bezien, heeft me doen zwichten.

Ik noemde mijn taak moeilijk en moet ten bewijze daarvan aanvoeren, dat het probleem vol voetangels en klemmen zit, dat, waar voor mij het geldt niet alleen beschouwingen te geven, maar concrete, goed gefundeerde voorstellen aan de hand te doen, men daarbij eerst recht ervaart hoe zwaar het valt de veelvuldige klippen te ontzeilen, hoe menige Scylla-ontwijking kans biedt een Charybdis-Stranding te veroorzaken!

Mijne Heeren. Evenzeer als aan hem die de organisatie van leger en vloot wil behandelen, helder voor den geest moet staan de taak welke aan elk dier onderdeelen van de weermacht moet worden opgedragen, evenzeer is het noodig, wil men de vraag, hoe het bestuur der weermacht ware te organiseren beantwoorden, zich vooraf een juist beeld te vormen van de taak welke aan dat bestuur toevalt.

Die taak zou ik als volgt willen omschrijven:

Het bestuur der weermacht heeft te behartigen:

1e. de meest economische beschikbaarstelling van de

elementen der weermacht aan personeel en materieel en het voeren van het beheer over die elementen.

2e. de bewerking van voorschriften en reglementen tot vorming van dat personeel en voor een goede functioneering der onderdeelen.

3e. de oefening der onderdeelen en het treffen van regelen voor hun goede samenwerking in onderling verband.

4e. de bevordering van een soepelen en vlotten overgang van vredes- tot gemobiliseerden toestand, indien de omstandigheden dit vereischen.

Overgaande van deze algemeene begrippen tot het bijzondere, wil ik nagaan hoe de organisatie van het bestuur der Nederlandsche weermacht ware te regelen, maar moet vooraf op de bijzondere omstandigheden van ons Vaderland, al zijn ze U allen bekend, 't licht laten vallen.

Daar is een kleine Europeesche Staat met een roemvol verleden en gerechtvaardigde aanspraken op een eervolle toekomst, gelegen als begeerlijke winste — te midden van groote wereldmachten — of, zeggen wij liever met Prof. DE LOUWER: „gelegen als neutrale strook, welke hun aller „overmoed een halt toeroept, door aller eigen belang tot „nu toe ontzien en geëerbiedigd,” een staat bereid en aan zich zelf verplicht zijn vrijheid en onafhankelijkheid tot in lengte van dagen te handhaven en te verdedigen!

Daarnevens, de tot die staatsgemeenschap behoorende uitgebreide Koloniale Gewesten, zich uitstrekkend over duizenden mijlen aan den evenaar en vormend een belangrijk element in de politieke en economische verhoudingen in Azië's Zuiden.

Is het, uitgaande van die uitzonderlijke positie, lettende op die bijzondere, voor ons Vaderland bestaande omstandigheden, niet vanzelf sprekend, dat die — behalve op zooveel andere factoren — óók hun invloed doen gelden op, neen sterker, dat die beheerschend zijn voor de regeling van het bestuur der weermacht, welke de verdediging van dit samenstel ten doel heeft?

Elk beroep op de regeling van dit Staatsbelang bij *andere* volken gaat te loor, elke vergelijking met andere mogendheden, waar de verhoudingen en omstandigheden immers niet analoog zijn, gaat mank!

Men kan zich niet spiegelen aan elders bestaande regelingen, neen dit vraagstuk valt voor ons land slechts *zelfstandig* te bezien, moet voor dit exceptionneele op zichzelf staande geval *zelfstandig* worden doorwerkt, voor *onze* omstandigheden, op zichzelf genomen, worden *opgelost*.

Die oplossing, de historie leert het, is door het Landsbestuur in den loop der tijden in zeer van elkaar afwijkende richtingen gezocht!

Ik zal hier zeer vluchtig overheen loopen, want al heeft de historische ontwikkeling ontegenzeggelijk waarde, zoo moge ik U verwijzen naar de brochure „De opheffing van de departementen van Marine en van Oorlog en de instelling van een departement van defensie”, in Jan. 1921 uitgegeven door de Alg. Vereen. van Marine-Officieren en de Marine-Vereeniging, want met het oog op den tijd moet ik verkiezen zoo snel mogelijk in het hedendaagsche probleem te vallen, of liever te springen.

De behartiging van de belangen van beide onderdeelen der weermacht, vloot en leger, werd dan eens over twee, dan weer over drie departementen van bestuur verdeeld; dan werd marine onder Koloniën gebracht, omdat de verdediging der Koloniale belangen in een bepaald tijdperk op den voorgrond stond, dan weder een zelfstandig Departement van Marine in het leven geroepen en eindelijk meende men in 1912 de juiste oplossing te hebben gevonden, door de departementen van Marine en Oorlog samen te smelten tot een Departement van Landsdefensie, latende daarbij óók de behartiging van de belangen der Zeemacht in Nederlandsch-Indië voor verantwoordelijkheid van den Chef van dit Departement.

In 1919 werd, door indiening van de motie-BOMANS getracht door de Staten-Generaal te doen uitspreken, dat „de *lands*verdediging onder één departement kon worden vereenigd.”

Maar met nadruk dient er hierop gewezen, dat daarbij slechts de verdediging van het *Moederland*, niet die van Ned. Indië in 't oog werd gevat, terwijl, zooals in de reeds geciteerde brochure wordt gezegd: „de motie klaarblijkelijk „bedoelde een splitsing der vloot in een deel voor Nederland „en een afzonderlijke organisatie voor den dienst in Ned.- „Indië, en hiertegen heeft de (er had wel bij moeten staan „„toenmalige”) Regeering reeds stelling genomen”.

In het rapport der R.K. Defensie-Commissie, waarin evenzeer de vorming van een Ministerie van Landsverdediging werd bepleit, omdat daarvan *vereenvoudiging* en *bezuiniging* werd verwacht, vindt men:

„Van een anderen kant stond haar levendig het bezwaar „voor oogen, dat geheel andere eischen worden gesteld aan „de verdediging van Indië dan aan die van het Rijk in „Europa, zoodat de vereeniging der beide verdedigingen in „hun vollen omvang bezwaarlijk is.”

Die vereeniging, — de leden van Krijgswetenschap zullen het zich nog goed herinneren — heeft in de vergaderingen in Dec. '20 en Jan. '21 Gen. TONNET niettemin met gloed bepleit door instelling van een „Departement van Rijksverdediging”, dat zoowel de defensie van Nederland als van de Koloniën zou omvatten.

De S. der brochures, de aan deze voordracht verbonden discussie samenvattend, concludeerde:

„Summa Summarum. Er was niemand die iets gevoelde „voor de Regeeringsplannen, te weten, het instellen van een „Departement van Defensie, *met behoud* van de eenheid der „Marine. En inderdaad *zijn* die twee zaken ook niet te com- „bineeren, zooals naar wij ons vleien thans wel voor ieder „duidelijk zal zijn”.

Hetzelfde denkbeeld, één departement van Rijksverdediging, wordt in een zeer lezenswaardig artikel van den heer MERENS in de *Gids* voorgestaan, waar deze zijn geliefkoosde gedachte, te komen tot „Eenheid in de weermacht” uiteenzet.

Hoe moet nu onze houding zijn tegenover al die tegen elkaar indruischende voorstellen en plannen, door de voorstellers ingediend in de overtuiging daarmee te handelen in

's Lands belang, ieder voor zich overtuigd van hun juistheid en doeltreffendheid?

Het moet er eene zijn van groote onbevangenheid! Stellen wij ons vrij, objectief tegenover die denkbeelden en laten wij, de voor- en nadeelen van het voorgestelde angstvallig wegend, trachten ons oordeel zuiver te vormen, onbelemmerd door partijdigheid, egoïsme, persoonlijke voorkeur of politieke gevoelens!

Misschien is het goed alvorens mee te declen tot welke slotsom de bestudeering van deze voorstellen mij heeft gebracht, na te gaan weke nu wel de *motieven* zijn die vóór de instelling van een Ministerie van Landsverdediging naar voren worden gebracht.

Immers de tegenstanders van dezen eventueelen maatregel, en vooral zij die hem in zijn gevolgen funest achten van wege de bezwaren die er voor de Marine h.i. uit voortvloeien, hebben er althans recht op, dat hun duidelijk wordt uiteengezet, welke nu wel de beweeggronden, de argumenten zijn, die er vóór pleiten.

De Memorie van Toelichting over het nog in te dienen wetsontwerp nog niet kennende en dus de *huidige* motiveering niet kunnende beoordeelen, lijkt het gewenscht die van het in '20 ingediende wetsontwerp, dat nooit werd ingetrokken, te consulteren; en dan blijkt, dat als overwegingen hebben gegolden:

1e. de tot dusverre bestaande regeling, waarbij de behartiging van de belangen van land- en zeemacht aan twee Departementen, die van Oorlog en van Marine, is toevertrouwd, leidt tot onnoodigen omslag.

Indien de leiding der voorbereiding van de verdediging in haar geheel, dit is de vredesarbeid, in één hand wordt gelegd, kan aanmerkelijke vereenvoudiging verkregen worden en meer economisch worden gewerkt.

2e. Verder zal het mogelijk zijn om eenheid te brengen in de te gebruiken weermachtsbehoeften en in het aanschaffen daarvan in den ruimsten zin.

3e. Doch ook in ander opzicht, met name ten aanzien

van de zich meer en meer op den voorgrond dringende sociale vraagstukken, zal éénhoofdige leiding op zóó nauw aan elkaar grenzend terrein, slechts voordeelen kunnen afwerpen.

4e. Het belang van éénhoofdige bestuur geldt evenzeer wanneer de strijdmacht op voet van oorlog is gebracht, omdat het bijzondere moeilijkheden oplevert, indien de Opperbevelhebber te maken heeft met 2 Ministers, die ieder verantwoordelijk zijn voor een deel der gemobiliseerde strijdkrachten.

En ten slotte wordt aangaande de vraag, of de maritieme verdediging van het Rijk buiten Europa óók aan het nieuwe Departement zou zijn op te dragen, gezegd:

„Waar de taak onzer Marine mede omvat de verdediging van het Rijk buiten Europa, heeft de vraag zich voorgedaan, of dat deel van de door het Departement van Marine behartigde belangen aan het nieuw gedachte departement zoude kunnen worden toevertrouwd, of dat de voorkeur moest worden gegeven aan een scheiding, waarbij de maritieme verdediging onzer Koloniën in *hoofdzaak* bij het Departement van dezen naam zou behooren te worden ondergebracht.

„Afgescheiden van bezwaren van personeelen en comp-tabelen aard zou een dergelijke scheiding niet wel te vereenigen zijn met het instituut eener onverdeelde Staatsmarine, welke de Regeering op gronden van principiëelen aard onontbeerlijk oordeelt, voor de handhaving van de souvereiniteit in en buiten Europa, zoodat de eerstgenoemde oplossing verkozen werd”.

Dat het hoofd van het nieuw gedachte departement tevens de belangen van de maritieme verdediging *buiten* het Rijk in Europa behartigt, zal de gewenschte eenheid en leiding slechts ten goede komen.

M. H. Zooals ik reeds zeide, loont het de moeite deze motieven wat nader te beschouwen.

ad 1e. Het eerste argument: dat de samenvoeging of beter samensmelting der departementen, waardoor de leiding der verdediging in één hand wordt gelegd, aan-

merkelijke vereenvoudiging zal teweegbrengen, heeft ten volle mijn instemming. Behoeft dit nog toelichting? Er zijn nu eenmaal zaken die aan sommigen volkomen duidelijk schijnen en als vanzelfsprekend voorkomen en die toch voor anderen verklaring behoeven. Maar wanneer men zich die samensmelting denkt zoals de Heer VAN DAM VAN ISSELT eenige jaren geleden bij de discussie over de voordracht TONNET heeft uiteengezet en welke ik, als bekend, niet zal herhalen, dan is ontegenzeggelijk door samenkoppeling waarbij men komt tot één secretariaat, één archief, vereeniging van meerdere afdelingen, enz., tot een eenvoudiger organisatie van het departement te geraken. Daarbij kunnen tal van onderwerpen als de luchtvaartdiensten, de voorbereiding der officiersopleidingen, de militaire lichamelijke opvoeding, de geestelijke verzorging, de geneeskundige dienst, enz. enz. voor leger en vloot op analoge wijze worden geregeld en die „*einheitliche*” regeling werkt *natuurlijk* zuinig en economisch.

Ik wijs nog op 't voordeel dat een vereeniging ook zal afwerpen nu men meer en meer overtuigd wordt, dat ook voor het marinepersoneel, gebruik van militie aanbeveling verdient, waardoor een oordeelkundige indeeling van intellectueel en technisch onderlegd personeel over beide takken, in de hand wordt gewerkt.

ad 2e. Ook het 2e motief, n.l. dat door gezamenlijke aanschaffing van weermachtsbehoeften bezuiniging verkregen zal worden is m.i. duidelijk en onwederlegbaar. Dit zal toch een ieder voelen. Maar al te veel zijn er voorbeelden in de geschiedenis van ons krijgswezen — en ze zijn ook bij de jongste mobilisatie aan den dag getreden, — dat door meerdere samenwerking overbodige uitgaven hadden kunnen worden voorkomen, dat bij gecentraliseerde leiding door gezamenlijke aanschaffing van behoeften, die voor leger en vloot noodig waren, kosten hadden kunnen zijn uitgespaard.

ad 3e. Dat eenhoofdige leiding bevorderlijk zal zijn aan de oplossing van de zich meer en meer op den voorgrond dringende sociale vraagstukken zal wel geen tegenspraak

ontmoeten. De zoo zeer gewenschte overeenstemming wat betreft regelingen van bezoldiging, op wachtgeldstellen, pensioenen, enz. eventueelen overgang naar burgerdiensten, het met vakverenigingen te plegen georganiseerd overleg, enz. zal bij leiding in één hand gebaat zijn.

Door al deze maatregelen zal „bezuinigd” worden.

Maar, M.H., al kan m.i. niet geloochend worden, dat de fusie der departementen tot *bezuiniging* zal voeren, wat in dezen tijd van versobering en inkrimping van staatsuitgaven van uitermate belangrijken aard is — dit zal toch wel niemand tegenhouden — toch ligt dáár voor mij niet het argument! En het is mij een behoefte dit onmiddellijk hier krachtig te uiten, ook om daarmede het zwijgen op te leggen aan hen die à tort et à travers beweren, dat *alleen* het streven naar bezuiniging de beweeggrond voor deze h.i. heillooze beweging tot samenvoeging zou zijn! En, voegen ze er dan aan toe, een streven, dat alleen „bezuiniging” in zijn vaandel voert is reeds uit dien hoofde al verwerpelijk.

Alleen bezuiniging, neen voorwaar niet!

Ik ben het geheel eens met den Generaal Jhr. von SCHMID, waar deze scherpzinnige opmerker in zijn merkwaardig artikel in de *Gids* „Eene inleiding tot het marine-probleem”, op den, veelal van ironie niet vrij te pleiten toon, zegt:

„Minister VAN ROIJEN wenschte, dat de in cijfers waardeerbare gevolgen der fusie met de grootste nauwkeurigheid zullen worden bestudeerd. Het interview noemt een aantal dienststressorten ten aanzien van welken een rentabiliteits-berekening zeer goed zal kunnen plaats hebben. Er kan niets tegen zijn, dat dit geschiedt. Iedere zaakkundige becijfering heeft haar waarde. Ik deel echter niet in de verwachting, dat het algemeen rekenresultaat een belangrijke factor in de beslissing zal worden. Het geldelijk voordeel dat met een departement van landsverdediging wordt verkregen is maar bijkomstig. De wezenlijke ratio liggen niet in het rekenhoekje der rentabiliteit.”

Neen, Mijne Heeren, al werd er géén bezuiniging door verkregen. dan nog zou ik voor de door de fusie te verkrijgen „*eenheid in de defensie*” pleiten. Deze acht ik van

primordiaal gewicht; éénheid, zoowel h.t.l. als in Indië, waarop ik nader terugkom.

'Alles in één hand, wat de inrichting der weermacht betreft, teneinde het defensief vermogen op zoo hoog mogelijk peil te brengen! Rationeele verdeeling van de op het staatsbudget voor leger en vloot bestemde gelden, welke posten en in den Ministerraad en tegenover de Volksvertegenwoordiging door één persoon verdedigd worden.

Ik voel in dezen gedachtengang dan ook meer voor de motiveering der fusie, zooals zij is geformuleerd in de M. v. T. van '12, dan voor die van September '20. In eerstgenoemde luidde het:

„Onze *lands*verdediging toevertrouwd aan de land- en „zeemacht eischt, zoowel wat voorbereiding als uitvoering „betreft, eene zorgvuldige samenwerking van beide deelen „der weermacht. Slechts eenheid van opvatting bij beide „deelen der strijdmacht en samenwerking in de uitvoering, „kan tot eene oplossing leiden welke voor het defensie- „belang de meest volledige waarborgen van deugdelijkheid „verschafft.

„Deze zoo noodzakelijke eenheid en samenwerking zijn „slechts dan verzekerd, wanneer de Departementen van „Marine en van Oorlog onder één hoofd zijn gesteld, dat „niet alleen de richting vaststelt voor de organisatie der „strijdkrachten en het beleid der oorlogsvoorbereiding, doch „ook bij gemis aan overeenstemming tusschen de Departe- „menten de beslissing neemt, die aan de eischen van bedoeld „beleid beantwoordt.”

In de toelichting, die het wetsontwerp van September '20 vergezeld, vierde het bezuinigingsmotief in verschillende vormen hoogtij, wat — wanneer men billijk wil wezen — waarschijnlijk ook in de nooden en omstandigheden van het toenmalige tijdstip zijn verklaring vindt.

De S. der brochure, bovenstaanden passus uit de M. v. T. besprekend, zegt:

„Hieruit blijkt zonneklaar, dat aan Indië zelfs niet ge- „dacht is, men had uitsluitend oog voor de verdediging

„van Nederland, en verondersteld, dat al het bovenstaande „juist ware, dan zou eenzelfde betoog gehouden moeten „worden voor de noodzakelijkheid van eene vereeniging „van Marine en Koloniën.”

„Juist! zou ik willen uitroepen, mits... onder Marine te verstaan: „*het voor de verdediging van Nederlandsch Indië bestemde deel der Marine*”!

„Ook in N. I., vervolgt S., is toch zeker samenwerking „minstens even onmisbaar als in Nederland, ja nog veel „meer geboden omdat de taak der vloot aldaar veel be- „langrijker is dan haar aandeel in de verdediging der „Nederlandsche Kust”!

„Zeer juist, roepen we uit, maar, als S. daarna doorgaat:

„Wij kunnen echter geenszins onderschrijven, dat eene „goede samenwerking slechts te verkrijgen is door samen- „voeging der twee departementen, de practijk der jaren „1914—1918 heeft volstrekt niet tot deze conclusie geleid „en veeleer sluiten wij ons aan bij de in 1903 door den Kapitein W. F. POP geuite meening, dat samenwerking „meer en beter verzekerd is door doeltreffende opleiding „en oefening der hiervoor in aanmerking komende officie- „ren,” dan moet ik beslist van meening verschillen.

En ik zal U zeggen waarom.

Om het nu maar eens kort uit te drukken:

de samenwerking der departementen werkt van boven naar onderen door! Maar, daarvoor moet men van boven af beginnen! Dit is een gewoon psychologisch verschijnsel en in zijn werking m.i. niet meer dan natuurlijk.

Of men het verhele of niet, thans staat men in Marine en Leger nog veel te veel, òók in de staven, al is er in dit opzicht, dank zij de beide Hoogere Krijgsscholen vooruitgang merkbaar, vreemd tegenover elkaar!

Maar moet die gezamenlijke Minister dat dan verhelpen? Koestert gij dan de illusie, dat door die samensmelting in dit opzicht veel veranderen zal? Zeer zeker.

In den aanvang niet; maar de voortdurende gemeenschappelijke arbeid van tal van officieren, de in gemeen overleg opgemaakte rapporten en adviezen, de in onder-

linge harmonie verrichte behartiging van belangen, zullen aansluitend, cementeerend werken.

Maar ik herhaal het, al mocht ik me in dit opzicht met illusiën vleien en het effect overschatten, de hoofdzaak ligt hier: dat hij, die de verantwoordelijkheid voor de defensie moet torsen, komt te staan boven de belangen van leger en vloot afzonderlijk, hun eischen in onderling verband kan beoordeelen, de uitgaven er voor wegen en de samenwerking bevorderen.

Mag ik ter verduidelijking, een anecdote vertellen? Toen ik Kapitein van den Generalen Staf in den Helder was kwam de Minister van Oorlog COLIJN vergezeld van den Chef van den Generalen Staf, Generaal SNIJDERS, een bezoek aan de Stelling brengen. Toen de Stelling C. op het fort Kijkduin met klem de noodzakelijkheid betoogde om op de Z. kust van Texel een tweede fort Kijkduin te bouwen ter ondersteuning van het reeds bestaande, wat was toen het antwoord van den Minister? „Schout bij „Nacht, er is een element van waarheid in Uw betoog, „maar U vergeet, dat ik óók moet zorgen voor mitrailleurs „voor het Veldleger, dat er ook aangespannen batterijen „moeten komen, enz. enz.”

M. H. Dergelijke woorden blijven in 't geheugen hangen van wien weet te luisteren.

Op defensiegebied zijn de eischen nooit absoluut waar, ze kunnen slechts relatieve waarde hebben, ze moeten bezien in vergelijking met andere en dan vallen de meest gevestigde redeneeringen, de best gefundeerde betoogen veelal om! Heil hem die er door zijn positie *boven* gesteld is en ze in *onderling* verband weet te waardeeren!

M.H. Ik zou afdwalen en er is nog zooveel te bespreken.

ad 4e. Aan het sub 4 genoemde argument vóór de fusie, n.l. dat het eenhoofdig bestuur ook de weermacht ten goede zal komen in geval van mobilisatie onzer strijdkrachten, omdat het bijzondere moeilijkheden oplevert indien de Opperbevelhebber te maken heeft met 2 Ministers, die ieder voor een deel dezer verantwoordelijk zijn, heeft men getracht waarde te ontzeggen door er op te wijzen, dat die Opper

bevelhebber toch zeker alleen bemoeienis heeft met de verdediging van het Rijk in Europa en bovendien „diens verantwoordelijkheid — refereert aan het betoog van Prof. Mr. „J. A. EIGEMAN in de Gids van '18 — uitgaat boven die van „den individueelen minister, met name boven die van „den Minister van Oorlog of van Marine en zelfs boven die „van den Minister van 's Landsdefensie, wanneer wij dezen „titularis in de toekomst in ons staatsleven mogen kennen.”

M.H. Men kan het eens zijn met dezen hooggelovenden jurist over de verantwoordelijkheid van den hoogsten militairen chef in zake de aanwending van Zee- en Landmacht — en ik wil gaarne erkennen van de juistheid van diens inzicht te zijn overtuigd — en tóch het op *practische* gronden niet voor tegenspraak vatbaar achten, dat de vervulling der taak van Opperbevelhebber van Land en Zeemacht ten zeerste *vereenvoudigd* wordt door de instelling van één Departement van Landsdefensie.

Behoeft dit nog toelichting?

Ik meen mij ter staving van die meening op het getuigenis van ons hooggeacht Eerelid den Generaal STUBBERS te kunnen beroepen, neergelegd in diens studie „Het Opperbevel en de politiek” in het Haagsch Maandblad van Juni '24, waar die autoriteit, na de noodzakelijkheid der verantwoordelijkheid van den O. L. Z. tegenover de *geheele* Regeering te hebben betoogd, zegt: „Wel is waar heeft in normale „tijden de Minister van Oorlog als 't ware onwillekeurig de „hoofdleiding bij de regeling der landsverdediging, omdat „de Marine daarbij eene veel minder op den voorgrend „tredende rol vervult, maar staatsrechterlijk staan beide „Ministers tegenover dit landsbelang in dezelfde verhouding „en onder dezelfde verantwoordelijkheid voor ieders aan„deel. Gevallen van ernstig meeningsverschil tusschen beide „departementen waren mij in mijn ambtelijke loopbaan niet „onbekend gebleven”; en verder:

„Maar het is duidelijk, dat een Opperbevelhebber aan „*twee* hoofden van departementen verantwoordelijk zijnde, „in nog sterkere mate de inwerking op zijn beleid zou onder„vinden van atwijkende meeningen, meeningen die niet zel„den onderling en met zijne eigen opvatting onmogelijk in

„harmonie zouden zijn te brengen en het gevaar voor twee-
„slachtingheid en onzekerheid in de oorlogvoering nog slechts
„zouden doen toenemen.”

Ik concludeer derhalve: niet alleen heeft het zijn voor-
deel, dat de O. L. Z. slechts met één departementschef
behoeft te onderhandelen, maar bovendien is die departe-
mentschef gedurende jarenlangen vredesarbeid in contact
geweest met de organen van *beide* takken der weermacht,
heeft, indien het tot een algemeenen Staf van Landsver-
dediging komt, welke, m.i., een logisch gevolg van het ééne
Defensie-ministerie behoort te zijn, inzicht in de vragen der
defensie verkregen, zoowel uit maritiem, als uit territoriaal
oogpunt.

Zij die, om de een of andere reden, tegenstanders van dit
ééne Departement zijn, beroepen zich zoo gaarne op de
ervaring onzer mobilisatie in de jaren '14—'18 om daaraan
te ontleenen, dat de practijk dier jaren aantoonst, dat voor
een goede functioneering en samenwerking die fusie geheel
overbodig is.

Ik zal me niet vermeten dienaangaande een beslist oordeel
uit te spreken, maar wanneer het aan de onvermoeide
werkzaamheid van den Generaal SNIJDERS, reeds in de jaren
vóór de mobilisatie gelukt is — zooals elk oud-staf-officier
weet — door doeltreffende aanwijzingen een goed verloop
der mobilisatie te waarborgen en door in de bijeenkomsten
van den Generalen Staf ook Marine-Officieren te bertekken,
de eenheid van opvatting te bevorderen, zoo is daarmee nog
niet aangetoond, dat ook een minder gezaghebbende en eer-
biedafdwingende persoonlijkheid de tijdens eene mobilisatie
optredende wrijvingen zou weten te overwinnen.

Die moeilijkheden, ze liggen niet alleen in de personen,
maar spruiten voort uit de tot nu toe bestaande verhou-
dingen.

Ik wil even een citaat aanhalen uit een interessant artikel
in *The Army Quarterly*, dat de argumenten bespreekt vóór
de instelling van een Ministry of defence. Er wordt over
het punt, dat ik bespreek, gezegd:

„After the institution of the Committee of Imperial

„Defence various imporant problems such as the principles „of *Home* defence were more or less *settled*, but the *coordination* was far from complete. Naturally not many „instances of *lack of coordination see the light but a few* „have been made public and may be cited. En dan worden er eenige genoemd om te eindigen:

„Sir William Robertson found that: the arrangements for „home defence as between the army and navy did not „appear to be as good as they ought to have been. He „considers himself not blameless, but actually the fault „would appear to lie with the lack of previous habit of „an organisation for cooperation rather than with any „individual.”

Wie zal het niet met mij eens zijn, dat een samenwerking gegroeid door jarenlangen gemeenschapelijken arbeid ontzaglijke voordeelen heeft boven eene in de ure des gevaars geïmproviseerde medewerking?

M. H. Ik kom nader op dit punt, dat, ik erken het, minder *beginselen*, dan uitvoeringsmaatregelen betreft, als ik de hoogere bevelvoering behandel, terug en richt me nu weer tot de *principiële* voordeelen van één departement.

Konden tot nu toe alle in de M. v. T. aangevoerde argumenten vóór de fusie worden ondersteund, tegenover het voornemen: „het hoofd van het nieuw gedachte departement „tevens de belangen van de maritieme verdediging buiten „het Rijk in Europa te doen behartigen”, moet ik *vierkant* front maken.

Terecht zeggen de bestrijders van dit denkbeeld, dat op die wijze geregeld de belangen van de maritieme verdediging van Ned. Indië *onvermijdelijk* in de verdrukking komen.

Terecht werd geoordeeld: „Men ziet hoe weinig ernstig „die belangen der Indische verdediging ter zee in dit „werp worden verzorgd en het gevaarlijkste is, dat dit niet „is een soort van nonchalance, doch een *principiële* fout, „onafscheidelijk verbonden aan de voorgestelde regeling”!

Een principiële fout! Zeker, en principieel indruischend tegen het door mij voor het Moederland vooropgezette beginsel van *eenheid in de defensie*, welk beginsel, zoo

mogelijk in *nog* hogere mate geldt voor onze overzeesche gewesten.

Ook daar in Indië, behooren beide onderdeelen van de weermacht, de vloot met haar zoo belangrijke taak in het groote Eilandenrijk, het leger, welks steun daarvoor niet kan worden gemist (de spreker van de vorige bijeenkomst heeft het ons zoo helder aangetoond) *in één hand*.

Dan alleen is samenwerking gewaarborgd. Men kan het van de daken roepen, „dat het taak is der hoogere bevelvoering aan beide zijden om het geheel van uit breed standpunt te overzien en in volledige gemeenschap te arbeiden”, — niemand ontkent het — doch deze gemeenschap is slechts te bereiken: wanneer de rationeele verdeeling van de voor de weermacht te besteden gelden *verzekerd* is, door die verdeeling te leggen *in één hand*.

Hoe kan men verwachten, dat de Nederl. Minister van Landsverdediging bij zijn toch reeds zooveel omvattende taak, waaraan zoovelen reeds betwijfeld hebben of die niet de krachten van één mensch te boven gaat, nog tijd zal vinden om inzicht te hebben in, om hart te hebben voor Indische defensie-problemen? Daarvoor is overleg noodig met de Indische bestuursorganen, met den Gouverneur-Generaal, die beide takken der weermacht onder zijn bevel heeft. „Het zou *fataal* zijn, zegt MARIN in het *Alg. Handelsblad*, „die verdediging ter Zee, onderdeel te doen zijn „van een departement welks hoofdtaak op een geheel ander „gebied ligt.” Die taak *kan* alleen toevertrouwd aan den Minister van Koloniën, die in den Ministerraad deze bij uitstek *primordiale* belangen van zijn Gewesten heeft te verdedigen.

Alle motieven door mij opgestapeld om de voorbereiding der defensie van het Moederland aan één persoon op te dragen, ze gelden ook hier. Ik zal ze niet opsommen om niet in herhaling te vallen, maar ook hier daardoor bezuiniging, vereenvoudiging, concentratie van krachten op één doel. Maar ook hier — en dit is de *cardo quaestionis*: de verantwoordelijkheid voor de onafscheidelijke belangen van vloot en leger niet verdeeld over twee departements-

chefs, doch gedragen, in onderling verband, door één Minister.

Voor hen wier mentaliteit minder geneigd is de toepassing van dergelijke principes tot in haar volle logische consequentie te aanvaarden, voor hen die voor dergelijke *radicale* opvattingen maar niet zoo dadelijk ontvankelijk zijn, is het wellicht noodig *aan te toonen*, dat de tot nu gevolgde gedragslijn in de practijk tot ontzaglijke bezwaren aanleiding geeft.

Van zeer bevoegde zijde bereikt mij dezer dagen de uitspraak:

„Er dient een einde gemaakt aan den bestaanden allerzonderlingsten toestand, dat de C. der Zeemacht in Indië rechtstreeks ondergeschikt is, zoowel aan den G.G. als aan den Minister van Marine, welke beide autoriteiten met elkaar in geen enkele gezagsverhouding onderling staan; een toestand welke bij herhaling steeds overnieuw tot allerlei moeilijkheden en wrijvingen aanleiding geeft en wel moet geven.”

Ook hier in ons land zijn er natuurlijk tal van gevallen die, evenals in „Engeland”, niet aan het licht zijn getreden. Er zijn redenen te over om dit gemis aan overeenstemming *niet* kenbaar te maken en vooral niet meer dan noodig is aan de groote klok te hangen!

Maar dit neemt niet weg, dat de voorbeelden, dat uit gedeelde verantwoordelijkheid nadeelen voortspruiten vele zijn en ik vind ze..... in de voordracht van mijn voorganger die juist een pleidooi hield, op andere gronden, dat ertoe moest voeren de voorbereiding der maritieme verdediging en der landsverdediging in Indië *niet* in één hand te leggen.

Als hij het buitengewone groote belang van een versterkte vlootbasis helder in 't licht stelt, als hij daarnaast er op wijst hoe door alle contraversen die basis, Soerabaja, in totaal onvoldoend verdedigbaren toestand verkeert en hij onderstreept, dat dienaangaande al tientallen jaren plannen bestaan, voert, M.H., dat pleidooi „om toch ten langen leste te handelen” niet logisch tot de gevolgtrek-

king: dat er wat hapert aan de gezagsverdeeling. dat hier wordt *bewezen*, dat *gedeelde* verantwoordelijkheid uit den boeze is.

Zou, als de Gouverneur-Generaal, het orgaan van algemeene defensie, dat ik voorsta, gehoord, een wel overlegd plan den Minister van Koloniën voorlegt, er niet veel meer kans zijn op rationeele verdediging van dit plan, op snelle verwezenlijking?

Zou de Marine, welke nu roept om haar vlootbasis met *die* behartiging van haar belangen niet beter gediend zijn dan door haar eigen Departementschef en zeker beter dan door een Minister van Landsverdediging in Nederland, die er onmogelijk ten volle van op de hoogte kan zijn.

S. kan wel als gedragslijn voorschrijven:

„Men zal het einddoel voor oogen moeten houden en bij „elke begrooting moeten uitmaken welk onderdeel het „éerst voor aanvulling in aanmerking komt”, *ik vraag wie*, „moet dit doen? Wie is die *Men*?

„De Regeering moet ingrijpen”! Zeer fraai, maar gaat Ss. ervaring dan niet zoover, dat de actie van een veelhoofdige college nooit kan vervangen de zelfbewuste handeling van één man, die het gewicht van zijn persoonlijke verantwoordelijkheid in de schaal werpt?

Men kan wel betoogen „dat veel meer dan tot nu toe „moet door beide onderdeelen der weermacht overleg worden gepleegd en volledig moet het besef doordringen dat „beide onderdeelen onmisbaar voor elkaar zijn”.

Och, M.H., dit is enforcer une porte ouverte, niemand spreekt dit tegen, maar het uitspreken van dit streven brengt de uitvoering geen pas verder! Die is slechts te verkrijgen door *centralisatie* van *gezug* en *verantwoordelijkheid*.

Hoe staat het met die verantwoordelijkheid bij de tot nu geldende verhouding? Als er een conflict in den Pacific uitbreekt, wie is dan de man die *verantwoordelijk* is, dat de vloot een behoorlijke basis heeft? Om het populair uit te drukken: Koloniën zegt: ik heb voor de belangen der

Marine niet te zorgen, en Marine verweert zich: ik heb voor een basis geen gelden beschikbaar.

M. H. Men zal mij voorhouden: Het heeft toch nooit tot bezwaren gevoerd. Neen, M. H., tot nu toe misschien niet, maar de „test”, de proef op de som wat de belangen der defensie aangaat... die is er nooit geweest, die wordt zelfs bij eene mobilisatie niet gevonden, die is er pas als de vijand zijn begeerige klauwen naar onze schoone Koloniën uitslaat.

M. H. Mijne opvattingen aangaande de defensie resumeerend, maak ik daarbij de woorden van „Marin” wiens anonymiteit ik wensch te respecteeren al heeft de Min. President in de Volksvertegenwoordiging dienaangaande een tip van den sluier opgelicht, tot de mijne:

„De regelingen met betrekking tot de verdediging van „Indië behooren van één punt uit te gaan en langs één weg, „dat is via den Minister van Koloniën, voor zoover noodig „den Nederlandschen Wetgever te bereiken. Wat voor het „leger reeds zoo lange jaren bestaat en vruchten draagt, „kan voor de zeemacht niet onbereikbaar zijn; het komt er „slechts op aan den beslissenden stap te doen. Dat die stap „voor de Nederlandsche Marine veel pijnlijks heeft, zal „niemand ontkennen, maar wat „het zwaarst is, moet het „zwaarste wegen”. De defensie moet ingericht zijn naar de „strengste eischen der militaire doelmatigheid, en gevoels- „overwegingen mogen niet meer meespreken. Die eisch gaat „in de richting die het geheele Regeeringsbeleid reeds heeft „ingeslagen; de bemoeienis van den Minister van Marine „met de Indische vloot wordt allengs onhoudbaar.”

Als de schrijver besluit: „Indië heeft recht op datgene „wat zijn maritieme verdediging eischt, zijn eigen zeemacht „die het zelf ontwerpt, zelf beheert, met eigen personeel „voorziet en zelf betaalt”, dan M. H., maakt hij, in zijn voortvarendheid misschien den indruk, „das Kind mit dem Bade aüsgeschüttet” te hebben.

Evenwel, met deze uitspraak zijn we onmiddellijk geworpen in *de question brûlante* van de geheele bestuursorganisatie.

Tot nu kon ik slechts argumenten vóór het brengen van eenheid in het bestuur der defensie, zoowel in Nederland als in de Koloniën aanvoeren; op *logische* gronden, meen ik, (maar dat meenen we immers altijd?) het belang van die centralisatie te hebben *aangetoond*, thans duikt een aan die organisatie onafscheidenlijk verbonden bezwaar op, n.l. dat daardoor de „Staatsmarine” op den tegenwoordigen voet, niet langer kan worden gehandhaafd!

Hier botsen twee belangen.

Moet nu dit *nadeel* — want dit is het — hooger worden aangeslagen dan de uiteengezette *voordeelen* die door instelling van een Departement van Landsdefensie en door plaatsing van het Indische deel der vloot onder Koloniën worden bereikt? Ziedaar de vraag. Om die zuiver te kunnen beantwoorden, dient dit tegenovergestelde belang te worden belicht.

M. H. Hoe staat het met die „*Staatsmarine*”?

Het is toch niet voldoende met Generaal TONNET uit te roepen *): „Scheiding, onder geen voorwaarde! De Marines uit elkaar? Dat nooit!” of onder verklaring eindelijk te zijn gekomen waar hij wezen moet, te decreeteeren:

„De Scheepsmacht in Indië nooit uitsluitend onder „Koloniën! niet omdat dit departement het beheer niet even „goed zou voeren, als de Marine, doch omdat het losmaken „van banden een politieke fout is en omdat er één man aan „de Kas” moet zitten!

Aan *de Kas*? Het is maar de vraag, welke Kas men bedoelt! Juist mijn eisch, dat de defensie-belangen door denzelfden man gekeurd, beoordeeld, beslist, verdedigd moeten worden vloeit voort uit het argument, dat hij die de verdeling der defensie-gelden in handen heeft, de beslissing aanbrengt.

Wat is er in den ontwikkelingsgang van onze Marine van het begrip „Staatsmarine” over *kunnen* blijven? Vroeger gold als het argument voor eene Staatsmarine, dat de maritieme verdediging van beide onderdeelen der Staats-

*) Zie het Verslag V. t. B. v. K. '19-'20.

gemeenschap slechts aan haar, als Staatstaak kon worden opgedragen.

Dit was de theorie, maar hoe is nu de practijk?

De Staatscommissie 1912 kon nog van een verdediging van *imperiale* belangen spreken, omdat de door haar voorgestelde vloot er eene was van zware artillerieschepen van het krachtigste soort, dat toenmaals gebouwd werd, een macht die overal kon worden aangewend en die zich voor de verdediging van het „imperium” ook overal krachtig kon doen gelden. Maar hoe is sindsdien de toestand veranderd. Van een verdediging van imperiale belangen was bij het ontwerp Vlootwet 1921 al geen sprake meer en financieele overwegingen dwongen er wel toe zich te bepalen tot een zoogenaamde neutraliteitsvloot van klein materieel, geheel ingericht op een defensieve houding, wier taak uitsluitend gericht was op *dat gedeelte van den Nederlandschen staat waar die vloot zich kon bevinden.*

In neutraliteitshandhaving — het is sindsdien telkens *urbi et orbi* verkondigd — werd het bestaansrecht der Marine zoowel h.t.l. als in Oost-Indië gezocht, voor het imperiale argument was nu geen plaats meer, en de voorgestelde vloot van het Ontwerp Vlootwet 1921 sloot ook de practische mogelijkheid vrijwel uit, dat het eene deel der Marine in urgente gevallen aan het andere hulp zou kunnen brengen. De thans nog aanwezige schepen voor algemeenen dienst, die vroeger het bindmiddel vormden tussehen de beide deelen der Marine, afwisselend deel uitmaakten van Indische en Europeesche eskaders en die hoe wijd verspreid de onderdeelen der Marine ook waren, toch altijd het gevoel van eenheid gaven, zijn allengs uit de marine gaan verdwijnen, vervangers zijn niet aangebouwd en de kruisers Java en Sumatra, die wat hun eigenschappen betreft dezelfde rol zouden kunnen vervullen, zijn zeer bepaald voor den *Indischen* dienst bestemd.

Slechts bij uitzondering zullen zij zich in westelijke wateren kunnen ophouden en zij zijn ook te gering in aantal om als bindmiddel van eenige beteekenis in aanmerking te komen; *de loop der omstandigheden doet aldus de vloot in*

een *Nederlandsch* en een *Indisch gedeelte uiteenvallen.*

Hoe laat de Gen. v. SCHMID t.a.p. zich over dit punt uit?, „dat de term „Staatsmarine” toegepast op onze organisatiën „zooals zij langer dan een halve eeuw bestaan, meer een „klank dan een begrip is. Evenals men naast de Staatsbe- „grooting een Indische begrooting heeft, kan men naast, of „om geheel juist te spreken, als tegenvoeter van de Staats- „marine zich een Indische marine denken. Men ziet, dat met „den klank niets overtuigends is bereikt. Het woord maakte „voor den Minister VAN ROIJEN nogal een pijler uit. Het zou „niet kwaad zijn indien de staatsmarine eens uit het begrip „werd toegelicht. Overigens is het wel duidelijk, dat strijd- „middelen, die voor een locale taak in Indië zijn aangewezen, „niet geacht kunnen worden tevens bestemd te zijn voor den „dienst in Europa en voor eenigen staatsdienst in het alge- „meen. Wanneer de Indische marine — om het denkbeeld „nog even vast te houden — voor locale behoeften met een „tienmaal uitgebreider materiaal werkt, dan de staatsmarine, „heeft dat voor den zetel van *het beheer en van de verant- „woordelijkheid* zijn consequentiën.”

Maar zal men zeggen, steek liever uw licht op bij *Marine-*specialiteiten waar het geldt voorgelicht te worden omtrent het nuttig effect der „Staatsmarine”.

Wanneer ik dan hoor, dat de heer VAN REEDE, erkennende dat het grootste deel van het materieel in Indië behoort te zijn en dat daarentegen de meeste opleidingen in Nederland plaats hebben, welke tegenstrijdigheid in de toekomst bij uitbreiding nog zal toenemen, voorstelt om een deel van het voor de Indische defensie bestemde materieel in Holland aan te houden en ter motiveering daarvan aanvoert, dat dit past in het idee „de Staatsmarine”, dan verklaar *ik*, dat hieruit weer blijkt hoe op de practijk gegronde, niet te ontgane omstandigheden zich tegen *die* Staatsmarine, in den huidigen vorm, verzetten! Deze omstandigheden *eischen*, dat de tot dusver bestaande verhouding wordt gewijzigd. En als de S. meent, dat de juistheid van den door hem voorgestelden maatregel *niet* wordt te niet gedaan door het door hem toegegeven *feit* „dat uitzending van deze schepen naar Indië

in sommige gevallen *niet mogelijk' zal zijn*”, dan verklaar ik het met die zienswijze onmogelijk eens te kunnen zijn, omdat op andere punten zijner voordracht het juist S. is die op het hooge belang wijst, dat het voor de Ind. defensie vereischte materieel reeds bij den *aanvang van een conflict* ter plaatse aanwezig is.

Tracht ik, mijn inzicht in de waarde van vlagvertoon — waarmede ik het in principe natuurlijk eens ben — te verruimen, door lezing van een artikel, dat o.m. dit onderwerp behandelt in de Oct.-aflevering van Onze Vloot, dan vind ik daar een schoone peroratie:

„Waarlijk de Nederlandsche natie, een groote Koloniale „mogendheid met uitgebreide scheepvaart, heeft hare be- „langen over de geheele wereld. Zij *moet* bezitten een be- „wegelijk orgaan, dat de band tusschen Nederlandsche „onderdanen op de geheele wereld intact houdt en aan- „haalt; zij *moet* beschikken over een orgaan, dat aan hare „buitenlandsche politiek — ook in vollen vreedstijd — zoo „noodig kracht kan bijzetten, dat waakt voor der natie „waardigheid. Zij *moet* handhaven, dat orgaan dat haar „vroeger in staat heeft gesteld haar grenzelooze energie te „ontplooiën en den Nederlandschen naam naar ver verwij- „derde landen over te dragen.

„Zij *moet* dat orgaan, symbool van Nederlandsche een- „heid blijven voeden, niet alleen uit traditie, doch met „klaar inzicht van hetgeen er geofferd moet worden om „welvarend en geëerbiedigd te blijven. Dat orgaan is de „vloot.

„Bestaat dat klare inzicht? Beseft Nederland nog wat de „taak der vloot is? Beseft de natie, dat de vloot niet „alleen is eene verzameling van materieel bestemd om de „enge grenzen van ieder stukje Nederland op den aardbol „in oorlogstijd te verdedigen ter plaatse waar het zich toe- „vallig bevindt, doch dat die vloot *behoort* te zijn een „orgaan van den Groot-Nederlandschen Staat *gereed om te „allen tijde met volle kracht en geconcentreerd ingezet te „kunnen worden* dáár waar het gevaar het meeste dreigt, „dáár waar Nederlandsche belangen te beschermen zijn?”

Maar dan zeg ik:

dat men wel kan uitspreken wat *behoorde* te zijn, maar dat ik dan toch, tot mijn leedwezen, tot de erkenning moet komen, dat deze uitspraken tot de *vrome wenschen* behooren!

De realiteit is nu eenmaal niet anders!! en als S. dan voortgaat: „Wij vreezen van niet, want men spreekt reeds „over *gesplitste* marine, men wil een marine voor Nederland zelve en een andere voor Nederlandsch-Indië. Men wil „hier in Nederland slechts hebben licht materieel voor de „verdediging der enge zee Grenzen, licht materieel, dat door „gebrek aan zeewaardigheid en werkingssfeer ongeschikt is „om buiten de Grenzen op te treden”, dan moet ik hem toch voorhouden, dat dit absurde denkbeeld van splitsing niet alleen in het brein van die kortzichtigen, die de ware beteekenis der marine niet begrijpen, is opgedoken, doch dat in par. 10 van M. v. A. omtrent hoofdstuk I der Staatsbegrooting 1926 staat:

„De taak, die de Marine in Nederland te vervullen heeft, rechtvaardigt niet langer het voortbestaan van een afzonderlijk departement. Ook met het oog op de vloot in Indië is, in verband met de gewijzigde omstandigheden, het behoud van een afzonderlijk departement van Marine niet noodzakelijk. Volstaan kan worden met een departement van landsverdediging, waaraan de belangen van land- en zee-macht zullen worden toevertrouwd.” De bestaande personeels-formatie der marine, zoo gaat het Staatsstuk voort, is reeds lang als *een euvel* erkend. De toestand is gaandeweg een beletsel geworden voor een rationeele organisatie van het bedrijf hier te lande. Het ondoelmatige is in October '23 bij de behandeling van het ontwerp-vlootwet in de Tweede Kamer, ook door den toenmaligen *Minister van Marine* erkend. Deze bewindsman had toen gezegd: „De regering „is van oordeel, dat het voor de meest economische organisatie noodzakelijk is, het beginsel te erkennen, dat ieder „deel der vloot zijn eigen personeel hebbe.” Een mededeeling waarop de memorie laat volgen: „deze bewindsman „stelde toen zelfs *geheele splitsing* van het personeel in uitzicht.”

En ten aanzien van het *materieel* wordt opgemerkt: „dat in het verworpen ontwerp-vlootwet het materieel ook „reeds was verdeeld in twee groepen, n.l. een deel bestemd „voor den dienst in Indië, in hoofdzaak bestaande uit „kruisers, torpedobootjagers en grootere onderzeebooten „en een ander deel bestemd voor den dienst in Nederland, „waarvoor kleinere onderzeebooten werden voorgesteld.

„Deze scheiding van het materieel is mede volgehouden „in het gewijzigd ontwerp-vlootwet, dat in de tweede ge- „wone zitting in 1924 door den Volksraad in Nederlandsch- „Indië werd behandeld. De Memorie van Toelichting be- „hoorende bij dit ontwerp vermeldde dienaangaande het „navolgende:

„De groote afstand tusschen de deelen van het Rijk hier „en ginder en onze onmacht om den verbindenden zeeweg „te beheerschen, scheppen de noodzakelijkheid een deel der „vloot te bestemmen voor het eene Rijksdeel en een ander „deel voor het tweede. Het ligt daarbij voor de hand bij „de keuze van het materieel voor ieder dier vlootdeelen in „de eerste plaats rekening te houden met de bijzondere „eischen van dat gebiedsdeel, zoomede met de door de vloot „te vervullen taak.”

„In dien gedachtengang zal de Koninklijke Marine der- „halve moeten bestaan uit een deel — de Koninklijke Ma- „rine in Nederland — ten behoeve van het Moederland en „een ander deel, de Koninklijke Marine in Nederlandsch- „Indië, meer in het bijzonder voor het Aziatisch deel van „het Rijk.

„Echter zal een verband, waarvan vorm en omvang „nader zijn te regelen, tusschen die twee deelen moeten „blijven bestaan, alleen reeds omdat het karakter van de „Marine als instrument van den Staat niet mag te loor „gaan. De splitsing van personeel over de geheele linie „staat dus *niet als doel* (*) voorop doch de meest geschikte „oplossing zal worden gekozen om de hierboven geschetste „bezwaren te ondervangen. Blijkt dat ten aanzien van be-

*) Cursiveering van mij.

„paalde groepen van het personeel het behoud van eenheid „voorkeur verdient, dan zal deze oplossing worden gekozen.”

M. H. Ik mag niet langer bij dit punt stilstaan en resumeer mijn zienswijze in deze woorden: dat de motieven voor behoud der onverdeelde staatsmarine, gelet op wat nu eenmaal voor *onze* omstandigheden te bereiken valt, door mij niet zóó hoog worden aangeslagen, of ik moet — de voordeelen tegenover de nadeelen wegende — tot het besluit komen, dat het brengen van het Indische deel der Marine onder 't gezag van den Minister van Koloniën aanbeveling verdient.

M. H. Nadat ik derhalve in het bovenstaande op principiële gronden tot de conclusie ben gekomen: dat geen regeling onze instemming kan hebben die de interne autonomie der Indische defensie niet waarborgt, dient nog te worden nagegaan in hoeverre concrete *practische* bezwaren zich onherroepelijk tegen deze conclusie verzetten, derhalve of deze scheiding dermate onoverkomelijke moeilijkheden schept, dat zij, op utiliteitsgronden, *eenvoudig niet te verwezenlijken is*.

Er zijn er immers nog altijd die beweren: aan „de splitsing zijn *zulke* moeilijkheden verbonden, dat men werkelijk „beter doet die Departement-van-Defensie-plannen maar weer op te bergen!”¹⁾

Het gaat m.i. hier niet om een totale splitsing, over alle hoegen, doch om eene *gezagsverlegging* welke *noodzakelijk* is op de door mij ontwikkelde gronden.

Het is dus de vraag, *wáár* en hoe wordt de scheidingslijn gelegd.

De moeilijkheden, het is bekend, ze zijn: 1e. van comptabelen aard en 2e. wortelen ze in het personeelsvraagstuk; dát is des Pudels Kern!

Ik deel de meening door den spreker in de vorige bijeenkomst geuit, dat de vraag over de kostenverdeling, n.l. welk

*) Luit. t. zee 1e kl. FERWERDA in „Onze Vloot”.

deel der kosten voor de maritieme verdediging van Indië door Nederland, welk deel door Indië zelf gedragen moet worden, buiten beschouwing kan worden gelaten, want het antwoord op deze vraag behoort geen invloed uit te oefenen op deze gezagsquaestie. Die kostenverdeeling zal herzien moeten worden en al ontken ik niet, dat daarbij zich strijd-vragen zullen voordoen, weke op de beslissing of men per slot er toe overgaat, van merkbaren invloed kunnen zijn, zoo acht ik die verdeeling naast de quaestie van het *bestuur* te staan.

En nu het Personeelsvraagstuk! M. H. Er *moet* komen een Koninklijke Marine voor Ned.-Indië met *eigen* personeel!

Het kan niet de bedoeling zijn, waar het slechts mijn taak is *richtlijnen* aan te geven, diep in te gaan op de bezwaren die zich hierbij voordoen. Alleen al niet, omdat m.i. het standpunt niet kan worden losgelaten, dat de gewijzigde gezagsverdeeling *primordiaal* is, voorrang heeft en de personeelsorganisatie zich daarnaar heeft te richten en aan te passen. Daarbij kan als een flinke ruggesteun gelden, dat allen het er over eens zijn, dat de bestaande toestand volstrekt onhoudbaar is, als gebaseerd op den onverdedigbaren grondslag, dat de organisatie der Hollandsche Marine thans niet berekend is naar de behoeften van de Hollandsche defensie, doch dat h. t. l. meer beroepspersoneel in dienst wordt gehouden dan voor 't bedrijf noodig is ten einde het Indische personeel plaatsing te bezorgen.

Ik zal op de door den heer v. R. aangegeven lapmiddelen — excusez du mot — om aan dezen intrinsiek ondeugdelijken toestand zooveel mogelijk tegemoet te komen, niet ingaan; zelfs een outsider voelt, dat dit slechts palliatieven zijn om den eenigen juisten, doetreffenden maatregel te ontgaan.

Alle bezwaren door den geachten S. in de vorige bijeenkomst naar voren gebracht omtrent onvoldoende geoefendheid en onvoldoenden toeloop van het personeel, ze zijn niet nieuw en werden... reeds *dertien jaar* geleden grootendeels weerlegd door de zeer belangwekkende opmerkingen van den heer DE VRIES bij de discussie over de Voordracht van den Kolonel VAN DEN BELT in deze Vereeniging (Jan. '14).

Niettemin heeft het misschien zijn nut, waar de gevoelens der deskundigen op dit gebied, die het Europeesche en Indische personeel uit *eigen* aanschouwing en ervaring kennen, zoo zeer uiteenloopen, de argumenten van voor- en tegenstanders in 't kort te belichten.

Als de heer v. R. wijst op de groote moeilijkheid om reeds thans voor de vorming van technisch personeel te zorgen voor de vervulling van vele speciale functies, dan kan niet ontkend worden, dat dit bezwaar bij splitsing eenigszins toeneemt, doch ligt hierin slechts een aanwijzing om niet *alle* banden tusschen de Indische Marine en de afdeeling Marine aan het Departement van Landsverdediging te verbreken.

Waar langzamerhand de overtuiging veld wint, dat om practisch geoefend beroepspersoneel te bekomen men voor zoover het mindere personeel aangaat *zeer goed* inlandsch personeel kan bezigen, daar moet er in worden berust de eerste opleiding van het Europeesche personeel, dat bestemd is om de hoogere onderofficiersfuncties te vervullen, in Europa te doen plaats hebben.

Audi et alterums partem toepassend, moet men eens lezen wat de Standaard in drie artikelen Sept. '26 over het Marinevraagstuk zegt en verneem ik op dit stuk van *Marin* in 't Alg. Handelsblad:

„Ten aanzien van het personeelsvraagstuk voor de Indische Vloot is de toestand sedert 1912 belangrijk gewijzigd „en tegenover de mogelijkheid van gaandeweg het personeel voor die vloot uit Indië zelf te betrekken, staat men „lang niet zoo sceptisch meer als vroeger; in de Marine „zelf vindt men onder de officieren, die gedurende hun „verblijf in Indië zelf met inlandsch personeel omgingen, „krachtige voorstanders van een verdere ontwikkeling van „dit personeel.

„Men heeft van sommige opleidingen resultaten gezien, „die er op wijzen hoeveel daarvan te maken is, zelfs onder „omstandigheden die zeker niet gunstiger zijn, dan die „waaronder het personeel in Nederland wordt opgeleid, „mits men die opleidingen maar stelt onder leiding van

„officieren, die veel voor het Indische personeel voelen „en die zich er geheel aan geven, overtuigd dat daarin de „toekomst der Indische vloot ligt.”

Ook over de waarschijnlijkheid of het zal gelukken voldoende volwaardig beroepspersoneel te verkrijgen, dat zich voor een vast Indisch dienstverband wil verbinden, bestaat verschil van meening. Oordeelt de een, dat de levensomstandigheden voor 't varend personeel geen voldoende aantrekkelijkheid zullen hebben, terwijl voor hun gezinnen geen passend milieu wordt aangetroffen, anderen stellen daar tegenover, dat de omstandigheden zich in dit opzicht gewijzigd hebben en het bezwaar van het milieu als zoodanig niet meer zal worden gevoeld.

Ook andere bezwaren zullen bestreden moeten worden, de centonigheid in den dienst van de onderofficieren moet, evenals thans voor de officieren geschiedt, gebroken worden door afgewisselden arbeid aan boord en aan den wal. En zoo zijn er meer maatregelen van uitvoering, die m.i. aan den reorganisator kunnen overgelaten worden.

Men houde daarbij wel in 't oog, dat het slechts mijn doel kan zijn de desiderata te beschouwen welke bereikt moeten worden, welken koers we moeten sturen, hetgeen iets geheel anders is dan het aangeven van detailmaatregelen welke reeds nu, genomen kunnen worden om het einddoel te benaderen.

Het beginsel: „Een Koninklijke Marine voor Indië met eigen personeel” voor oogen houdend, zal de ervaring moeten uitwijzen langs welke wegen dit doel te bereiken valt.

De technische bezwaren door den heer v. R. ingebracht komen me, gedeeltelijk, wat sterk gekleurd voor, maar bij de waardeering van die bezwaren voel ik zeer goed, dat het natuurlijk een élatant verschil maakt of men van het standpunt uitgaat: Er moet komen een Indische Marine met eigen personeel en de bezwaren die zich daarbij opdoen *dienen te worden overwonnen, in het belang der defensie*, of dat men voor dit defensiebelang minder oog heeft, het althans niet zóó sterk voelt, dat men begrijpt, dat aan dit belang een offer moet worden gebracht, een offer dat dit belang waard is.

Ik tref daarbij in al die bezwaren, b.v. t.o. van het materieel eenigszins een opvatting aan alsof bij reorganisatie het Indische Marinebestuur en de Afd. Marine aan het Departement van Landsverdediging gedacht worden als twee vijandige machten, vanaf het oogenblik, dat de splitsing gedecreteerd wordt. Integendeel, die zullen dikwijls van nature tot overleg komen en wenschen te komen! Dus toch overleg? Dus toch contact? hoor ik vragen.

Zeker, maar dan moet ik toch wijzen voor hen die niet weten te onderscheiden, op het eminente verschil dat er in zijn wezen ligt tusschen het brengen van *contact* om moeilijkheden van technischen aard op personeels- of materieelgebied op te lossen en het handhaven onder één departementschef, waardoor de verantwoordelijkheid voor den toestand der weermiddelen verdeeld wordt gedragen.

Er zijn nog 2 zaken, waarop ik de aandacht wil vestigen, alvorens van dit gedeelte mijner voordracht af te stappen.

Zij, die mij goed hebben gevolgd, kunnen bemerkt hebben, dat ik de fusie der departementen en de m. i. daaraan onafscheidenlijk verbonden wijziging in de marine-organisatie heb bepleit op *dèzen* grond, dat alleen op die wijze de defensie-belangen èn in Nederland èn in Indië de vereischte behartiging kunnen vinden.

Intusschen, er is nog een middel, plegen de heeren TONNET en MERENS te zeggen.

En ik erken, dat de behandeling van dit vraagstuk onvolledig zoude zijn, als ik hun voorstel om „een Departement van *Rijksverdediging*’ te vormen, niet, zij het slechts kort, in den kring mijner beschouwingen opnam.

Waarom, zoo kunnen ze mij vragen, doet gij, die zoo ijvert voor éénheid in de verdediging der Koloniale gewesten niet nog één pas verder, één pas die het geheele vraagstuk van de gedeelde verantwoordelijkheid elimineert en U brengt tot *algemeene eenheid in de weermacht*?

M. H. Mijn antwoord daarop is, dat ik de praemisse waarvan wordt uitgegaan, n.l. dat Neerland's welvaart en zelfs zijn onafhankelijkheid ten nauwste verbonden zijn aan het behoud der verbinding tusschen het Rijk in Europa en de

overzeesche gewesten, geheel deel. Oók dat het diensten-gevolge een belang van de eerste orde is, dat de twee-eenheid Nederland-Indië ongestoord blijve voortbestaan. Maar ook hier blijkt, dat men het in principe eens kan zijn omtrent het te bereiken doel en niettemin over de daartoe te bezigen middelen verschil van inzicht kan hebben.

Immers de door den Heer MERENS aangehaalde meening der vorige Regeering: dat de zorg voor de verdediging van Ned. Indië — en daarmee de zorg voor de bescherming van de verbinding met het Moederland — *in haar geheel* zou moeten berusten bij den Minister van Koloniën, druischt tegen het door hem op den voorgrond geplaatste beginsel m.i. niet in, integendeel; en ik vermeen, dat het onjuist is deze opvatting te qualificeeren als of dit slechts zou zijn het dienen van een *Koloniaal* en niet het bevorderen van een *nationaal* belang! De Minister van Koloniën is niet minder dan de Minister van Marine een lid der *Staatsregeering*.

Juist door de zorg van de verdediging van Ned. Indië toe te vertrouwen aan den Minister, die geroepen is de Indische belangen in de Staten-Generaal en overal hoog te houden, wordt die zorg het best van *algemeen Indisch* standpunt bezien, gewikt en gewogen met *andere* Ned.-Indische belangen.

Zeker, ook *ik* wil de verdediging van ieder der gebieds-deelen van ons Rijk aan elk onderdeel overlaten en zulks niet alleen „op grond van de onmogelijkheid om Indië van uit Nederland te verdedigen”, maar omdat alleen op *die* wijze het rendement van de voor die verdediging te besteden gelden het grootst kan zijn, omdat alleen op *die* wijze de geheele regeling van de voorbereiding der verdediging *eenheitlich* kan plaats hebben, zonder dat de inmenging van een ander departementshoofd het nuttig effect van voorgenomen maatregelen kan verstoren.

De S. geeft zelf toe, dat het denkbeeld alsof wij zelfstandig onze overzeesche gewesten en de verbinding daarmee in tijden van oorlog, zonder hulp van anderen, zouden kunnen beschermen, niet te verwezenlijken is.

En daarom beschouw ik het als een illusie, dat er sprake zal kunnen zijn van „Ondersteuning” van Ned.-Indië door het Moederland of omgekeerd.

Het komt mij ten eenenmale onjuist voor zich daarbij te willen baseeren op de *onderstelde* gelukkige omstandigheid, dat de defensie-belangen van onzen staat voor een groot deel parallel loopen met die van Groot-Brittannië. Wie waarborgt ons zulks? En welke conflicten zoowel in Europeesche machtsverhoudingen, als in Aziatische betrekkingen kan men zich niet denken, waarbij die onderstelde evenwijdigheid van belangen onmiddellijk in gevaar komt.

Het gaat m.i. dan ook niet aan onze organisatie te baseeren op onze verhouding tot Engeland... zooals S. die ziet. Voor zijn denkbeeld, de geheele Rijksverdediging in één hand. baseert de S. zich op dit beginsel, dat de organisatie van het geheel er stelselmatig op gericht worde, *dat men een zoo groot mogelijk deel van de weermachtsmiddelen naar het meest bedreigde punt kan zenden.*

Ik acht in dit systeem, voor ons, als gezegd, te veel illusie, het is voor verschillende gevallen niet te verwezenlijken en daarom ongeschikt om als basis voor een organisatie te strekken. Het idee „alle weermachtsmiddelen in een hand” is bekoorlijk, is ruim, is — in theorie — aanlokkelijk, maar houdt m.i. geen voldoende rekening met het practisch mogelijke en uitvoerbare.

Voor een imperiale mogendheid als Groot-Brittannië ware de toepassing van dit theoretisch sympathiek stelsel wellicht bruikbaar, voor een Rijk als Nederland, waarvan beide onderdeelen door oceanen gescheiden zijn, is binnen de voor ons land bereikbare weermiddelen, en gelet op de krachten die eventueele belagers, zoowel te land, ter zee, als in de lucht kunnen ontwikkelen, om die „uitzending” te verhinderen, een dergelijke gedragslijn onuitvoerbaar en daarmede vervalt m.i. de door S. voorgestane organisatie van het bestuur der weermacht.

M. H. Alvorens te besluiten stel ik er prijs op een woord van verweer te uiten over een verwijt, dat tot hen die om militaire redenen de fusie en splitsing verdedigen wordt

gericht, het verwijt n.l., dat die plannen zouden voeren „tot losmaking van banden tusschen Nederland en Indië”.

Het is zoo gemakkelijk dit uit te spreken en het vormt, dat erken ik, een sterke troef in het spel dergenen die onder geen voorwaarde tot splitsing willen komen.

Immers die losmaking, wil **niemand**, hierop legde de tegenwoordige Minister van Oorlog bij het debat in '20 nog den nadruk, maar **waarom** zou 't toekennen van de verantwoordelijkheid over het Indische deel der Nederlandsche Marine aan den Minister die de belangen van Indië verdedigt, de banden tusschen 't Moederland en onze Koloniën lossen maken?

Gelooft men niet, dat de hechtheid dier banden door geheel **andere** factoren wordt beheerscht? Dat die hechtheid veeleer door *economische* elementen wordt verstevigd, door 't gevoel, dat men elkaar noodig heeft wordt versterkt, dan door 't feit, dat niet langer de belangen der Indische Vloot, onafhankelijk van die van het Indische Leger, in Den Haag zullen worden beoordeeld? Zou werkelijk een Marine, steeds met één oog ziende naar het Moederland, steeds afhankelijk van de dáár te vragen beslissingen, steeds hunkerende naar terugkeer naar het Moederland, een verheffenden invloed op die betrekkingen uitoefenen? Zal dit deel der Koninklijke Marine in de toekomst zich minder verbonden aan Koningin en Vaderland gevoelen? Is soms ooit van minder verknochtheid aan Vorstin en Vaderland bij ons Indisch Leger gebleken?

Het is mijn vaste overtuiging, dat al zal Indië zich waarschijnlijk in de toekomst ontwikkelen in de richting van zelfbestuur, daarvoor in de eerste tientallen van jaren geen plaats is, maar moet deze evolutie tot uiting komen, zoo zal die zeer zeker door handhaving van de tot nu geldende gezagsverdeeling in de marine niet kunnen worden gestuit!

M.H. Mijne beschouwingen resumeerende, vertrouw ik dat aan U allen duidelijk zal zijn, dat ik de fusie der Departementen en de daaraan m.i. *onafscheidenlijk* ver-

bonden splitsing der marine — „onafscheidenlijk” in dien zin, dat de aannemelijkheid der fusie bij verwerping der splitsing niet „twijfelachtig” maar „uitgesloten” wordt geacht — heb bepleit, *niet* op dezen grond, dat de taak der marine in Nederland zóó onbelangrijk is, dat het voortbestaan van een afzonderlijk departement niet langer gerechtvaardigd is, doch omdat alleen op die wijze de defensie-belangen èn in Nederland èn in Indië de gevorderde behartiging kunnen vinden.

Als een roode draad loopt dit beginsel door mijn rede en ik vind het alleen noodig dit nog eens te onderstrepen omdat nog steeds door velen als éénig motief voor de voorgenomen reorganisatie wordt onderkend en naar voren gebracht de daarmee te verkrijgen *bezuiniging*.

Bij de behandeling in de Tweede Kamer van de interpellatie HEEMSKERK over de in het voorjaar gebeurde Ministerswisseling zeide de woordvoerder der C.-H. fractie Dr. DE VISSER :

„Wat de Minister (DE GEER) heeft gezegd komt — begrijp ik het goed — hierop neer, dat het Kabinet staat of valt „met de vereeniging van de Departementen van Oorlog en „Marine. Wanneer ook in de practijk de grootste moeilijkheden mochten blijken te bestaan, wanneer de techniek en „vooral de techniek bij Marine die vereeniging bezwaarlijk „zou maken, dan zou toch onherroepelijk die vereeniging „moeten doorgaan en zal die ook in dat geval niet mogen „worden gestuit. Ik heb dat met eenige teleurstelling gehoord. „Ik kan mij voorstellen, dat men op die vereeniging aan„dringt; dat men zich daarvan een zeker *ideaal van bezuini„ging* voor oogen stelt. Maar wanneer in de practijk, na „voorlichting van deskundigen en onderzoek van den betrok„ken minister zelf, mocht blijken, dat de marine in haar „wezen door die vereeniging in die mate geschaad wordt, „dat hij de verantwoordelijkheid daarvoor niet langer zou „kunnen dragen, dan zou ik, na de rede van den Minister „te hebben angehooard, moeten aannemen, dat het beginsel „van die vereeniging in die mate een beginsel van het Kabi„net en van den Premier is geworden, dat het Kabinet met

„het niet tot stand komen van die vereeniging staat of valt, „of althans den betrokken Minister, die weigert dat beginsel „door te zetten, het lot treft van Minister VAN ROYEN!”

M. H. Ik meen dat het niet in den geest van het Bestuur zou zijn ons te verdiepen in de mogelijke politieke gevolgen welke aan de door de Regeering voorgenomen reorganisatie eventueel verbonden kunnen zijn, maar waar ook in zijn verdere rede de heer DE VISSER dit *bezuinigingsmotief* als de eenige drijfveer voor de fusie doet gelden, en ook de heer SNOECK HENKEMANS in zijn rede van 23 Nov. j.l. slechts *financieele* voordeelen onderkent ¹⁾ heb ik het mijn plicht geacht, vooral waar die opvatting van eene zijde komt die onze nationale defensie wil hooghouden hierop een *ander* licht te doen vallen!

Misschien zal men mij voorhouden, dat de kans op eventuele verwezenlijking mijner denkbeelden grooter wordt naarmate ik meer het zwaartepunt leg op de door de fusie

1) Ik moge uit de Handelingen van de Tweede Kamer aanhalen:

De Spreker onderscheidt een drievoudige taak der Marine n.l.:

- 1°. hoog houden van het Ned. gezag in de Koloniale wateren;
- 2°. beschermen van onze neutraliteit bij verwickelingen in het verre Oosten;
- 3°. vlagvertoon.

Voor die drievoudige taak is het z.i. noodig dat onze Marine één geheel blijve, een onverdeelde Rijksmarine. (Ik kan dit niet beamen. K.).

„Gezien dat het nog onzeker is of een verandering in de richting van splitsing inderdaad *tot groote bezuiniging* *) zou „leiden, blijf ik er op aandringen dat de Regeering het hare doe „tot instandhouding van de onverdeelde Rijksmarine.

„Er is een verklaarbare beweging om het Europeesche personeel op de schepen in Indië gaandeweg te vervangen door „inlandsch personeel. Als dat kan, zal niemand daar iets tegen „hebben, maar het zou gevaarlijk zijn op grond van *zuinigheids- „overwegingen* *) aan het Indische personeel een taak toe te vertrouwen, voor welke vervulling het, gezien zijn mentaliteit en geoefendheid nog niet geheel berekend geacht kan worden.

Bezit men daaromtrent geen voldoende zekerheid dan mag het niet geschieden *alleen ter wille van de besparing*, *) maar moet het Nederlandsche personeel, *ook al kost het meer geld*, *) in die functie op de vloot worden gehandhaafd.

*) Cursiveering van mij.

en splitsing te verkrijgen *financieele* voordeelen; immers voor het idee van bezuiniging is het oor van Volksvertegenwoordigers en Volksleiders eer ontvankelijk dan voor de door mij verdedigde belangen.

Doch dan is mijn antwoord, dat zoo *iets* voor ons militairen noodzakelijk is, het dit is: aan den volke te *toonen*, dat het ons bij 't bezien van vraagstukken de weermacht betreffende, bij het vragen van uitgaven voor de defensie, bij vereenvoudiging en reorganisatie *ernst* is, dat wij begrijpen met het immer herhaalde verwijt: „als we maar wisten dat we waar kregen voor ons geld”, rekening te moeten houden en dat we in staat zijn, *dít af te wijzen*.

M.H. Komende tot het tweede gedeelte mijner taak, waarbij ik uitga van de onderstelling, dat met de voorbereiding onzer defensie in Nederland en in Ned. Indië respectievelijk worden belast de Min. v. Landsverdediging en die van Koloniën, rijst in de eerste plaats de vraag door welke organen die autoriteiten moeten worden bijgestaan om een doeltreffende vorming, oefening en aanvoering der Weermacht te waarborgen.

In Nederland denk ik mij het Departement van Landsverdediging, waarbij als eerste ambtenaar, de Secretaris-Generaal, die als rechterhand van den Minister optreedt.

Geen Directeuren-Generaal worden noodig geacht, omdat die functionarissen, gelet op de beperkte taak der Marine, niet noodig geoordeeld worden, de eenheid in 't Ministerie zou worden belemmerd en de inwerking van den Departementschef op zijn departement slechts zou worden verflauwd.

Als natuurlijk uitvloeisel van de fusie zal een Algemeene Staf van Landsverdediging optreden, onder presidium van den Chef van den Generalen Staf, waarbij behalve een Sous-Chef, een afzonderlijke afd. „Marine” wordt ingedeeld, waartoe de thans bestaande Afdeeling Defensie van het huidige Departement van Marine over het Departement en den Alg. Staf van Landsverdediging ware te verdeelen. Door dezen Staf wordt voortgegaan

in de lijn van de door mij gewilde innige samenwerking van Land- en Zeemacht, een rationeele en ongeschokte overgang van vredes- tot mobilisatietoestand bevorderd, de geheele voorbereiding der defensie behandeld, door één lichaam, dat adviezen aan den Minister geeft.

Daardoor wordt bereikt, dat het gezamenlijk optreden bij de verdediging onzer zeegaten, de Kustverdediging, de eventueele inrichting van positiën (ik denk aan die van IJmuiden, bij Den Hoek van Holland, in de toekomst misschien op de Zeeuwsche eilanden) in onderling verband wordt bestudeerd, verwerkt, voorbereid.

Als voordeelen zie ik, dat de beste vertegenwoordigers van beide onderdeelen der weermacht elkaar leeren kennen, in dezelfde lijn met elkaar arbeiden.

Natuurlijk kan men wel door tijdelijke commissies, maar dan toch altijd over de hoogste autoriteiten heen elkaar bereiken, doch in de reeds door mij genoemde Engelsche studie wordt het groote voordeel van een permanenten staf boven tijdelijke commissies onderstreept:

„Laatstgenoemde hebben verschillende nadeelen, de leden „zijn niet gewend met elkaar te werken en waar persoonlijk aanraking van uitnemend belang is, zal van een staf „die aan elkaar gewend is, het rendement belangrijker groter „zijn dan van een nieuw geformeerde.”

Daarbij is bij mobilisatie de overgang veel eenvoudiger; een staf voor een Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht moet niet worden samengesteld in de ure des gevaars.

M. H. Ik noem daar den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht.

Het zal niemand Uwer verwonderen, dat ik een O. L. Z. voorsta, die óók in vreedetijd is aangewezen, die aldus voorbereid en berekend voor zijn taak, deze meest gewichtige en verantwoordelijke militaire functie in den Lande kan vervullen

Zooals ik reeds heb opgemerkt, bevordert het bestaan van één militair Departement de werkzaamheid en het nuttig effect van dezen functionaris, die door den Gen. SNIJERS in zijn belangwekkende brochure over de „Hoogere Bevel-

voering'' als de *eenige goede* regeling wordt gekenschetst.

M. II. Hiermede zijn wij bij de tweede *brandende strijd-vraag* van hedenavond, die over de „Hoogere bevelvoering'', aangeland.

Men zal niet verwachten, dat ik het geheele vraagstuk in al zijn vormen en geledingen beschouw, vooral niet waar ik mag aannemen, dat de reeds genoemde brochure, waarvan de „Nieuwe Courant'' zeide, dat *elk* Nederlandsch militair die behoort gelezen te hebben, U allen bekend is.

In die brochure is het vraagstuk op zeer heldere, kernachtige, volledige en uitstekend gedocumenteerde wijze, behandeld door den Oud-Opperbevelhebber, meer dan wie ook competent, omdat onderwerp te belichten.

Het zou geen zin hebben om alle argumenten voor de daarin gehuldigde meening aan een critische beoordeeling te onderwerpen, wèl wil ik verklaren mij met de strekking van het betoog, de daarin ontwikkelde gronden en de daaruit voortvloeiende conclusie volledig te kunnen vereenigen.

Ik zal dus slechts eenige „Streiflichter'' doen vallen.

Ook ik acht de vereeniging van de beide belangrijke functies van O. L. Z. en C. V. in één persoon, zooals die door den M. v. O. in overweging is genomen, onpractisch, irrationneel en gevaarlijk.

Deze meening vloeit voort, en zij die mijn betoog hebben gevolgd zullen het begrijpelijk vinden, uit de geheele ontwikkeling van het bestuur der weermacht, zooals ik die in samenhangend verband zie.

De O. L. Z. moet, wil hij niet beneden zijn taak blijven, volledig zijn ingewijd in alle vraagstukken der Landsdefensie, moet het geheele gebied van onze weermacht, zoowel te land als te water hebben bestudeerd en inzicht hebben in het strategisch gebruik van alle middelen van leger en vloot. Terecht wijst de Gen. SNIJDERS er op: „Door zijn nauwer contact met de Zeemacht zou hij beter dan thans eenig opperofficier der Landmacht, in de gelegenheid zijn zich met de Marine-aangelegenheden, voor zoover deze de verdediging h.t.l. betreffen, vertrouwd te maken.''

Hij vindt, bij instelling van den Algemeenen Staf van

Landsverdediging zijn staf grootendeels gereed, geoefend en gewend.

Ik moge nog citeeren wat zóó zal worden verkregen: n.l. dat: de overgang van de hoogere bevelvoering uit den vredestand in dien van oorlog, zal geschieden langs natuurlijken weg, zonder wrijving of onzekerheid, zonder schadelijke verschuivingen en verplaatsingen in de hoogere functiën der Landmacht; de hoogste bevelvoering komt te berusten in volkomen bevoegde en grondig voorbereide handen; de meest volledige samenwerking van de strijdkrachten te land en ter zee verzekerd zal zijn en aan de hoogste legeraanvoering de mogelijkheid zal zijn geboden zich in vredestijd in het doeltreffend gebruik der Land- en Zeemacht ten volle in te denken en wel overwogen plannen daarvoor vast te stellen, berustend op degelijke kennis van *beide deelen* der weermacht.

Intusschen, M. H., het is mogelijk, dat men deze oplossing die ook door den Luitenant-Generaal VAN TERWISGA in zijn artikel in den Militairen Spectator verdedigd wordt, niet wil, hetzij uit zuinigheidsoverwegingen, hetzij, dat men misschien gevaren ducht, uit *M u s s o l i n*-neigingen, of *P r i m o D e R i v e r a*-eigenschappen voortspruitend, waarvoor, gelet op onzen volksaard m.i. niet de minste kans is — hetzij dat men er tegen op ziet, inbreuk te maken op de zelfstandige positie van den Chef v. d. Gen. St. en den Commandant Veldleger, welke beiden nu rechtstreeks onder den M. v. O. ressorteeren, hetzij dat het regelen van de positie van den O. L. Z. in vredestijd tegenover den Min. v. Landsverdediging bezwaren ontmoet.

Juist omdat ik voor de laatste oog heb, zou ik voor het instellen van een „Opperbevel” in vredestijd niets voelen.

Dit *kan* eer schadelijk dan nuttig zijn.

Immers „het Opperbevel” onderstelt een Krijgsmacht in één hand, die men tot zoodanig samenstel niet vormt en hierarchisch toewijst vóór men aan het gebruik behoefte voorziet; de strategische taak voor een opperbevelhebber ontstaat eigenlijk pas, als die uit de situatie is voortgevloeid.

Benoemt men nu, zonder dat een bevelstaak bestaat, in 1926/27. IV.

vredestijd een opperbevelhebber, dan moet dit dezen wel in den waan brengen, dat hij als beheerder, organisator, leider, bedoeld is. Als zoodanig is er echter aan centralisatie geen behoefte.

Ik ontving over deze quaestie een uiting, die ik even wil weergeven.

„Het schijnt een dwaling, dat de strategische taak niet „richtig kan in actie komen, indien de bevelhebber niet ook „het hoogste woord in de *voorbereidingen* heeft gehad. Die „dwaling wortelt in de opvatting, dat hetgeen vóór iemand „wordt gedaan niet zou deugen, zoolang het niet dóór hem „is gedaan.”

Ik meen derhalve, dat er aan een centraal beheer over de krijgsmacht in gewonen vrede-tijd, buiten dat van den Minister, geen behoefte bestaat.

Maar iets geheel anders is, dat men den bewusten persoon aanwijst, opdat deze zich voorbereide en ook geautoriseerd wordt daartoe het noodige te verrichten.

Wil men ook zelfs dit niet, dan, M.H., is de beste oplossing, die waarborgen geeft voor een goeden gang van zaken, dat de Chef van den Generalen Staf of liever van den Algemeenen Staf van Landsverdediging bij mobilisatie optreedt als O.L.Z.

Daarmee wordt althans verkregen, dat hij zich in vrede-tijd in alle vraagstukken der landsdefensie heeft ingewerkt, die door voortdurende studie en werkzaamheid op de hoogte is van het strategisch gebruik der geheele weermacht, die de geheele voorbereiding der nationale oorlogvoering in handen heeft gehad en door voortdurende contrôle der op de mobilisatie betrekking hebbende voorschriften en regelingen de verantwoordelijkheid voor een vlot en geregeld verloop der mobilisatie kan dragen, belast wordt met *de centrale leiding der verdediging*.

De M. v. O. wil, blijkens zijne mededeelingen in de IIe Kamer, die taak, aan het hoofd te staan der oorlogsleiding, opdragen aan den C. V. Maar, M. H., houdt Jan van af het oogenblik, dat wij ons toerusten tot de verdediging van ons Vaderland, dat wij kans loopen in den strijd te

worden gewikkeld, het beginsel op, dat *alle dingen* in de wereld hun voorbereiding vergen, dat men een zaak beter doet, naarmate men er zich op voorbereid en toegelegd heeft?

De C. V. is, in vredes- als in oorlogstijd, een troepencommandant met een uiterst belangrijke verantwoordelijke taak, een werkring die werkelijk den geheelen man vordert. Hem is opgedragen het op peil brengen en houden van de gcoefendheid van alle troepen van het Veldleger, de leiding der aanvoering en samenwerking van alle onderdeelen, de vorming van het geheele officierscorps in militair-wetenschappelijken zin, de beoordeeling der Commandanten, enz. enz.

Zou men nu werkelijk meenen, dat deze autoriteit, wien daarbij toevalt de zoo zeer vereischte „Unité de doctrine” in het Veldleger te brengen en door zijn woord zijn persoonlijken stempel te drukken op de heerschende tactische begrippen en opvattingen, tevens gelegenheid zal vinden zich volledig in te werken in *alle* oorlogsvoorbereidingen? Te overzien de taak van alle buiten het Veldleger staande organen, hun aanwijzingen te geven zoodat de verschillende organismen, in onderling verband, tot goede samenwerking voeren?

M.H. Men kan dit wel decreteeren, maar, om met Generaal SNIJDERS te spreken: „Er zijn grenzen aan de werkkraft en den werktijd zelfs van den energieksten „werker.”

Maar, zal men zeggen: het zijn niet de belangen van den vredesdienst die voor de combinattie pleiten, het zijn juist de behoeften voor *oorlogstijd* die deze vereeniging motiveeren! En deze, ge zult het toegeven, beheerschen immers het vraagstuk!

Welke zijn die?

Ik meen, dat men den M. v. O. onrecht doet, met het oorspronkelijk motief voor zijne voornemens te zoeken in „bezuiniging” want al zijn deze misschien wel door bezuinigingsargumenten ter wereld gekomen, ze zijn toch aanvankelijk niet aan versoberingsideëen ontsproten.

Immers reeds in zijne voordracht in Krijgswetenschap in '21 meende de Kapitein LAMBOOY voor zijn opvatting steun te hebben gevonden in de Krijgsgeschiedenis van België.

Reeds toen werd betoogd:

„Onverschillig wie O.L.Z. zou worden, blijft nog het „grootte bezwaar bestaan, dat hij het uiterst gewichtige „bevel over de mobiele troepen, die voor de hoofdactie „worden bestemd, aan den C.V. moet overdragen. Hiervan „is het gevolg, dat hij òf den C.V. zoodanig bindt of zijne „bevelen zoo met tegenbevelen doorkruist, dat de C.V. „niet meer de verantwoording kan dragen òf wel dat de „C.V. in de wijze van uitvoering eener zeer ruim gestelde „taak geheel vrij wordt gelaten. Theoretisch moet de laat- „ste oplossing worden gevolgd, maar dan beperkt zich de „opperbevelhebber tot de bescheiden rol van het verdeelen „der beschikbare troepen. Naar mijne meening zal echter „de practijk zijn, dat vooral in het moeilijke begin of bij „een minder gunstig verloop, de grootste wrijving ont- „staat, vooral indien beide autoriteiten krachtige figuren „zijn.”

M. H. Ik kan het met het door den Heer LAMBOOY gestelde alternatief geenszins eens zijn; nòch het te veel binden van den C.V., nòch het geven van tegenbevelen is bij behoorlijke erkenning van de gestelde verhouding te verwachten of te vreezen!

Reeds op formeele gronden is dit door den Generaal SNIJDERS uiteengezet, als zijnde die handelwijze in lijnrechten strijd met de bepalingen der instructiën, maar ik vraag: op welken grond meent men van een persoonlijkheid als de O. L. Z. te moeten aannemen, dat deze zich tot zulk ondoor- dacht, roekeloos ingrijpen zal laten verleiden?

Die onderstelling kan alleen haar basis vinden in wan- trouwen in den C. V., in gebrek aan vertrouwen, dat deze de hem met beleid en energie verstrekte opdracht zóó ver- vult, als van deze autoriteit, op grond van zijn kennis en karakter, moet worden verwacht.

M. H. De onderstelling, dat de O. L. Z. zich geroepen

zal voelen als de krijgsooperatiën een noodlottigen keer nemen, naar voren te snellen om persoonlijk aandeel te hebben aan hun verloop, kan m. i. alleen verklaard worden door een hooge mate van overschatting van de eigen persoonlijkheid en een daaraan geëvenredigde onderschatting van de karaktereigenschappen en kundigheden van den C. V.

Mij werd gevraagd, en niet door den eersten den beste: „en als U Opperbevelhebber waart, gelooft U dan, dat U „hier rustig in den Haag blijft zitten, terwijl het lot van „Nederland zich daar in Brabant of op de Veluwe afspeelt, „en dat U zich dan zoudt vergenoegen met de tijding te ont- „vangen: „het is misgelopen”, en het zenden van een „kaartje p. c.?”

M. H. Alle Commandanten moeten, om nog even bij die inkleeding te blijven de mogelijkheid kunnen dragen, dat de aan hun onderbevelhebber gegeven opdracht, niettegenstaande de grootste geestkracht, offervaardigheid en zelfverloochening *niet slaagt*.

Er behoort voor een O. L. Z. meer karaktersterkte en zielegrootheid toe om *ter plaatse te blijven*, overtuigd dat de C. V. met inspanning van zijn geheele persoonlijkheid zijn plicht doet, dan toe te geven aan de inbeelding, dat *zijn* persoonlijke aanwezigheid het lot van Nederland zal wijzigen.

In dit verband is er nog een tegenwerping, die ik ontmoette. Het is wel geen zakelijke uiteenzetting, maar deze vraagstukken worden veelal meer door psychologische factoren beïnvloed en daarom vermeld ik haar: men zeide dan:

Maar voor het bevel over de troepen die den aanval op Neerlands grondgebied moeten afslaan kiest men toch *den beste dien men heeft!* Den beste, en dus den O. L. Z.!

M. H. Ook dit verweer moet ik afwijzen! Wie onzer zal volhouden dat ook de meest zorgvuldige keuze — in vredes-tijd — en van O. L. Z. en van C. V. waarborgen biedt, dat men werkelijk op den voortreffelijksten de keuze bepaald heeft? Het zijn toch slechts de gebeurtenissen die dit uitwijzen, het is toch pas na den oorlog, dat men kan beoordeelen of de qualiteiten van den leider hebben beantwoord aan wat men er zich van dacht!

Ik wil me hoeden naar voorbeelden over de grenzen te grijpen, opdat men me niet verwijte de vraagstukken niet „nationaal” te zien (al is dit heel iets anders), maar was Foch dan opperbevelhebber bij den aanvang van den wereldoorlog en werd niet pas later tot den gepensionneerden HINDENBURG gegrepen en welke wisselingen hadden in Oostenrijk en Italië niet in het Oppercommando plaats?

M. H. Als men zich afvraagt hoe is het mogelijk, dat over deze quaestie zooveel verschil van opinie bestaat, dan zie ik als oorzaak voor het meeningsverschil, dat ten aanzien van de Hoogere Bevelvoering bestaat, het verschil van opvatting omtrent de taak en roeping van ons Veldleger, immers dáár ligt m.i. de bron van de diametraal tegenoverstaande, of althans divergerende meeningen over het bevel.

Ons Veldleger heeft, het ligt in de nationale omstandigheden, een *dualistisch* karakter, zijn tweeslachtige taak ligt in het wezen van onze landsverdediging en is, gelet op onze omstandigheden, *niet te ontgaan*. En nu hangt het maar af of men in den opbouw zijner redeneering zich meer 't Veldleger denkt als de strijdmacht, die den vijand tegemoet trekt om hem te slaan (met een?), daarbij alles op één kaart zettend, of dat men als taak voor dit Veldleger ziet het beschermen van onze neutraliteit, als 2e actie het opvangen van den *eersten* stoot, — om den veelal gebruikelijken term te gebruiken — en als 3e plicht de bescherming van het hart van het land.

Van hen die alles op één kaart willen zetten, die het geheele lot van 't Vaderland willen laten beheerschen door 't resultaat van die ééne gevechtshandeling, is het misschien begrijpelijk, dat zij zich dit aangevoerd denken door „den Opperbevelhebber”, „den Veldheer”.

Maar die vergeten, dat bij tegenslag, wanneer het niet gelukt te „slaan”, maar 't geldt „geslagen worden” de aanvoerder van het Veldleger nog een andere plicht heeft dan den indringen terug te werpen, het is die, het Vaderland te verdedigen in uitersten, taaien, weerstand en daartoe is noodig, dat het achterland inmiddels in verdedigbaren toestand is gebracht en tal van voorbereidingen zijn getroffen

om de verdere actie van het Veldleger tot haar recht te doen komen. Daarvoor is, hoe men het ook neme, een Opperbevelhebber noodig!

Gelet op de afstanden en verhoudingen uit de geringe afmetingen van ons land nu eenmaal geboren, gaat een beroep op andere landen niet op. Moge het paradoxaal klinken, juist in een klein land is een Opperbevelhebber, hoofd van de „defensie-centrale” zooals het min of meer smalend wel heet, noodig en mogelijk.

M. H. Heb ik in het bovenstaande mijn standpunt tegenover de twee-eenheid bepaald, zoo wil ik nog wijzen op het *gevaarlijke* in de oplossing van den Minister.

De Gen. SNIJDERS heeft zóó helder de verwarring geschetst voortvloeiende uit het aanvankelijk verblijf van den O. L. Z.-C. V. in den Haag, terwijl deze „zich eigenlijk „pas te velde begeeft als de groote zaken worden „beslist en dat hij dan daarbij als chef van zijn „staf *beschikt over den Chef van den Generalen Staf,*” dat ik niet meer behoef te schilderen hoezeer in *dit* tijdperk het Veldleger onwederlegbaar *dupe* is van die regeling en anderzijds, wanneer beide Generaals (de Groene Amsterdammer zegt „als een stel Siameesche tweelingen”) te velde gaan, de geheele voorbereiding der verdediging, der regelingen ten bate van het Veldleger en der mobilisatie van de *potentiele* weermacht op haar beurt *dupe* worden door de reusachtige taak van het opperbevel over te laten... aan een gepensioneerde, die nòch de voorbereiding, nòch de ervaring, nòch het gezag tegenover de Regeering heeft om zijn adviezen klem bij te zetten!

En — zegt die courant — „ondertusschen loopen beide „hooge heeren elkander onafgebroken in den weg.”

M. H. Ik noemde zoo juist de taak van den Opperbevelhebber tegenover de Regeering; hierover wil ik toch nog enkele woorden zeggen.

De Gen. SNIJDERS heeft op het allesoverheerschende belang van dit voortdurend contact in de eerste dagen der mobilisatie gewezen, maar ook het gewicht van dit contact als de O. L. Z.-C. V. zich te velde heeft moeten begeven, belicht.

Hoc wil deze de Regeering met advics ter zijde staan, terwijl al zijn aandacht behoort te zijn gericht op de operatiën, op de handelingen van den vijand, die hij tegenover zich heeft. Wij hebben geen conseil supérieur de la guerre en ook geen conseil supérieur de la défense nationale, om de Regeering bij te staan; de M. v. O. acht dien voor onze verhoudingen niet noodig, maar ontneemt der Regeering den militaircn raadsman in de moeilijkste ure.

M. H. Ik meen het over de hoofdzaak — de koppeling der twee ambten — hierbij te kunnen laten, een volledige geheel overzichtelijke beschouwing van het vraagstuk zou op zich zelve een geheelen avond vorderen.

Alleen wil ik nog dit zeggen, dat toen iemand, en al weer niet de eerste de beste, met mij den inhoud der brochure **SNIJERS** besprak, hij vol bewondering was over de schitterende inkleeding en den krachtigen betoogtrant van dit geschrift, doch er aan toevoegde: „maar het is alleen jammer, dat als het morgen mobilisatie is *en de C. V. wordt* „tot opperbevelhebber aangewezen, het geheele betoog „omvalt!” Hoe heb ik het nu? Valt dan het betoog om? Geenszins! Dàt blijft kaarsrecht en muurvast *staan*, alleen zullen dan intreden die heillooze verwarring en noodlottige wanorde waartegen de Oud-Opperbevelhebber zich verplicht heeft gezien zijn waarschuwendc stem te doen hooren.

M.H. Ik wil nog enkele opmerkingen maken, die, al betreffen ze niet wat ik zou willen noemen de **kern** van het meningsverschil, toch voor een rechtvaardige beoordeeling van de controverse niet voorbij mogen worden gegaan.

Velen die den O.L.Z.-C.V. wenschen, doen, ter motivering van die voorkeur, een beroep op den toestand aan het Hoofdkwartier tijdens den mobilisatietoestand. Reeds in ander verband heb ik er in mijn voordracht op gewezen, dat aan ervaringen ontleend aan dien langen exceptionneelen toestand maar tot op zekere hoogte bewijskracht mag worden toegekend.

Ik geloof dat wel niemand in bescherming zal nemen de groote uitbreiding die toenmaals aan de bemoeiingen

van het Algemeen Hoofdkwartier is gegeven, die het gemaakt hebben tot een groot organiseerend administratief lichaam. Maar, wanneer daarin aanleiding wordt gevonden om tot een ander uiterste over te gaan en het Stafkwartier van den Opperbevelhebber alleen te willen doen behandelen de strategische operatiën en daarop de mogelijkheid van de combinatie te gronden, dan moet ik toch wijzen op een zeer zonderlinge bewijsvoering.

M.H. Mijne opvattingen resumeerende, ben ik van oordeel, dat zoowel voor vredes- als voor oorlogstijd de verantwoordelijke taak en de omvangrijke arbeid aan de leiding der weermacht en de aanvoering der strijdkrachten verbonden den inzet en de werkzaamheid vorderen van (minstens) twee personen en dat zoolang als het beginsel van verdeling van arbeid nog niet als oud en versleten overboord is geworpen, dit beginsel óók bij het bestuur van de weermacht in toepassing dient te worden gebracht.

M. H. Als offer van de vereenvoudiging der bevelvoering is ook moeten vallen de Sous-Chef van den Generalen Staf.

Met dezen maatregel kan ik mij geenszins vereenigen en dat zal duidelijk zijn waar ik in den Chef van den Generalen Staf den a.s. O. L. Z. zie en het derhalve niet gewenscht maar *noodzakelijk* is, dat er een Sous-Chef is, bekwaam en gereed om als Chef van den Staf van het Alg. Hoofdkwartier op te treden, een Sous-Chef die zich, bij zijn gewone vredeswerkzaamheden, die belangrijke a.s. taak steeds heeft voor oogen te houden.

De in '14 aanvankelijk getroffen regeling, waarbij de toenmalige Sous-Chef zooals de Gen. SNIJDERS zegt „automatisch inviel als *waarnemend* Chef van den Staf”, moge praktisch geen bezwaren hebben opgeleverd, ik geloof dat deze regeling waarvan de Generaal ook erkent, dat zij abnormaal en ongewenscht was, moet worden afgekeurd, niet zoo zeer omdat de verdeling van werkzaamheden bezwaar zal ontmoeten, als wel omdat ik het hooge belang voel, dat de rechterhand van den O. L. Z. aan zijn benoeming tot Chef van den Staf, ontleent het gezag en de verantwoordelijkheid aan een dergelijke functie noodzakelijk verbonden.

In de beschouwingen der Legercommissie aangaande de waarnemingen bij de gemobiliseerde Landmacht is dit belang sterk naar voren gebracht; daar wordt o.m. op 't bezwaar gewezen, dat het zelfs betwistbaar is of de Sous-Chef van den Generalen Staf bevoegd zou zijn geweest bij ontstentenis van den O. L. Z. tijdelijk het opperbevel te voeren.

Maar het hoofdbezwaar zag de commissie hierin, dat het een gewrongen toestand is als de opperofficier, die bij het gemobiliseerde leger de functie van Chef van den Staf vervult, niet wordt benoemd omdat dan de onontbeerlijke wisselwerking tusschen bevelhebber en Chef van den Staf ontbreekt, hieruit voortspruitende, dat een Chef van den Staf niet slechts plichten, doch ook bevoegdheden heeft.

Ik ben hier iets meer op ingegaan omdat bij de beoordeeling van de al -of niet noodzakelijkheid van den Sous-Chef het zwaartepunt niet moet worden gelegd op den vredeswerkring van den functionaris, zooals de M. v. O. in zijn antwoord op 27 Mei j.l. deed, zeggende:

„Ik heb het mij zoo voorgesteld, dat die in vredestand „eigenlijk niets anders was dan een doorgangsbureau tusschen de onderdeelen van het bureau generale staf en den „chef”,

doch op de *voorbereiding* tot de belangrijke functie die hem in oorlogstijd wacht.

En eindelijk M. H. Het Commando over de Vesting Holland. Ook hierover, M. H. gij weet het allen, loopen de meeningen nog zeer uit een, al mag er voor zoover de hoofdzakelijk betreft, althans op *dit* punt van overeenkomst geweest worden, dat men het over de *taak* die aan deze „Vereeniging van Stellingen en fronten” moet worden toegekend, vrijwel eens is. Zoo vestigt in een artikel getiteld „Bevelvoering” de N. Rotterdammer Courant er de aandacht op, dat de beschouwingen van den Generaal SNIJDERS „uitnemend geschikt zijn om met het misverstand af te rekenen, dat de „Vesting Holland voortaan zou kunnen worden ontbeerd.”

Ik heb met genoegen deze erkenning van die zijde geconstateerd, evenals ik mij ook gaarne aansluit bij hen die een

afzonderlijk *Commando* over de Vesting-Holland als overbodig beschouwen.

De „stellingen” ontleenen, daar gaat 't om, hun *raison d'être* aan hun *eventueele* (ik onderstreep) waarde voor het Veldleger; ze zijn in dit opzicht niet anders te beschouwen dan andere lijnen van verdediging die hun natuurlijk defensief vermogen aan 't terrein of belangrijke natuurlijke hindernissen danken.

Als intusschen de S. van bovengenoemd artikel zich afvragend wie, wanneer er in vreedstijd geen eigenlijken C. der Vesting meer is, met de leiding der werkzaamheden moet worden belast, antwoordt: een stafofficier onder oppertoezicht van den Commandant Veldleger *of* van den Chef van den Generalen Staf, dan ga ik gaarne met hem mee... op één woord na, het woordje „of”.

Al moet ik toegeven, dat de hoofdzaak waar het om gaat is, dat in vreedstijd een eigenlijk Vesting-Commando geen reden van bestaan heeft en zelfs voor een rationeele regeling der bevelvoering in oorlogstijd bezwaren met zich brengt, zoo acht ik dit meeningsverschil niet zóó gering omdat hier het fond van de quaestie wordt geraakt: Wie moet de voorbereiding leiden, wie *kan* verantwoordelijk zijn? *Ik* zeg de Chef van den Generalen Staf en *niet* de C. V.

Ik acht het een miskennis van het karakter van laatstgenoemde functie, dat deze zich met de veelomvattende taak van oppertoezicht over al die fronten der Vesting zou bezwaren.

En welke zijn nu toch de argumenten die men, die de Minister, aanvoert?

Op 23 September j.l. werd in het antwoord aan het Kamerlid J. J. C. VAN DIJK, gezegd:

„Er is reeds een regeling getroffen, waarbij de algemeene „leiding der oefeningen in de Vesting Holland ressorteert „onder den Commandant van het Veldleger, waardoor een- „heid van opvatting verzekerd wordt nopens de wijze waarop „zoowel troepen van de voorloopige bezetting, als die, be- „stemd voor de hardnekkige verdediging van de Vesting „Holland zullen optreden.”

Maar, M. H., die „eenheid van optreden” zè ligt immers in de evolutie der tactiek sedert den wereldoorlog!

Dáár, is voorgoed een einde gemaakt aan een speciaal optreden van veldtroepen en bezettingstroepen! Waren het niet alle „bezette fronten en versterkte stellingen”? Voor de bedoelde „eenheid” behoeft waarlijk geen „Unterstellung” onder den C. V. te waken.

Het maakt werkelijk den indruk of we de N. Courant moeten bijvallen, waar deze zegt, dat op die wijze redeneerend *alle* hulpmiddelen die het Veldleger indirect bij de uitvoering van zijn taak steunen, onder bevel van den Commandant van dat Veldleger moeten worden gesteld.

Zouden we dan maar niet dadelijk met de luchtvaartdiensten beginnen en ook de Marine onder den C. V. brengen „opdat die ook geoeffend worde in nauw verband met „de wijze waarop de C. V. zijn taak denkt te vervullen”?

M. H. Hoe meer men deze vraagstukken beziet en *objectief* beziet, hoe meer men zich afvraagt of niet hier aanwezig is een groot gevaar, dat de argumenten gewrongen worden in de richting van de slotsom, waartoe men wil komen.

Concludeerende ben ik van meening, dat de leiding der oorlogsvoorbereidingen in de Vesting Holland behoort te berusten bij den Chef van den Generalen Staf. Die voorbereiding, ze komt, eventueel het Veldleger ten goede indien het e.q. die weerstandslijnen gebruiken wil.

Daarover zegt de Gen. von SCHMID in zijn laatste pennevrucht in de Vragen des Tijds:

„De baten van de bestaande liniën om Holland zullen voor „onze defensie maar incidenteel zijn. De kans op nuttige „toepasselijkheid hangt af van de omstandigheden.”

M. H. Het is voorbarig zich dienaangaande aan voorspellingen te wagen, immers van een actie van het Veldleger kan niemand weten in welke verhoudingen tot andere staten en onder welke leiding zij plaats grijpen zal. Men weet niet waar het Veldleger zal moeten strijden.

En nu doet zich het merkwaardig verschijnsel voor, dat juist zij, die er zich op beroemen de aanhangers te zijn van

het „nieuwe stelsel”, dat den C. V. wil als den opperbevelhebber, die den vijand uit het land houdt en den indringer tegemoet snelt, dienzelfden Commandant willen belasten in vreedstijd met de zorg, in oorlogstijd met de verantwoordelijkheid voor stellingen, waarin dat Veldleger wellicht nimmer komt.

Voelt men nóg de contradictie in die twee opdrachten niet? Moge ik U dan ter staving uit laatstgenoemd geschrift aanhalen:

„De vraag is actueel of men het Veldleger-Commando met „een hogere of een lagere bevelsfunctie vereenigen zal. Om„dat de Commandant van het Veldleger, als gevolg van een, „aan ons opgedoemde actie, met zijn macht of een deel daar„van misschien aan de Porta West-Falica kan staan, schijnt „het niet goed doordacht, zijn commando met het opperbevel „of met een locale taak in Holland te willen samenvoegen. „Men heeft in deze plannen een bewijs hoezeer nog altijd „de „model defensie” de officieele ruggesteun is en tot welk „een averechtsche maatregelen dit kan voeren.”

M.H. ik heb reeds te lang van Uwe aandacht gevergd, maar deze beschouwingen over het bestuur der Weermacht en hare aanvoering zouden niet compleet zijn, indien ik niet met U naging of óók in Indië de door mij voorgestane wijziging in de gezagsverhoudingen op de lagere organen der bestuurstaak invloed moet uitoefenen. Ik breng dan in herinnering, dat in het Rijk buiten Europa de Gouverneur-Generaal Opperbevelhebber in vreedstijd is, en in oorlogstijd blijft van de in Ned. Indië aanwezige Zee- en Landmacht.

Al is de titel dezelfde, zoo zal het wel duidelijk zijn, dat taak en werkkring niet op een lijn kunnen worden gesteld met den O.L.Z. h.t.l.

De G.G. vertegenwoordigt de Koningin en het door Z.E. gevoerde „bevel” komt overeen met het gezag h.t.l. aan den Koning in onze Grondwet toegekend.

Als verdere afwijking wijs ik er op, dat de Minister van Koloniën, die in mijn gedachten de belangen van beide takken der weermacht tegenover de Staten Generaal zal hebben hoog te houden, aan het hoofd staat van een depar-

tement van geheel andere structuur dan de overige ministeries in ons staatswezen.

Immers zoowel de Commandant van de Zeemacht die hoofd is van het Indische Departement van Marine, als die van het Leger, tevens hoofd van het Indische Departement van Oorlog, hebben een dubbele functie. Zulks heeft, uiteraard voor hun uitvoerende taak zijn gevolgen.

De vraag zou kunnen worden gedaan of de logische consequentie van het door mij in de eerste helft van mijn voordracht gehouden betoog t.o. der wenschelijkheid van *eenheid in de defensie*, op Indië toegepast niet evenzeer de vorming van een Indisch Departement van Landsverdediging met zich zou brengen.

Ik meen die vraag ontkenend te moeten beantwoorden.

Logische redeneering is, op zichzelf, veelal niet voldoende; ook de omstandigheden moeten hun woord meespreken.

En dan blijkt immers, dat de taak aan de Marine opgelegd in dit groote eilandenrijk, zóó zeer verschilt van de zeer bescheiden rol, die aan het Nederlandsche deel der Marine toevalt in de verdediging van het Moederland, dat die taken niet vergeleken kunnen worden.

Daarbij is ook de werkring van het N. I. Leger, in zijn ondersteuning van de vloot scherp onderscheiden van de samenwerking die beide onderdeelen der weermacht in Holland tot elkaar brengt.

Wet bestaat ook in Indië behoefte aan samenwerking en onderlingen steun, maar de uitvoering der taken, de eventuele gevechtshandelingen, loopen zóó uiteen, spelen, door de geografische verhoudingen, zich zoozeer in verschillende *phasen* af, dat de wenschelijkheid van combineering der beide Indische departementen zich niet zoo opdringt. En zulks te meer niet als de eenheid der belangen en de verdeling der te besteden gelden wordt verzekerd door het brengen onder één Departementschef, den Minister van Koloniën.

Hoezeer dit laatste weegt, het is me zoo juist van twee zijden weer gebleken. Van uiterst bevoegde zijde wijst men er me op hoe (ik citeer):

„de overal en altijd bestaan hebbende onderlinge naijver
 „— tusschen leger en vloot — om den voorrang, welke goed-
 „deels zijn oorsprong vindt hierin, dat ook bij ons slechts een
 „beperkt bedrag van de staatsinkomsten kan worden afge-
 „staan ten behoeve van de weermacht in haar geheel, maakt
 „dat elk der beide hoofdonderdeelen tracht daarvan het
 „leeuwendeel te bemachtigen, welk streven dan onder allerlei
 „schoone leuzen wordt verborgen.”

En op de laatste bijeenkomst stelde ook de Kol. MERENS in 't licht hoe ieder der departementshoofden in Indië er voor ijvert, dat onder een bepaalden maatregel *zijn* departement vooral niet zal lijden!

Op de vraag of ten einde bij de uitvoering der defensie-maatregelen de zoozeer vereischte éénheid te waarborgen, óók in Indië de invoering van een Alg. Staf van Indische verdediging de voorkeur verdient, dan wel dat, zonder zóó ver te gaan, ingesteld wordt een orgaan, waarin vertegenwoordigers van beide onderdeelen zitting hebben om de samenwerking te bevorderen en den G. G. van advies te dienen, wensch ik geen beslist antwoord te geven, omdat ik vermeen dit te moeten overlaten aan meer bevoegden, uit eigen ervaring met de Indische verhoudingen bekend.

Misschien dat anderen zich geroepen gevoelen hierover van hun meening te doen blijken.

M. d. V. Ik meen met deze woorden mijn voordracht te moeten eindigen.

Ik ben mij ten volle bewust het onderwerp, of ik moet misschien eerder zeggen de onderwerpen van heden avond niet te hebben uitgeput. Ik heb getracht de beide saillante punten: het Ministerie van Landsverdediging met de daaraan verbonden vraag over splitsing der Marine en dat over de regeling der Hoogere Bevelvoering, in het felste licht te plaatsen, omdat de meeningen daarover zoo sterk uiteenloopen.

Onwillekeurig heeft mijn rede een wat polemisch karakter gekregen: dit zit hem in den aard van de stof en in het stof dat deze vraagstukken reeds hebben doen opwaaien.

Ik maak me geen illusie door mijn argumenteering besliste voorstanders van een bepaald stelsel tot mijn denkbeelden te hebben overgehaald! Dit is voor zekere categorieën onder U zelfs ondenkbaar; die zijn met een rotsvaste overtuiging hier binnengekomen en al had ik orakeltaal gesproken, dan zouden ze nochtans wel zijn gebleven, de eene groep bij haar opvatting: „En tòch moet de Marine onaangetast blijven”, de andere bij haar gevoelen: „Tòch moet de C. V. tevens O. L. Z. zijn!”

M. H. Het is ook niet te verwachten en misschien ook niet noodig, dat we elkaar overtuigen. Moge mij de satisfactie blijven 't onderwerp bij U te hebben mogen inleiden en, ten slotte doe ik nogmaals een beroep op U allen om, U tegenover deze problemen te stellen in volle vrijheid van Uw denkvermogen en geestelijke spankracht, daarbij alle bewuste of onbewuste partijdigheid en voordeel, geboren uit politieke overtuiging, traditie of eigenbelang terug te dringen en U bij de beoordeeling van deze vraagstukken alleen af te vragen: Wat eischt 's Lands belang. 't belang van het Vaderland dat ons allen lief en dierbaar is.

STELLINGEN.

1. Vorming van één Nederlandsch Departement van Landsverdediging bevordert, door verhoogde samenwerking, de verdediging van het Moederland.

2. Instelling van dit Departement verhoogt het rendement van de voor de defensie bestemde gelden en steunt een soepelen rustigen overgang van vredes- tot mobilisatie-toestand.

3. Eénheid in het bestuur der defensie wordt óók voor de voorbereiding der verdediging van Ned.-Indië vereischt.

4. De voorbereiding der maritieme verdediging van Ned.-Indië behoort *niet* bij den Nederlandschen Minister van Landsverdediging te berusten, doch onder verantwoordelijkheid van den Minister van Koloniën te worden gebracht.

5. Daardoor kunnen de tegenwoordige organisatie en beheer der Marine niet ongewijzigd worden gehandhaafd;

intusschen behoort en behoeft de hieruit voortspruitende gezagsverlegging het karakter der „Staatsmarine” zoo weinig mogelijk aan te tasten.

6. Instelling van een Algemeenen Staf van Landsverdediging verdient h.t.l. aanbeveling; ook in Indië moet één orgaan de samenwerking van beide deelen der weermacht waarborgen.

7. Aanwijzing van den O. L. Z. in vreedetijd is gewenscht.

8. De samenvoeging der functiën van O. L. Z. en C. V. is verwerpelijk.

9. De wederinvoering der functie van Sous-Chef van den Generalen Staf is noodzakelijk.

10. De leiding der oorlogsvoorbereiding in de Vesting Holland dient te berusten bij den Chef van den Generalen Staf.

De VOORZITTER:

Mijne Heeren: Reeds nu wil ik namens U allen den Generaal KALFF dank en hulde brengen voor zijn mooie voordracht.

Voor het debat hebben zich, behalve de Heer VAN REEDE, aan wien door het Bestuur wegens bijzondere omstandigheden reeds een half uur is toegezegd, nog 10 heeren aangemeld.

Wegens het vergevorderd uur kan aan ieder der Heeren slechts 7 minuten spreektijd worden toegestaan. Het woord is aan Generaal VAN DER HOOG.

Z. Exc. Luitenant-Generaal b. d. VAN DER HOOG.

Mijnheer de Voorzitter. Nu mij op ongezochte wijze de gelegenheid is geschonken, om omtrent het vraagstuk der hoogere militaire bevelvoering een enkel woord te spreken, wil ik daaraan gaarne gevolg geven.

Het gaat dus voor mij om de laatste vier stellingen van de voordracht van den geachten spreker.

Ik behoor niet tot degenen — M. d. V. — die de samenvoeging van de functiën van Opperbevelhebber en C. V. onvoorwaardelijk afkeuren, integendeel, ik ben van meening, dat het aanbeveling verdient om voor de beide functiona-

rissen er één in de plaats te stellen, met inachtneming nochtans van een en ander, dat ik nader zal trachten uiteen te zetten.

In vredestijd ressorteert het geheele leger onder den M. v. O. Bij mobilisatie onderscheiden we een strijdend gedeelte en een niet-strijdend gedeelte. Het strijdend gedeelte treedt dan uit onder de bevelen van den M. v. O. en heeft een afzonderlijken Chef, het niet-strijdend gedeelte, dat dus in oorlogstijd evenmin vecht als in vredestijd, daarvoor bestaat geen enkele reden om bij mobilisatie de bevelsverhouding te wijzigen en dit blijft dus of komt te ressorteeren onder den M. v. O. In hoofdzaak zijn dit de depottroepen, de territoriale troepen en de dienst der aanvullingen in het binnenland.

Het strijdend gedeelte bestaat uit het Veldleger, de veiligheidstroepen der Stellingen en de kustmarine. Ik noemde het *Veldleger*, maar is die benaming nog wel doeltreffend, is ze niet verouderd?

Vroeger, een 30 à 40 jaren geleden, hadden we bataljons vesting-infanterie, we hadden een ruime organisatie aan vesting-artillerie, we hadden vesting-genietroepen en we konden dus inderdaad zeggen, dat we hadden een *vestingleger* en daarnaast was de benaming *veldleger* voor de mobiele troepen alleszins op haar plaats.

Maar hebben zich sedert de omstandigheden niet gewijzigd? Voltrekt zich de legerorganisatie niet in dien zin, dat we van een vestingleger eigenlijk niet meer kunnen spreken?

Vesting-infanterie en vesting-genietroepen hebben we niet meer en al het zware geschut wordt langzamerhand geschikt gemaakt om het mobiele leger te volgen. Het verschil tusschen veld- en vestingleger verdwijnt dus hoe langer hoe meer en ik geloof daarom, dat het beter is om niet meer te spreken van veldleger en van C. V. maar van leger en van legercommandant.

Ik zal echter, ter voorkoming van begripsverwarring, de bestaande namen nog blijven gebruiken.

Het strijdend gedeelte van de weermacht bestaat dus uit het Veldleger als essentieel orgaan en uit de twee andere

organen, de veiligheidstroepen der Stellingen en de kustmarine, welke beide dienen om het Veldleger zoo goed mogelijk aan zijn taak te doen beantwoorden.

Want dienen niet de Stellingen, i.e. de N. H. W., om, wanneer het Veldleger uit het Zuiden of uit het Oosten des lands terugtrekt, dat Veldleger op te nemen en het in staat te stellen zich daarin tot het uiterste te verdedigen; dienen niet de kuststellingen en de kustmarine om, wanneer het Veldleger oostelijk van de kust opereert, den rug daarvan te dekken of wanneer het *aan* de kust opereert, de kuststellingen als steunpunten, de kustmarine als voelhorens op de wijze van de lichte brigade?

De vraag is nu hoe de bevelvoering over de drie organen behoort te worden geregeld. Moet de C. V. ook de beide andere organen onder zijne bevelen hebben, of moet er over de drie organen gezamenlijk nog een afzonderlijke Chef worden gesteld, een Opperbevelhebber? Ik aarzel niet, mij met beslistheid te verklaren voor het eerste systeem, omdat wanneer de C. V. ook de veiligheidstroepen der Stellingen en de kustmarine onder zijne bevelen heeft, hij aan de Commandanten daarvan de opdrachten kan verstrekken, die hij noodig acht; aan de Stellingen voor wat betreft de inrichting dier Stellingen, die *hij* moet bezetten en die *hij* moet verdedigen, aan de kustmarine voor wat betreft het optreden daarvan te *zijn* behoefte.

Wanneer eene Divisie in het open veld opereert en de Divisiecommandant wenscht eene achterwaartsche stelling te doen voorbereiden, waarvoor hij de noodige troepen afzondert, dan zal niemand beweren, dat er nu ook een afzonderlijke commandant moet zijn, die zoowel de Divisie in voorste lijn, als de troepen der achterwaartsche stelling onder zijne bevelen heeft. Neen, de Divisiecommandant houdt zijn commando en de troepen der achterwaartsche stelling staan onder zijn orders.

Maar wanneer dit nu in tactischen zin juist is, waarom zou het dan ook niet gelden in strategisch opzicht? Stel voor „Divisie” het woord, „Veldleger” in de plaats en voor „achterwaartsche stelling” de woorden „N. H. W.”, en het

antwoord op de vraag, hoe hier de bevelvoering behoort te worden geregeld, is gegeven.

Niemand is er, die beweren zal dat de lichte brigade niet onder den C. V. behoort te ressorteeren, maar wanneer nu het Veldleger aan de kust opereert, dan kan de C. V. die brigade toch niet in zee sturen. Hij heeft voor dat geval een zee-lichte brigade, maar nu spreekt het toch van zelf, dat het in de bevelsverhouding geen wijziging brengt of het terrein van actie der lichte brigade in het eene geval land, in het andere geval water is.

Ik zou dus wenschen, M. d. V., dat we hadden in vreedestijd een legercommandant met dezelfde attributen als de tegenwoordige C. V., alleen dus naamsverandering. Die legercommandant in vreedestijd treedt bij mobilisatie *natuurlijk* op als legercommandant in oorlogstijd en heeft dan ook de veiligheidstroepen der Stellingen en de kustmarine onder zijne bevelen.

Wanneer dan die legercommandant bij mobilisatie zijne oorlogsfunctie aanvaardt, komt hij te staan voor de moeilijkste en zwaarste taak, die ooit op de schouders van een menschenkind heeft gerust, n.l. het opereeren en strijden met groote legerafdeelingen. Wij leerden het reeds als cadet uit het Strategieboek van Plantenga: „Weinig zijn de veldoversten, die den naam van veldheer eer hebben aangedaan.”

Groot is zijn verantwoordelijkheid; het geheele volk ziet naar hem op en verwacht van hem zijn heil. Doch rust dan ook niet op de Regeering de onafwijsbare plicht om al datgene te doen — loyaal en volledig — wat strekken kan, om den legercommandant zijn groote verantwoordelijkheid met opgewektheid te doen dragen. Daarom zal de Regeering goed doen, naar mijne meening, om geen Opperbevelhebber boven hem te stellen, die hem bevelen zou kunnen geven, welke wellicht indruischen tegen het doel, dat hij — legercommandant — voor oogen heeft. Nu kan men wel zeggen, dat een eventueele Opperbevelhebber zich van het geven dier bevelen zal onthouden, hem geheel de vrije hand zal laten, maar zal dat ook de practijk zijn? In 's menschen aard ligt het zeker niet. En wanneer den legercommandant inderdaad

de vrije hand wordt gelaten, waarom, zoo vraag ik mij af, is het dan noodig, dat er nog iemand boven hem wordt gesteld?

Natuurlijk zal ook de legercommandant niet iemand zijn met onbeperkte macht; hij heeft te gehoorzamen aan de bevelen van de Regeering, doch deze vormt het hoogste Staatsgezag en daarvoor heeft dus ook hij te bukken.

Hiermede, M. d. V., heb ik de Stellingen 7 en 8 afgehandeld en resten mij nog de Stellingen 9 en 10, doch hieromtrent kan ik zeer kort zijn, omdat ze in onverbrekelijk verband staan met hetgeen ik opmerkte omtrent de 8ste Stelling.

De Sous-Chef van den Generalen Staf was tot voor korten tijd bestemd om, wanneer de Chef van den Generalen Staf bij mobilisatie tot Opperbevelhebber werd aangewezen, diens plaats in te nemen, doch het spreekt van zelf dat bij een stelsel, waarbij zoodanige aanwijzing is buitengesloten, er ook voor een Sous-Chef van den Generalen Staf geen plaats is.

En — voor wat de 10de Stelling betreft — wanneer de legercommandant in oorlogstijd de veiligheidstroepen der Stellingen onder zijne bevelen krijgt, dan ligt het voor de hand, dat de leiding van de oorlogsvoorbereiding van die Stellingen in vreedestijd ook bij hem behoort te berusten, hetgeen natuurlijk niet uitsluit, dat hij bevoegd moet zijn om de onderwerpen, waarvoor hij dat noodig acht, door den Chef van den Generalen Staf te doen uitwerken.

Ten slotte zou ik nog enkele bezwaren wenschen te bespreken, die tegen eene samenvoeging der functiën van Opperbevelhebber en C. V. in het midden zijn gebracht.

Het eerste bezwaar is dat bij zoodanige samenvoeging de legercommandant met werkzaamheden zou worden overstelpt. Ik merk hierbij echter op, dat die vermeerdering van werkzaamheden alleen betreft de bemoeienissen met de Stellingen en de kustmarine. Nu kan ik mij echter niet voorstellen, dat alleen door die meerdere bemoeienissen op de hersenen van den legercommandant, dat dan toch de „primus inter pares” is, zoodanig beslag zou worden ge-

legd, dat hij daaronder gebukt zou gaan. De bemoeienissen met de Stellingen en met de kustmarine behooren, zooals ik heb trachten aan te toonen, op logische wijze tot zijn ambt en hij zal de arbeidsverdeeling voor zichzelf en voor zijn onderhebbend personeel zoodanig hebben te regelen, dat alle onder hem ressorteerende zaken behoorlijk tot haar recht komen.

Er groeit geen enkele vrucht aan den boom, die haar niet dragen kan. Mussolini heeft vijf Departementen van Algemeen Bestuur voor zijn rekening en is bovendien, wanneer ik het wel heb, Commandant van het fascistische leger, het is maar hoe men de zaak inpikt.

Ook wordt nog als bezwaar aangehaald, dat, wanneer het leger te velde is en de legercommandant zich daarbij bevindt, er moeilijkheden zouden kunnen rijzen, wanneer de Regeering met dien Commandant eene bespreking wenscht te houden, het bezwaar dus van den afstand 's-Gravenhage-Hoofdkwartier, een bezwaar dat niet bestaat, wanneer er een Opperbevelhebber is, omdat deze altijd zijn standplaats heeft, daar, waar de Regeering zetelt.

Nu kunnen er, zou ik zeggen, in dit opzicht zich drie gevallen voordoen.

1°. De toestand aan het front is van dien aard, dat wanneer de Regeering den legercommandant wenscht te spreken, hij in zijn Hoofdkwartier zonder bezwaar eenige uren kan worden gemist. Er is dan, in verband met de snelle verkeersmiddelen, natuurlijk geen bedenking, dat hij zich voor enkele uren naar 's-Gravenhage begeeft.

2°. De toestand aan het front is zoodanig, dat de legercommandant wel eenigen tijd voor eene bespreking kan afzonderen, maar toch niet in die mate, dat hij gelegenheid heeft om zich enkele uren van het Hoofdkwartier te verwijderen.

Ik twijfel intusschen niet of de Regeering zal dan bereid worden gevonden om naar het Hoofdkwartier te gaan. Wanneer in zoodanig geval Mahomed niet naar den berg kan gaan, dan ga de berg naar Mahomed.

3°. De aanraking met den vijand is op het oogenblik, dat de Regeering eene bespreking wenscht, van dien aard dat de legercommandant daarvoor geen enkel oogenblik kan afzonderen.

Welnu, M. d. V., voor dat geval zou ik zeggen:
Ze zwijgen in dat moment, de stemmen van de Heeren,
 En *spreken* doen alleen kanonnen en geweren.

De heer ROELOFSEN:

Mijnheer de Voorzitter,

Mijn opmerkingen betreffen niet het betoog van den Heer KALFF, doch de voordracht van den Heer VAN REEDE.

1e. De Heer VAN REEDE heeft aangetoond, dat er in Indië steeds een vrij uitgebreid Europeesch beroepspersoneel aanwezig moet zijn. Op dit punt bestaat er tusschen hem en mij *geen verschil*. Misschien ben ik op dit gebied voorzichtiger dan de Heer VAN REEDE. Ik heb mij wel eens afgevraagd, hoe is 't mogelijk dat de Commissie Goosen in Indië kwam tot machinedrijvers-majoor en sergeant uit militie en landstorm, tot aanwijzing van commandanten van hulpkruisers uit de reserve, tot het uitsluitend reeruteeren van waarnemers voor den vliegdiens uit de militie tot het aanwijzen van korporaal-seiners en korporaal-monteurs uit de militie, tot de aanwijzing van bootslieden, sergeanten-hofmeesters, sergeanten-kok en sergeanten-machinedrijvers uit de Inlanders, terwijl in Holland de eerste milicienkorporaal zijn intrede bij de marine nog moet doen (den mobilisatietijd uitgezonderd). De Heer VAN REEDE trekt de waarde van dienstplichtig personeel en Inlandsch beroepspersoneel zeer in twijfel. Deze twijfel zet hij echter niet in cijfers om; deel hij dit, dan zou hij moeten komen tot een veel grooter Europeesch beroepspersoneel voor het Indische deel der Marine, hetgeen hij over en weer dienen het overcompleet in Holland zou vergrooten. Gaarne zou ik betreffende zijne meening in dezen nader worden ingelicht. Hoe het echter ook zij, wij beiden staan op het standpunt: *In Indië een uitgebreid Europeesch beroepspersoneel* laten wij zeggen een getal A.

Nu zegt de Heer VAN REEDE, dient dat personeel uit-

sluitend in Indië dan krijgt men 't *niet*, dient het over en weer dan krijgt men het *wel*."

Het is bekend, dat om A mannen steeds in Indië te hebben bij over en weer dienen met gelijke turns er in Holland $\frac{4}{3} A$ moeten zijn. Men kan dus volgens den Heer VAN REEDE *wel* $\frac{7}{3} A$ over en weer dienend Marinepersoneel krijgen, hetwelk gedurende meerdere jaren gescheiden moet leven van het gezin, doch *niet* $\frac{3}{3} A$, hetwelk *met het gezin* uitsluitend in Indië dient. Waar berust deze zijne meening op? Op ervaringen opgedaan bij de Paketvaart-of de Gouvernementsmarine, welks personeel (vooral wat de paketvaart betreft) *veel* zwaarder diensten heeft dan de Marine? De splitsingscommissie heeft dit vraagstuk zeer nauwkeurig onderzocht, 't zal mij aangenaam zijn om de desbetreffende bewijsgronden tegen de mogelijkheid van een lang verblijf van varend personeel in de tropen van den heer VAN REEDE te hooren.

De heer VAN REEDE denkt vermoedelijk te veel aan den huidigen toestand. In Holland heeft het Marinepersoneel 10 % meer salaris dan het personeel van gelijken rang bij de landmacht en veel meer dan het personeel van de koopvaardij. In Indië 10 % meer dan het leger. Bij een dergelijke regeling is het over en weer dienen wel uit te houden en wanneer men *thans* de keus krijgt tusschen een vast Indisch dienstverband en over en weer dienen, zal men het laatste misschien liever doen, doch in de toekomst krijgt men de keus tusschen *niet* bij de Marine in Indië dienen of een vast Indisch dienstverband, terwijl bij gesplitst personeel de kans om eene positie bij de Marine in Holland te bekomen, in vergelijking met vroeger veel geringer wordt. Dit verandert de zaak wel eenigermate.

Resumeerend: de heer VAN REEDE zegt: men krijgt het Europeesch personeel in Indië bij een vast Indisch dienstverband niet, de voorstanders van afzonderlijk personeel voor Indië zeggen: men krijgt 't wel.

Ik vraag den heer VAN REEDE om het bewijs voor *zijne* voorspelling. De splitsingscommissie heeft hare conclusies eerst getrokken *na* grondig de toestanden bij de Paketvaart

Maatschappij, Java-China-Japanlijn, Gouvernementsmarine en Indische bedrijven aan den wal te hebben bestudeerd.

Het feit, dat het Marinepersoneel in Indië veel gelegenheid heeft om den dienst te verlaten, door over te gaan in goede burgerbetrekkingen is geen bezwaar, integendeel, het bevordert de werving en men schept *in* Indië een geoefende reserve.

2°. De heer VAN REEDE vergelijkt de leden der splitsingscommissie, bestaande uit: de Chef van den Marinestaf, Chef personeel, den Hoofdintendant der Marine, de Commandant der Marine te Amsterdam, 3 Indische specialiteiten en 3 vertegenwoordigers van het Departement van Financiën, waaronder ondergetoekende, met goochelaars, wanneer zij de tractementen en de pensioenen van het personeel bij vast Indisch dienstverband lager stelt dan de tegenwoordig aldaar bestaande.

Mijnheer de Voorzitter, wij hebben niet gegoocheld, doch wij hebben gezegd: het personeel der Marine heeft tegenwoordig in Indië, ook wanneer het aan den wal is geplaatst, 10 % meer salaris dan het Indisch leger, omdat als regel het gezin in Holland is en dat van het personeel van het Indisch leger niet. Welnu: wanneer dit verschil niet meer bestaat m.a.w. wanneer zoowel het marinepersoneel als dat van het Indische leger hunne gezinnen in Indië hebben, dan kan dit verschil verdwijnen. Voor het personeel hetwelk aan boord is geplaatst zijn door de splitsingcommissie extra-vergoedingen uitgetrokken, doch dit laatste telt natuurlijk niet mede bij de berekening van het pensioen.

Ik neem het den heer VAN REEDE geenszins kwalijk, dat hij met een en ander geen rekening heeft gehouden; wel verwondert het mij Mijnheer de Voorzitter dat de heer VAN REEDE bij zijne becijfering van de pensioenen liet uitkomen dat de pensioenen van het Marinepersoneel met een vast Indisch dienstverband, zooveel hooger zullen zijn dan thans. Hij beschouwde het pensioen van den Commandant der Marine in Indië in vergelijking met dat van den Legercom-

mandant. Dit verschil is inderdaad juist, maar ook bij eene regeling, zooals de splitsings-commissie die heeft voorgesteld, krijgt de Commandant der Marine wel degelijk een pensioen gelijk aan dat van den Legercommandant; (gegoocheld is er geenszins); dat echter de totale pensioenslast bij splitsing lager werd dan ongesplitst, vindt zijn oorzaak in het feit, dat de tegenwoordige Marinepensioenen wat de groote groepen betreft, (onderofficieren en minderen en de lagere officieren) aanmerkelijk hooger zijn dan die van het Indische leger. Het toekennen van pensioenen aan ongegradueerden van ruim 40 jaar welke de *f* 1500.— overschrijden, komt wel bij de tegenwoordige Marine voor, het Indisch leger kent die hooge bedragen gelukkig niet. Mijnheer de Voorzitter met de berekening van salarissen en pensioenen is heusch niet gegoocheld. Onafhankelijk van de splitsings-commissie zijn de bedragen door de wiskundigen der Indische pensioenfondsen berekend.

3°. Wat de voortijdige afkeuringen en ziekte-verloven betreft, hetwelk volgens den heer VAN REEDE de grootste tegenvaller zal zijn, het volgende:

Ook betreffende dit punt is de splitsings-commissie niet over één nacht ijs gegaan. Nauwkeurig is nagegaan hoe groot het ziekte-percentages bij de Marine was gedurende de mobilisatie toen het personeel gedwongen was langer in Indië te verblijven (het ziektepercentages was lager dan bij een kort verblijf).

Ook zijn die percentages berekend naar het ziektecijfer bij de Indische stoomvaartmaatschappijen en naar die van het Indische leger. Het Indisch leger beschikt zelfs niet eens over een z.g. bovenrol met het oog op ziekte en afkeuringen, doch de aanvulling geschiedt door bevordering.

Wat de vergelijking met het Indisch leger betreft, zal de heer VAN REEDE zeggen: het leven van den Marineman is niet te vergelijken met personeel aan den wal.

Niet al het personeel der Marine vaart in Indië; men ga eens na hoeveel motorfietsen het Marinepersoneel in Indië in eigendom heeft of had. Was men altijd op zee, men zou zulk duur sportmaterieel niet aanschaffen. Trouwens wij

hebben ons licht in de eerste plaats opgestoken bij de Paketvaart, waarvan het personeel veel zwaarder dienst heeft dan dan van de Marine.

4°. Wat het verband betreft tusschen opleidingen en opgelegd materieel, heeft de heer VAN REEDE erkend, dat deze bezwaren zich zoowel bij splitsing als niet splitsing van personeel voordoen.

Volgens hem zijn de bezwaren bij splitsing van personeel grooter. Mijnheer de Voorzitter zulks is naar mijne meening geenszins het geval.

In beide gevallen hebben de eerste opleidingen van het Europeesch beroepspersoneel in Holland plaats, doch bij gesplitst personeel heeft de verdere opleiding van het Indische deel in Indië plaats.

Hiervoor behoeven in Indië geen bijzondere voorzieningen te worden getroffen. Inlandsche bootslieden, kwartiermeesters, kannonniers, sergeanten en korporaalmachinedrijvers, moeten daar evenals het reservepersoneel toch ook gevormd worden. Bij ongesplitst personeel werden de Europeesche bootslieden-kwartiermeesters, de sergeanten-machinedrijvers in Holland opgeleid.

Bij gesplitst personeel hebben er dus meer opleidingen in Indië plaats, hetgeen de verhouding tusschen opleidingen en opgelegd materieel aldaar, gezonder maakt.

5°. Tenslotte iets over de afdeeling „materieel”.

De heer VAN REEDE meent dat het materieel bij gesplitst personeel (het materieel is reeds gesplitst) niet goed verzorgd wordt.

Het zal den heer VAN REEDE bekend zijn, dat de splitsingscommissie één afdeeling Materieel heeft uitgetrokken voor Nederland en Indië en wel in Nederland, zoo ook één hydrografischen dienst. Natuurlijk, de splitsing was geen doel, maar middel. Zorgvuldig is vereenigd gehouden datgene, hetwelk militair technisch en economisch bij elkaar hoorde te blijven. De afdeeling Materieel zal bezet worden door officieren van het Indische en het Nederlandsche deel der Marine.

Personeel van het Indische deel zal werkzaam gesteld worden bij de Afd. „Materieel” in Holland, terwijl ook Indische Marineofficieren (bij voorkeur verlofgangers), aangewezen zouden worden om toezicht te houden op den bouw in Europa. Wat de reparaties der schepen betreft, welke gebouwd werden om Indië te verdedigen, deze reparaties moeten in Indië kunnen geschieden, ongeacht of het personeel *al of niet* gesplitst is. Dit heeft met het splitsingsvraagstuk niets te maken. Wil men zeggen dat bij ongesplitst personeel de belangrijke herstellingen aan de kruisers en de moderne jagers in Holland kunnen geschieden, dan bewijst men daar tevens mee, dat het met de verdediging van Indië bij ongesplitst personeel geen *ernst* is. Mijnheer de Voorzitter, zou het nu werkelijk aangaan om het weinige materieel hetwelk wij in Indië hebben voor herstelling gedurende zoo'n langen tijd op zoo'n grooten afstand van het te verdedigen object te doen verblijven? Met den heer KALFF en andere voorstanders van de ideeën LAMBOUY en COLIJN, ben ik er vast van overtuigd, dat de tegenwoordige toestand om militaire en economische redenen niet kan worden gehandhaafd. De huidige regeling vermoordt de defensie, zoowel in Indië als hier te lande. Of in Indië is veel te weinig of in Holland veel te veel. Beide is niet alleen fout, doch onverantwoordelijk.

Generaal-Majoor TONNET.

M. H. de Voorzitter. Ik heb enkele oogenblikken uwe aandacht gevraagd, omdat de heer KALFF mij als het ware daartoe heeft uitgenoodigd. Ik verschil in menig opzicht met hem van meening, doch over een enkel punt van dit meeningsverschil wil ik slechts spreken. Echter wil ik vooraf opmerken, dat ik in het geheel niet met den geachten inleider stem, waar hij aan het slot van zijn rede zeide het vraagstuk niet te hebben uitgeput. Integendeel is hij naar mijn smaak zeer volledig geweest en ik wil dan ook beginnen met een woord van lof voor hetgeen ik heb gehoord.

Overigens wil ik volstaan met mijn standpunt nog eens bloot te leggen inzake het scheidingsvraagstuk.

De heer KALFF greep terug, waar hij mij aanhaalde, tot 1920. Ik zou verder willen gaan tot 1904. Ik geloof, dat het was naar aanleiding van een lezing door vice-admiraal MACLEOD gehouden, dat ik toen het woord voerde. De admiraal had gesproken over de maritieme verdediging van het moederland. Toen ik het woord kreeg, had juist de gedachtewisseling geloopt over den invloed van de brug van Doesburg op de maritieme organisatie. Hoewel feitelijk buiten de orde gaande, verzocht ik toen het gehoor mij te willen volgen naar het hoofdoperatiетоoneel onzer marine in Indië en met den gloed, dien ik als jong kapitein kon ontwikkelen, besloot ik mijn betoog met de aansporende woorden ongeveer als volgt: zendt al uw schepen naar gindsche zeeën en als eenmaal onze vlag en dan wellicht voor goed daar zou moeten worden neêrgehaald, dat dan de geschiedenis van onze marine za mogen getuigen: de jongste dag verkondigde haar grootsten luister.

Ik herhaal dat nog eerst om U te doen zien, hoe hier werkelijk het gevoel, de geestdrift sprak en hoe hetgeen ik nu nog voorsta, niet is een gril van het oogenblik, maar een vastgewortelde overtuiging.

Ik stelde me toen en ik heb mij sedert gesteld op het standpunt van: hier het leger en ginds de vloot.

Ik werd geleid door de gedachte aan concentratie van krachten. Ik stond nog op dit standpunt, toen ik in 1920 hier in deze vergadering heb gesproken over het ministerie van landsverdediging. Toen heb ik tevens gewezen op het belang van een rijksverdediging. De Heer MERENS heeft deze gedachte met zooveel élan in de pers, in tijdschriften, in onze vereniging voorgestaan, dat hij er de drager van is. Niet ik, die de gedachte niet goed aandurfde.

Toen kwam de scheidingsgedachte.

De Nederlandsche en de Nederlandseh-Indische marine zouden in financieël en organisch opzicht gescheiden deelen moeten vormen. Daardoor zou mijn frissche, krachtige gedachte worden verstikt. Er zouden toch twee deelen zijn zonder personeele banden, die zich elk naar plaatselijke behoefte, naar plaatselijk inzicht zouden ontwikkelen. De ge-

zonde, pittige gedachte van krachtconcentratie dreigde en dreigt nog te loor te gaan.

Ik vond het kortweg verschrikkelijk, even verschrikkelijk als ik het vind, dat onlangs in de Tweede Kamer een onderzeeboot werd gevotcerd met bestemming in de eerste plaats voor de Nederlandsche defensie.

Niet alleen, dat Nederland geen groot offer zou brengen in den door mij gedachten, gezonden strategischen zin; doch erger: Nederland stond gereed, staat nog steeds gereed om de geheele maritieme verdediging, zooals MERENS dat zegt, op Indië af te schuiven. Ik noem dat voorbijzien van politiek belang, van nationalen plicht.

Het woord, „Staatsmarine” gaf voor mij juist zoo kernachtig weêr het wêl begrijpen daarvan. Het begrip „Staatsmarine” staat aan onze zijde, aan de zijde der tegenstanders van de splitsing en ik heb met eenige bevreemding gelezen, hoe de Heer KALFF aan een mogelijkheid geloof, het karakter van „Staatsmarine” ook bij de splitsing zoo weinig mogelijk aan te tasten. Dat klinkt zoo ongeveer om den tegenstander zoet te houden.

Ik zie het anders. Het karakter der „Staatsmarine” wordt aangetast, omdat we op het punt staan met de geestdriftige gedachte te breken, dat Nederland met de staatsmarine deelneemt aan, het leeuwenaandeel draagt van, de verdediging van onze overzeese gewesten.

Nadat de lezing van den Heer VAN REEDE ernstigen twijfel heeft gebracht aan de uitvoerbaarheid eener personeele splitsing, geloof ik niet meer, ook niet na de uiteenzetting van den heer KALFF en van den heer ROELOFSEN aan de onmiddellijke uitvoerbaarheid eener organische, bestuursseheid. Het vraagstuk heeft, zoolang het onderzoek dat het marinebestuur instelt, niet is afgeloopen, niets aan actualitiet ingeboet. Ik zou zoo beschouwd wel hebben kunnen zwijgen. Ik ben dan ook geenszins voornemens om over de zakelijke argumenten in discussie te treden. Dat zij trouwens aan betere, meer bevoegde krachten toevertrouwd. Alleen wil ik opmerken, omdat dit mij terugvoert tot mijn uitgangspunt, hoe bij al die zakelijke overwegingen mij de

koude zakelijkheid heeft getroffen. Toch is de ondergrond van elk verweer een ongewone dosis geestdrift voor een groot beginsel.

Die geestdrift voor het groote beginsel, dat ik voorsta heb ik in het debat willen brengen, omdat ik gevoel dat „efficiency” zelfs bij overmacht van zakelijke argumenten het nimmer winnen mag van de geestdrift voor het beginsel, waaraan ik met beide handen de palm der overwinning toeken.

Ik heb gezegd!

De heer MERENS. M. d. V. Met groote belangstelling heb ik de uiteenzetting van generaal KALFF gehoord, maar waar inleider voor een deel zijn rede heeft gewijd aan de bestrijding van de denkbeelden, neergelegd in mijn Mei-artikel in de Gids over „Eenheid van Weermacht” is het duidelijk, dat ik op principieele punten niet met hem accoord kan gaan.

M.i. is de groote fout in den gedachtengang van inleider het feit, dat hij voor de beoordeeling van de organisatie van de Nederlandsche weermacht — zoodra het begrip Nederlandsch algemeen wordt genomen, zich uitstrekt over het geheele Koninkrijk der Nederlanden met inbegrip van de overzeesche gewesten — niet uitgaat van het geheel om daaruit bestuur en organisatie van de onderdeelen af te leiden, maar dat hij begint met de beschouwing van een onderdeel en niet eens het belangrijkste en daaruit concludeert tot bestuur en organisatie van de andere onderdeelen.

Inleider begint n.l. met voorop te stellen, dat het beheer van leger en marine voor Nederland in Europa in één hand moet zijn; tegen de stelling op zich zelf heb ik niet het minste bezwaar, ik beaam haar volkomen maar slechts als gevolg van de algeheele eenheid, niet als uitgangspunt voor de verdere beschouwingen over de organisatie van de weermacht van ons imperium. Daarbij komt, dat de beveiliging van Nederland tegen vreemd geweld, hoe belangrijk op zich zelf, toch een veel minder brandend vraagstuk is dan de beveiliging van Indië, dat zooveel grooter, zooveel minder

beveiligd is, zooveel meer bloot staat aan aanranding als gevolg van den uitslag van den grooten oorlog, dat Indië gelegen is in den invloedssfeer van volkeren, die niet door den oorlog zijn uitgeput, die een geheele andere mentaliteit hebben dan die van West Europa met name ten aanzien van de waarde van het menschenleven en dat de beveiliging van Indië daardoor thans het primaire vraagstuk is.

De groote vraag is, of de aanranding van de neutraliteit van een deel van het Nederlandsche imperium al dan niet een imperiaal belang raakt, concreter en daardoor minder algemeen, of bij een aanranding van Indië het algemeene Rijksbelang is betrokken.

Ook inleider zal deze vraag niet ontkennend kunnen beantwoorden; welnu, dan moeten we ook beginnen met dit imperiale belang van imperiaal standpunt te bekijken.

Ik ben me er volkomen van bewust, dat ik met dat woord imperiaal op glad ijs kom, daar onze waarde tegenstanders uit het kamp der ontwapenaars niet zullen schromen, dit den volke voor te houden als imperialistisch, evenals ze van „militair”, militairistisch hebben gemaakt, maar ik moet dit woord wel gebruiken omdat door het woord „rijksbelang” of „rijksgedachte” verwarring kan ontstaan, daar de Grondwet toch met het Rijk slechts het Rijk in Europa, onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden, bedoelt.

Op gevaar af door min scrupuleuse tegenstanders verkeerd te worden... verstaan, moet ik wel het woord imperium en imperiaal gebruiken.

Onder onze departementen van algemeen bestuur zijn er maar twee die door de imperiale gedachte worden gedragen n.l. Buitenlandsche Zaken en Marine; de andere beheeren slechts de belangen van een deel van het imperium, ook Koloniën, dat daarom niet geschikt is tot beheer van een staatsmarine die ook andere dan koloniale belangen heeft te behartigen.

Inleider wil echter van een imperiale gedachte niet weten, hij wil splitsing voor de marine zooals die bestaat voor de beide legers, die we onderhouden, het Indische en het Nederlandsche. Aan die legers kunnen we zien, wat het gevolg is

van die gedachte der splitsing, een dure organisatie waarbij de legers niet aan een van hun natuurlijke bestemmingen kunnen voldoen, dat ze n.l. elkaars reserve zijn voor wat betreft materieel en Europeesch beroepspersoneel.

Door die scheiding van beide legers komt men tot een organisatie van de beroepskaders, die — *vanuit imperiaal oogpunt beschouwd* — staat in het teeken van vermorsing van kapitaal, intellect en ervaring. De Indische officieren worden op jeugdigen leeftijd gepensioneerd met een hoog pensioen, terwijl al hun ervaring en hun werkkraft worden overhoord gezet; de officieren in Nederland daarentegen bereiken den hoofdofficiersrang eerst tegen het 50e jaar, waardoor van hun kennis, hun intellect en hun ervaring onvoldoende partij wordt getrokken. Beiderzijds heeft vermorsing plaats. die kon worden voorkomen door het beroepskader in beide gebieden zijn diensten te laten bewijzen, door ook hierin de imperiale gedachte te doen doordringen.

Nu zal, zoodra Indië wordt aangerand, ook ten aanzien van de legers de imperiale gedachte wel ontwaken, zal Nederland in Europa wel al het mogelijke willen doen om Indië bij te staan, maar dan moet de uitwerking van die gedachte worden geïmproviseerd in tijden van hooge spanning, dan zullen wel tal van officieren en onderofficieren van het leger in Nederland zich vrijwillig aanbieden om de imperiale belangen in Indië te beschermen, maar dan is het te laat, dan zullen ze in Indië niet dadelijk bruikbaar zijn omdat ze daar vreemd staan tegenover toestanden, die zoo hemelsbreed verschillen van die in Europa, dan kan men in Indië ook niet reeds in vreedstijd rekenen op het organiseren van reserveformaties die in tijden van onrust met behulp van Nederlandsch personeel worden op de been gebracht. Van die improvisatie zal niets terecht komen. Wil Nederland inderdaad Indië in die omstandigheden helpen, dan zal reeds in vreedstijd die hulpverlening moeten zijn georganiseerd, de imperiale gedachte worden gehuldigd.

In mijn Mei-artikel in de Gids heb ik aangegeven, op welke wijze dat zou kunnen geschieden n.l. door de organisatie van één dep. van Weerbaarheid dat zoowel de beide legers als de

marine en de gezamenlijke luchtvloten onder één hoofd brengt, dan kan een maximum rendement worden getrokken uit de gezamenlijke offers die voor de beveiliging van het Nederlandsche imperium tegen vreemd geweld worden gebracht.

Men kan zich de uitwerking van die idee ook op een eenigszins andere wijze denken, waarbij de militaire afdeling van Koloniën wel blijft bestaan maar, op de wijze als in Engeland het geval is, staat onder een officier van *het* leger, niet van het Engelsche, van het Indische of Egyptische, maar van *het* leger, een begrip dat bij ons helaas niet bestaat.

Dan kan het Dap. van Weerbaarheid zijn belast met de organisatie van dat deel van het Indische leger waarvoor Nederland zijn hulp moet verleenen, maar blijft dat leger geheel ter beschikking van Koloniën.

We kennen in Nederland in het klein hetzelfde idee bij de Kon. Marechaussee, die door Oorlog wordt georganiseerd maar ter beschikking staat van Justitie; er is dan niets nieuws onder de zon.

Indië is niet in staat zelfstandig hare beveiliging tegen vreemd geweld te organiseeren; daartoe is dat overzeesche rijk onvoldoende ontwikkeld, het heeft de grootste behoefte aan steun van Nederland voor personeel en materieel maar ook in den geest.

Nederland mag het imperiale belang van de beveiliging van zijn overzeesche gewesten niet op Indië afschuiven, zooals de inleider wenscht, al schijnt dit voor het oogenblik wel gemakkelijk; Indië heeft Nederland, kern van het imperium en bron van kapitaal, van intellect en energie, ten zeerste noodig.

Voorop moet staan het behoud van de tweeënhed Nederland-Indië; wordt deze verbroken, dan komt een ramp over Nederland waarbij geen andere kan worden vergeleken, dan verliest Nederland zijn recht van zelfstandig bestaan, dan zal dit te loor gaan al zou de weermacht van Nederland in Europa nog zoo goed zijn georganiseerd.

Die tweeënhed, uitgedrukt in de imperiale gedachte,

moet met alle ten dienste staande middelen worden beveiligd en als zij op het oogenblik niet kan worden verwezenlijkt, dan dient tenminste de imperiale defensiegedachte in het dep. van Marine te worden bewaard.

Genraal-Majoor b.d. KRUISHEER. Mijnheer de Voorzitter. Mijne Heeren. Met groote belangstelling volgde ik de serie lezingen in de laatste drie vergaderingen.

Het zij mij vergund, naar aanleiding van die van den heer VAN REEDE eenige woorden in het midden te brengen.

Waar ik een paar jaar het gedoe over de vlootbasis „Soerabaya” heb medegemaakt, behoef ik U wel niet te zeggen, dat ik zijn woorden, neerkomend op: „don't talk about it, do it” van harte onderstreep.

Ook stelling A sub 9, heeft uit den aard der zaak mijne volle instemming, speciaal wat Inleider heeft opgemerkt omtrent de zoo noodzakelijke aanvulling van materieel, want die aanvulling zou, in tijd van nood, nog heel wat meer in het gedrang komen, dan die van het personeel.

Met eenige verwondering volgde ik echter zijne ietwat pessimistische beschouwingen, omtrent de aanvulling van beroepspersoneel uit de bevolking van Nederlandsch-Indië zelf.

Het was, naar ik meen, in 1921, dat de heer VAN REEDE bij eene toelichting op de vlootwet, gegeven in de Simpangclub te Soerabaya, dienaangaande een gansch ander geluid deed hooren, zóó, dat ik toen van optimisme meende te moeten spreken.

De inleider stelde mij toen gerust. De ondervinding, reeds met inheensch personeel bij de marine opgedaan, en de overigens beschikbare gegevens, wezen uit, dat voldoende en ook capabel Indonesisch beroepspersoneel te krijgen zou zijn, en nu — in 1926 — wordt dat, bij veel geringeren eisch, betwijfeld.

M. d. V. Wij leven snel, vooral in Indië, waar het onderwijs der millioenen-bevolking voortdurend de aandacht der regering heeft, en waar blijkens het onderwijsverslag '23/'24, dat eerst in 1926 publiek werd, aanwezig waren :

1 Technische Hoogeschool met 92 leerlingen;
 2 Alg. Middelb. Techn. scholen met 213 leerlingen;
 5 H. B. S. met 2091 leerlingen;
 een groot aantal Mulo-scholen met \pm 6000 leerlingen;
 waaronder talrijke Indonesiërs, terwijl het toenemen dier
 getallen slechts eene kwestie van tijd, leerkrachten en geld,
 maar niet van liefhebbers is.

In de vergadering van het Indisch Genootschap van 8 October j.l., trok de heer VAN HINLOOPEN LABBERTON, hoogleeraar aan eene universiteit te Tokio, een parallel tusschen de onderwijstoestanden in Japan en Java en zeide o.a.:

„Het Japansche intellect heeft enkele zeer uitstekende „kwaliteiten, met name accuratesse en onvermoeide door„zettendheid. In andere opzichten overtreft het echter het „Indonesisch intellect, dat ik gedurende 25 jaar ten volle „gelegenheid had te leeren kennen, *niet*.

„Individueel gesproken, doen zich uit den aard der zaak „alle schakeeringen voor, tot de allerhoogste eigenschappen „en talenten toe, maar dat neemt niet weg, dat men dan toch „volksgewijze een gemiddelde kan vinden.

„Het Indonesisch intellect excelleert door *vlugheid van „begrip, gevatheid, en wijsgeerigen zin.*”

M. d. V. Accuratesse vindt men bij Indische stammen ook, b.v. bij de Menadoneezen en de Madoereezen, waar de marine het o.a. van hebben moet.

Wat heeft *Japan* in de laatste halve eeuw op het gebied van *marine* niet tot stand gebracht en wat zou er, gezien de hiervoor geciteerde eigenschappen van de Indonesische volken, uit onze vijftig millioen menschen daar, niet te halen zijn?

Ik kan mij voorstellen, dat men uit een politiek oogpunt, de leidende functies — ook onderofficiërs dito — voorloopig alleen aan Europeanen toevertrouwt, maar zelfs dat zal op den duur anders moeten kunnen worden.

Het kan zijn nut hebben eens te wijzen op eene verhandeling van Dr. L. BALNER in het I. M. T. van 1925, No. 1 t/m 5, waarin het psycho-technisch vraagstuk voor het leger aan de orde is.

Wanneer ook bij de marine, in den geest als daar voor het leger aangegeven is, was gestreefd naar vaststelling van de in marine-opzicht belangrijkste karaktereigenschappen van de voor de werving in aanmerking komende landaarden, en indien men dan, door in alle opzichten daartoe bevoegde personen, bij die landaarden een psychotechnisch onderzoek had doen instellen, dan had inleider voor zijn betoog stellig meer vasten grond onder de voeten gehad, dan thans. Ik betwijfel niet of dan zou gebleken zijn, dat z'n standpunt van '21 nog zoo kwaad niet was.

De A. M. T. S. leverden in '24 al zoovele Indonesische leerlingen af, dat er zich opgaven voor de opleiding tot Europeesch sergeant.

Stellig zal de marine in de toekomst zijn deel van die intellectueelen kunnen krijgen. Het „houden" is dan een kwestie van een veeljarig verband. Waar de personeelskwestie in de beslissingen over de hoogste marine-belangen zoo'n rol speelt, is het zaak, alvorens die beslissingen te nemen, haar duchtig onder de oogen te zien.

Kolonel VAN MUNNEKREDE. Mijnheer de Voorzitter. Met het oog op den beschikbaren tijd zal ik mij beperken tot het maken van enkele opmerkingen aangaande de regeling van de hoogste bevelvoering over ons leger.

Zeer sympathiek was het mij, dat inleider in den aanvang van zijn rede er den nadruk op legde — en dit later meermalen herhaalde — dat dit vraagstuk niet uitsluitend aan de hand van de jongste krijgsgeschiedenis maar ook van een nationaal standpunt moet worden gezien.

Dit lijkt mij zeer juist, want indien bijv. ten aanzien van de samenvoeging van het opperbevel en het commando over het veldleger, de voorstanders hiervan zich beroepen op de gebeurtenissen in België, dan zouden de tegenstanders wel kunnen verwijzen o.a. naar de gebeurtenissen bij Verdun in 1916.

Daar stond èn voor de Franschen èn voor de Duitschers alles op het spel; het was toen inderdaad voor beide partijen: er op of er onder en zag men toen beide opperbevelhebbers rechtstreeks de operatiën leiden?

Neen, maarschalk JOFFRE zond generaal PETAIN en generaal VON FALKENHAYN belastte den *Kroonprins* met de leiding van den aanval.

Die feiten hebben echter voor ons niet de minste waarde als men er zich niet nauwkeurig rekenschap van geeft of de strategische toestanden, waarin zij pasten, ook voor ons land en onze verhoudingen aannemelijk zijn.

Ditzelfde geldt voor de gebeurtenissen in België.

Thans komende tot het stelsel van hoogste bevelvoering, door den inleider heden avond ontwikkeld, moet ik allereerst opmerken, dat de kennisneming van zijne stellingen — die ik uit den aard van de zaak opvatte als onderdeelen van een en hetzelfde stelsel — de gedachte bij mij deed opkomen: Wat een topzwaar orgaan wil de inleider vormen!

Zijn stelsel zou ons toch geven:

Een Minister van Landsverdediging;

een O. L. Z.;

een Algemeene Staf van Landsverdediging;

een C. V.;

een Chef van den Generalen Staf;

een Sous-Chef van den Generalen Staf.

Een dergelijk orgaan voor de hoogste bevelvoering achtte ik te gecompliceerd; ik voorzag er veel wrijving van, want ik kan mij — in tegenstelling met den inleider — geen O. L. Z. in vreedestijd voorstellen, die zich zijne verantwoordelijkheid voor oorlogstijd bewust is en zich vergenoegt met zijne aanwijzing als zoodanig en met een zuiver theoretische voorbereiding voor zijn taak.

Na het aanhooren van het betoog van den inleider zijn mijne bezwaren echter belangrijk verminderd, aangezien ik daaruit heb bespeurd, dat de stellingen 6 tot en met 10 eigenlijk betrekking hebben op 2 stelsels van hoogste bevelvoering en dat, met name de stellingen 9 en 10, passen in het stelsel, zooals het vóór kort h. t. l. bestond.

De inleider heeft dus blijkbaar zelf gevoeld, dat zijn desideratum op het oogenblik weinig kans heeft om te worden verwezenlijkt.

Daarmede ben ik het volmaakt eens; ook deel ik geheel

zijne meening, dat het dan het meest aanbevelenswaardig is om den Chef van den Generalen Staf te belasten met de oorlogsvoorbereiding in haar vollen omvang en deze autoriteit in oorlogstijd tot O. L. Z. te benoemen.

De consequentie hiervan is, dat hem reeds in vreedestijd een Sous-chef van den Generalen Staf moet zijn toegevoegd en dat in oorlogstijd de C. V., als commandant van het operatief orgaan, onder zijne bevelen treedt.

Uit het voorgaande volgt van zelf, dat ik met den incidenter samenvoeging van de functiën van O. L. Z. en C. V. ongewenscht acht.

Ik kan mij slechts één geval denken, waarin dit mogelijk is, n.l. wanneer ons leger in zoo'n klein hoekje van ons grondgebied is teruggedroegen, dat er slechts te *commandeeren* valt.

Dat zal de eindtoestand zijn, dien wij voorzeker geen van allen ooit hopen te beleven.

Maar die eindtoestand zal hemelsbreed verschillen van den aanvangstoestand.

Hierop moet m.i. in de allereerste plaats de organisatie van onze hoogste bevelvoering worden gebaseerd en dan zal, naar mijn vaste overtuiging, de leiding van de verdediging in haar vollen omvang zooveel beslommingen medebrengen, dat de daarmede belaste autoriteit onmogelijk tevens de opratiën van het veldleger rechtstreeks kan leiden.

Ik heb gezegd.

Kolonel SCHUURMAN. Mijnheer de Voorzitter. In de enkele minuten, die u mij als niet-gast kunt toestaan, is het mij geheel onmogelijk om ook maar eenigszins geargumenteed aan te geven, waarom ik ten aanzien van de hoogere bevelvoering sta op een tegenovergesteld standpunt als de spreker van hedenavond, die voor de ontwikkeling zijner denkbeelden allen tijd had en bovendien daarvoor kon verwijzen naar de geschriften van figuren als de oud-opperbevelhebber en de oud-commandant van het Veldleger tijdens de mobilisatie.

Toch meen ik goed te doen met dat standpunt ten minste

aan te geven en wil daarbij in de eerste plaats er op wijzen hoe zeer het mijne aandacht heeft getrokken, dat noch de spreker, noch een der mij voorafgaande sprekers het vraagstuk onzer Landsverdediging heeft bezien van het standpunt der bondgenootschappelijke oorlogvoering. En in een dergelijken oorlog toch zal over de onafhankelijkheid en het wel of wee van Nederland worden beslist. Ik verklaar dit uit de omstandigheid, dat wij in meer dan honderd jaar geen oorlog hebben gevoerd en gedurende talrijke geslachten achtereen niet door vijandelijke militaire machten rechtstreeks bedreigd zijn geworden. De affaire van 1830 toch kan men geen oorlog noemen, aangezien de Belgen hierbij geen oogenblik voor ons een bedreiging vormden. En in den oorlog van 1815, streeden wij — en met het beste succes — schouder aan schouder met machtige bondgenooten.

In de tweede plaats vermeen ik dat zij, die zoo sterk gekant zijn tegen de vereeniging van het opperbevel en het bevel over het veldleger in één hand, zich eerstens nog te veel indenken in de toestanden gedurende de jongste mobilisatie-periode en vervolgens te weinig het verschil waardeeren dat is gelegen tusschen de neutraliteitshandhaving en de oorlogvoering.

Op het laatste geval moeten onze voorbereidingen zijn getroffen, dan is Holland met recht in last, dan is het groote landsbelang dáár, waar het kanongebulder wordt gehoord.

Thans denkt men nog te veel aan al die talrijke zaken, waaraan moest worden gedacht, aan al die klippen, die moesten worden vermeden teneinde onze neutraliteitsrol te kunnen blijven spelen.

Maar zoodra de vijandelijke militaire rechtstreeksche bedreiging voor onze grenzen staat, dan is niet meer de voornaamste taak van den O. L. Z. te vinden in overleg met de regering en in het treffen van die talloze maatregelen in het binnenland, die evengoed door het D. v. O. en de Inspecteurs en wapenchefs kunnen worden getroffen, neen, dan is het in den strijd voeren van het overgrootste deel van onze militaire kracht — het veldleger op zoo groot mogelijke sterkte gebracht — het eerste en grootste

belang geworden. En nu zegt wel de Generaal KALFF, dat de aan te wijzen O. L. Z. wel de zedelijke kracht zal hebben om te 's Hage te blijven en den C. V. rustig en vrij zijn gang zal laten gaan, maar ik heb het toch wel bij oefeningen bijgewoond, dat de O. L. Z. met een zoogenaamden operatieven staf 's Hage verliet en achter het Veldleger zijn stafkwartier opsloeg. En dan heeft men inderdaad de 2 kapiteins op één schip, omdat wij niet in staat zijn naast het Veldleger een andere operatieve macht van beteekenis te doen optreden. Nu kan men aanvoeren, dat dit maar bij een oefening gebeurde, maar het was toch een teeken, dat te denken gaf. En eerlijk gezegd, kan ik mij een dergelijke handeling ook zeer wel verklaren. Een O. L. Z. die maar één Veldleger ter beschikking heeft, stuurt dit niet uit en zit dan rustig af te wachten wat er gebeurt. Zijne verantwoordelijkheid tegenover de natie — en die draagt hij alleen en uitsluitend — is daarmee niet gedekt.

De Kolonel v. MUNNEKREDE voert aan hoe tijdens den verwoeden strijd om Verdun niet de Fransche opperbevelhebber het bevel voor Verdun op zich nam, maar dit aan Generaal PÉTAIN opdroeg. Maar die Fransche O. L. Z. commandeerde van Bazel tot het Engelsche front en had dus alle aanleiding om niet persoonlijk al zijn aandacht aan Verdun te geven, hoe belangrijk de strijd daar ook was. Bovendien kon hij bij herhaalde bezoeken en in voortdurende gemeenschap zich van den toestand aldaar op de hoogte houden.

Hoezeer bij eene ernstige bedreiging de paperassenboel op den achtergrond wordt gedrongen, heb ik in 1918 ervaren. Toen was er wel geen vijandelijke bedreiging, maar helaas een innerlijke. En toen woonde ik het bij hoe de toenmalige O. L. Z. alle dossiers van zijn schrijftafel bijeenvoegde, ze ter behandeling overdroeg aan zijn stafchef en achterbleef met een ledige schrijftafel, zijn telefoon en een notitieboek. Van af dat oogenblik marcheerde alles, snel ordelijk, doelbewust. Zoo zal het ook gaan bij eenen onverhoopten werkelijken oorlog. Dan zal de O. L. Z.

gaarne al die nevenzaken aan het D. v. O. enz. overlaten en zal hij zijn aandacht concentreeren op de troepenleiding. Is hij dan tevens C. V., dan kan hij op de beste wijze, alle tweede linietroepen en verdere strijdmiddelen, die maar eenigszins zijn los te maken, toevoegen aan het Veldleger, opdat onze weermacht dáár zoo sterk mogelijk zal zijn, waar de hoofdbeslissing moet vallen, opdat eenheid in de operatiën gewaarborgd zij, met een woord, opdat een maximum van operationele kracht wordt gehaald uit de strijdmiddelen, die het Nederlandsche Volk te onzer beschikking heeft willen stellen.

Kolonel BELZER. Mijnheer de Voorzitter!

In verband met den toegewezen tijd, zal ik mij bepalen tot de behandeling van de stelling 10, luidende: de leiding der oorlogsvoorbereidingen in de Vesting Holland dient te berusten bij den Chef van den Generalen Staf.

Dit doende wil ik echter niet nalaten te verklaren, dat stelling 7. „Aanwijzing van den O. L. Z. in vreedstijd is gewenscht,”

8. „De samenvoeging der functie O. L. Z. en C. V. is verwerpelijk” en

9. „De wederinvoering der functie van Sous-Chef van den Generalen Staf is noodzakelijk”, mijn volle instemming hebben.

Ik wil allereerst zeggen, dat het mij verheugt, dat spreker bij zijn belangrijke stellingen ook de Vesting Holland betrokken heeft, omdat het mij de gelegenheid biedt niet alleen instemming te betuigen met de stelling, dat de leiding der oorlogsvoorbereiding in de Vesting Holland dient te berusten bij den Chef van den Generalen Staf, doch ook om in verband daarmee het vraagstuk van de bevelvoering over de Vesting Holland in deze vergadering nader te beschouwen.

Toen in 1922 de Stelling van Amsterdam, de N. H. W., de St. van het Holl. Diep en het Volkerak, van de Monden der Maas en van het Haringvliet onder één Commando werden vereenigd, werd deze maatregel, als zijnde er een

van goed beleid en van zuinigheid, algemeen met instemming begroet.

De mil. medewerker van het Vaderland duidde deze organisatieverandering toenmaals en terecht aan als een „*zeldzame verschijning*”, omdat zij naast bezuiniging, verbetering in het defensiewezen met zich bracht.”

En de Generaal SNIJDERS spreekt in zijn brochure over de „Hoogere bevelvoering”, op gelijke wijze. Het was, zeide de Generaal: „Zeldzame vogel in militaire sferen, versobering zonder afbraak”!

En wanneer ik mij tot beide uitspraken mag bepalen, dringt de vraag naar voren: „Wat is er toch nadien gebeurd, dat het Commando Vesting Holland object van aanval is geworden voor velen.”

Heeft het commando gefaald, omdat het naar de meening van sommigen zich strikt gehouden heeft aan zijn beperkte taak; heeft het zich naar de meening van anderen bewogen op terreinen die niet de zijne waren; dan wel heeft de eindrang van den commandant tegenzin gewekt en onrust ten aanzien van den invloed, welke in vredes- en oorlogstijd door hem zou kunnen worden uitgeoefend op de voorbereiding en de uitvoering van een zoo belangrijk onderdeel der landsverdediging?

Is het omdat volgens niet-deskundigen minder waarde zou mogen worden gehecht aan de voorbereide verdediging van het hart des lands?

Ik weet het niet, slechts staat vast, dat de campagne tegen het afzonderlijke commando Vg. H. in 1923 is aangevangen en dat in het bijzonder de mil. medewerker van de N. R. Courant, Oud-Inspecteur der Artillerie, deze met volle kracht is gaan voeren, nadat de voordracht van den toenmaligen Majoor v. d. Generalen Staf LAMBOUY in Krijgswetenschap over „Kustverdediging” geen voortgang vond.

Dit speet dien medewerker toenmaals, omdat hem daardoor de gelegenheid was ontnomen te hooren en te beweren, dat in onze hoogere bevelvoering door de instelling van het Commando een fout schuilt, dat het Vesting Commando een absurditeit is, en dat dit afzonderlijke invloedrijke Commando moest verdwijnen.

Hij noemde het Vesting Commando in oorlogstijd *schadelijk* en leidde daaruit af, dat het *daarom* ook in vreedestijd schadelijk moest zijn.

Hij beweerde, dat er geen behoefte aan een afzonderlijk commando bestond, dat zijn lust om fronten met troepenonderdeelen te bespijkeren steeds wilde botvieren. Hoewel een commando „onpersoonlijk” is, was een dergelijke bewering gelet op schrijvers laatstelijk bekleedde militaire positie, zeer persoonlijk. Het was een uitdrukking reeds eerder gebezigd ten aanzien van de Vg. H. als „bloedaftappen van het Veldleger.”

Hij kwam tot de conclusie, dat het commando voortaan moest worden waargenomen door den Chef van den Gen. Staf.

Ik heb het toenmaals tegen den mil. medewerker opgenomen vóór het Commando Vesting Holland en zijn bestaansrecht in vredes- en oorlogstijd, met geen ander gevolg, dan dat die medewerker bleef verklaren, dat hij den strijd daartegen zou blijven voeren, tot het zou zijn *uitgeroeid*, met de verduidelijking daarbij, dat „uitroeien” iets betreft wat schadelijk is.

Immers had hij de organisatie van de Vestingartillerie zien vermodderen, onder den geweldigen omvang van het vestingfront!

Krachttermen, die bij niet ingewijden ongetwijfeld moesten inslaan.

Zijn eindoordeel was, dat er moest komen een *bureel Vesting Holland*, onder den Ch. G. S.

Later is de N. R. Courant teruggekomen op het niet doorgaan van de voordracht van den Majoor LAMBOOY en schreef zij, dat er nu wellicht een „ondeugende grappenmaker” zou te vinden zijn, die in Krijgswetenschap verklaren wilde, dat door de instelling van het Commando Vesting Holland alles was geregeld „pour le mieux dans le meilleur des mondes.” Majoor LAMBOOY zou dan kunnen opponeeren. „C'est le ridicule qui tue,” zou het dan zijn!

M. d. V. Niet bij wijze van grap, maar op deugdelijke gronden en in vollen ernst ben ik bereid tegenover een ieder

de stelling te verdedigen, dat de instelling van het afzonderlijke Commando Vesting Holland voor vredes- en oorlogstijd logisch en noodzakelijk is en dat dit volkomen past in ons stelsel van landsverdediging en in onze hogere bevelvoering. Na het aan het bewind komen van den Minister LAMBOOY, heeft de mil. medewerker van de N. R. Courant o.a. nog geschreven, dat nu plotseling mogelijkheden werden geopend op *gedurfde besluiten* ten aanzien van de reorganisatie van de hogere bevelvoering en durfde hij in verband daarmee de opheffing van het Vesting-Commando reeds als een voldongen feit beschouwen.

Sindsdien is bijna anderhalf jaar verloop en wat is het gevolg van al dien strijd, van het opzetten van meningen tegenover elkaar, waaruit alleen afbrekers van onze weermacht munt kunnen slaan?

Ik mag tot mijn voldoening getuigen, dat na den fellen aanvangsstrijd, in meerdere dagbladen van beteekenis, beschouwingen aan de Vesting Holland zijn gewijd, die hare taak en werkwijze in een beter daglicht zijn gaan stellen en met groote waardeering verwijs ik te dien aanzien naar de brochure van den oud-Opperbevelhebber.

In onze volksvertegenwoordiging is bij verschillende gelegenheden de aandacht gevestigd op de beteekenis van dat Commando, op de noodzakelijkheid van zijn behoud voor vredes- en oorlogstijd.

Intusschen werd op 1 Januari 1926 bij de pensionneering van den eersten Commandant Vesting Holland, de waarneming van dat Commando opgedragen aan den Chef G. S., een maatregel, die moest dienen als voorlooper van de vorming van een *bureau Vg. II.* onder die autoriteit.

Op 23 September l.l. heeft Z.E. de Minister van Oorlog in de Tweede Kamer der Staten Generaal echter medege-deeld, dat bij *verdere* bestudeering van het vraagstuk Vesting Holland is gebleken, dat logisch het bureau Vesting Holland onder den C. V. moet ressorteeren.

Een dergelijke opvatting was mij en ongetwijfeld velen met mij tot dat tijdstip geheel nieuw; de daarvoor aangegeven redenen hebben, ook in de pers geen weerklank kun-

nen vinden en ik vraag mij nog steeds af, wáár die verdere bestudeering toch kan zijn geschied?

Immers allen die op de opheffing van het afzonderlijke zelfstandige Commando Vesting Holland, zoomede de vorming van een bureau van dien naam hebben bepleit, hebben betoogd, dat dit *logisch* onder den Chef G. S. zou moeten behooren.

Alleen wie van meening is, dat de C. V. in vreedestijd Legercommandant behoort te zijn en Opperbevelhebber in oorlogstijd, kan met het onderbrengen van een *bureau* Vg. H. onder den C. V. instemmen, voor ieder ander is het denkbeeld niet te aanvaarden.

Wie nu echter op grond van vorenaangehaalde mededeeling heeft verwacht, dat er inderdaad een *bureau* Vg. H. zou worden gevormd onder den C. V. heeft zich vergist.

Immers het Kon. Besluit waarbij den Chef G. S. met ingang van 1 December 1926 eervol werd ontheven van de waarneming van het Commando over een Vg. H., hetgeen bij Legerorder is bekend gemaakt, houdt in: „In de N. H. W. en de stellingen van Amsterdam, van het Hollandsch Diep „en 't Volkerak en van de Monden der Maas en van het „Haringvliet, voert het bevel de Commandant van het Veld- „leger, die als zoodanig den titel voert van Commandant „der Vesting Holland.”

Door dat besluit, wordt, ik stel dit met nadruk vast, het zelfstandig Commando Vesting Holland voor vreedestijd dus *niet* opgeheven.

Die zelfstandigheid is volkomen ongerept gebleven. Het verschil ten opzichte van vroeger bestaat alleen hierin, dat in plaats van een „afzonderlijken” Vredescommandant Vg. H. het commando thans wordt gevoerd door een autoriteit, die reeds een andere zeer hooge functie bekleedt, n.l. de C. V., die thans twee verschillende staven onder zich heeft, een Staf Veldleger en een Staf Vesting Holland, die naast elkaar geheel zelfstandig werken.

Aanvankelijk scheen het alsof de Chef G. S. voor dat Commando zou worden bestemd, doch het is duidelijk, dat deze autoriteit zoodanig commando in vreedestijd niet kan

voeren en uitwerker kan zijn van detailarbeid; leider van oefeningen van allerlei categoriën van verlofsofficieren, vredeschef van ondercommandanten enz.

Aangezien echter de Chef G. S. de autortieit is, die de hoofdlijnen voor de landsverdediging vaststelt, dus ook die voor de Vg. H., is de nieuwe Commandant Vg. H., die als zoodanig gebonden is aan de „Vredesinstructie Stellingcommandanten”, evenals b.v. de Commandant van de Stelling van den Helder, uitvoerder en uitwerker van die richtlijnen; de door hem getroffen voorbereidingen behoeven overeenkomstig art. 6 dier instructie de instemming van den Chef G. S.

Ik aarzel niet te verklaren, dat ik de getroffen maatregel, betreur, omdat hij wrijving moet veroorzaken tusschen de beide hoogste legerautoriteiten, ten nadeele moet komen van den voorbereidingsarbeid, van de opleiding van aangewezen commandanten en verdere functionarissen in de Vesting Holland, van de oefeningen zooals deze tot nu toe werden gehouden.

Een grondfout van deze regeling is, dat de tegenwoordige vredescommandant Vesting Holland, die de verantwoordelijkheid draagt voor alle voorbereidingen, voorbereidingen welke tot het Veldleger vaak in geen enkel verband staan, niet tevens Commandant kan blijven bij mobilisatie.

In een rustig, goed gedocumenteerd hoofdartikel in de „Nieuwe Courant” van 23 Nov. l.l. getiteld: „De bevelvoering over de Vesting Holland” wordt gewaarschawd tegen den intusschen getroffen maatregel, een maatregel, waardoor, volgens schrijver, van hoogerhand wordt bijgedragen tot de aftakeling van de weermacht. Wegens de bezwaren verbonden aan de vereeniging van beide hooge functies in één persoon, vooral in *deze* tijden, wordt daarom geraden dien maatregel alsnog in te trekken, omdat daaraan toch niet is te ontkomen en ook, omdat voorstanders van de afschaffing van het Commando Vg. H. zieh geen zand in de oogen zullen laten strooien door de overbrenging van het Commando Vg. H. bij een andere autoriteit. Ik zou er bij willen voegen, dat ook tegenstanders van bedoelde

afschaffing, zich door dezen maatregel geen zand in de oogen zullen laten strooien, zoodat hij practisch dus niemand zal voldoen.

De opmerking van de N. Courant is volkomen juist en ik heb het hiervoren reeds gezegd, het zelfstandige commando Vg. H. blijft voor vredeestijd onaangetast.

Dat de C. V. ten slotte vredescommandant Vg. H. is geworden, beschouw ik slechts als een gevolg van de omstandigheid, dat de Ch. G. S. dat commando, waarvoor nu eenmaal geen afzonderlijk commando meer zou worden aangegeven, niet *kan* voeren. Dus bleef er geen andere keus!

M. d. V. Ik kan hier niet omstandig ingaan op de motieven welke zijn kenbaar gemaakt om den getroffen maatregel verklaarbaar te maken; zouden die inderdaad gelden, dan zou de C. V. in vredeestijd nog veel meer moeten commandeeren dan de Vg. H., b.v. alle territoriale troepen, verschillende onderdeelen thans ressorteerende onder afzonderlijke inspecteurs van wapens en dienstvakken. en zouden wij daarmede ten onrechte gaan in de richting C. V.-Legercommandant in tijd van vrede; een denkbeeld, dat immers weer is losgelaten.

Op 's Ministers hoofdmotief wil ik echter de aandacht vestigen, n.l. dat waarin wordt gezegd, dat in ons kleine land de taken van veld- en bezettingstroepen uit één gezichtshoek moeten worden beschouwd. De opmerking is op zich zelf zeer juist. Alleen mag het *hoekpunt* niet liggen bij den C. V., doch moet dit blijven waar het nu reeds is, n.l. bij den Ch. G. S., de eenige autoriteit die de *geheele* oorlogsvoorbereiding overziet en regelt.

Kan derhalve de thans gekozen oplossing voor vredeestijd naar mijne meening vóór- noch tegenstanders van het afzonderlijke Commando Vesting Holland voldoen, vooveel te meer nog geldt dit voor de voorgenomen oplossing in oorlogstijd.

Alsdan zal volgens de plannen van Z. E. den Minister van Oorlog laatstelijk in de Tweede Kamer ontvouwd, een *reserve*-generaal worden benoemd om op te treden als commandant over de Vg. H.

Dat deze bovendien nog als plaatsvervangend opperbevelhebber zou moeten optreden, laat ik nu nog maar buiten beschouwing, zijn taak is al zwaar genoeg.

Een desbetreffende beschikking, welke eveneens op een Koninklijk Besluit moet zijn gegrond, is echter gelukkig nog niet genomen.

Intusschen komt hiermede de afzonderlijke en zelfstandige oorlogsecommandant Vesting Holland, van wien door tegenstanders steeds werd beweerd, dat hij kon worden gemist en *moest* worden gemist, omdat hij de bevelvoering topzwaar zou maken, ook bij de regeling van den tegenwoordigen Minister van Oorlog weer te voorschijn.

Dat feit op zich zelf verheugt mij; ik heb steeds beweerd, dat aan aanwijzing van een oorlogsecommandant niet zou zijn te ontkomen. Immers nu sinds 1922 het systeem is aanvaard, dat de vier zelfstandige Stellingecommando's zijn vervallen en de functies dier commandanten worden vervuld door reserve-kolonels, is het noodzakelijk, dat deze bij mobilisatie rechtstreeks worden gesteld onder een commandant, in staat om hen al die voorlichting en steun te geven, die zij bij de uitvoering van hunne zeer belangrijke taak ongetwijfeld zullen behoeven.

Dat die reserve-kolonels, frontcommandanten in de Vg. H., alsdan niet rechtstreeks kunnen verbonden blijven met en ondergeschikt zijn aan den tegenwoordigen vredescommandant, die als C. V. buiten de Vg. H. opereert, zal wel aan een ieder duidelijk zijn, evenzeer dat zij niet rechtstreeks kunnen worden gesteld onder den Opperbevelhebber.

Dat zou terugvoeren naar den mobilisatietoestand, een toestand, die wel niemand meer zal wenschen, wegens het volslagen gebrek aan verband tusschen de toenmalige stellingecommandanten en de moeilijkheden van verplaatsingen van troepen en geschut van de eene stelling naar de andere, hetgeen nu zou worden van het eene front naar het andere.

Nu eenmaal, n'en déplaise de tegenstanders, ook bij den tegenwoordigen M. v. O. vaststaat, dat een afzonderlijke oorlogsecommandant Vg. H. in ieder geval tot het tijdstip van het intreden van het Veldleger noodzakelijk is, moet

echter ook de *volwaardige* Commandant worden gekozen, de man die bij den aanvang der mobilisatie het commando over de Vg. II., met al zijn troepen en hulpmiddelen met vertrouwen op zich durft nemen en die het vertrouwen zal hebben van zijn ondercommandanten.

Met de aanwijzing van een reserve-generaal, met welke uitnemende antecedenten ook uit zijn vroegeren militairen werkkring, kan onmogelijk worden volstaan.

Ik kom dus tot de conclusie:

1e dat de thans gekozen oplossing voor de vervulling van het Vredescommando Vesting Holland onlogisch is en ongewenscht;

2e. dat de voorgenomen oplossing ten aanzien van de vervulling van het *oorlogscommando* Vg. II., waarbij de moeilijkheden tot den aanvang der mobilisatie worden verschoven, in hooge mate *gevaarlijk* is en daarom naar mijne meening niet mag worden aanvaard.

Wie het oorlogscommando Vesting Holland op dezelfde lijn stelt als bijv. een territoriaal commando en op dien grond meent, dat wel met een reserve-commandant kan worden volstaan, met iemand die af en toe slechts eenigen arbeid behoeft te verrichten om zich in te werken in eene eenvoudige oorlogsfunctie, begaat een zeer ernstige fout, waartegen om der gevolgen wille niet genoeg kan worden gewaarschuwd.

Wij gaan met onze encadreering van belangrijke troepencommando's door reserveofficieren naar mijne meening reeds veel te ver. Een hoog commando als dat over de Vg. II., dat bovendien niet uitsluitend een groot troepencommando is, toe te vertrouwen aan een reserve-officier, zij het dan ook een reserve-generaal, is niet verantwoord.

De methode heeft één voordeel; zij is goedkoop. Dit geldt ook voor de samenvoeging van de beide hooge vredescommando's.

En het doet mij denken aan het artikel van een van de laatste dagen in de „N. Courant”, waarin o.a. wordt besproken de vervanging van een kapitein van den Gen. Staf bij de Vg. II., door een gebreveteerd kapitein.

Dat geeft dan een besparing van een kapitein van den Gen. Staf. De gelijktijdige vermeerdering bij een van de wapens met een kapitein nu daargelaten, wordt dit als een manier aangeduid, die ook in andere opzichten toegepast mooie resultaten zou kunnen opleveren.

Zoedoende zouden alle hogere rangen, kunnen worden vervuld door daarvoor geschikt geoordeelden in een lagere rang. Het ei van Columbus voor bezuinigingsautoriteiten! Men geeft iemand de verantwoordelijkheid voor de hogere functie, maar beloont hem naar de lagere.

Het was als aardigheid bedoelt, maar de diepere zin was niet te miskennen.

M. v. V. De steeds wisselende wijze waarop de Minister van Oorlog, voorstander van de opheffing van het afzonderlijke vredes- en oorlogsecommando Vg. H., gemeend heeft zijn voornemen te kunnen ten uitvoer brengen, n.l. eerst Chef G. S. tevens C.-Vg. H., daarna een *bureau* Vg. H. onder Chef G. S., vervolgens een *bureau* Vg. H. onder C. V. en eindelijk de thans gekozen oplossing, die wel niemand zal bevredigen, toont duidelijk aan, hoe moeilijk het wijzigingsvraagstuk is en geeft mij de overtuiging, dat het in het belang van onze defensie zou zijn geweest, indien dit ware blijven rusten.

Afbrekers van onze weermacht hebben er zich gretig van meester gemaakt en houden thans vast, omdat zij instinctief gevoelen, dat het prijsgeven van een actief dienend vredes- en oorlogsecommandant Vg. H., een stap in hunne richting is, niet om de geringe bezuiniging daaraan verbonden, maar omdat het de verwarring in de eerste dagen van de mobilisatie ongetwijfeld zal vermeerderen.

Met behoud van een afzonderlijken vredes- en oorlogsecommandant Vg. H. zou echter alsnog door het aanbrenge van enkele wijzigingen in de regeling bevelvoering Vg. H. een goede oplossing zijn te verkrijgen.

Die wijzigingen zouden moeten inhouden:

- 1o. dat C.-Vg. H. geen hooger rang zal hebben dan dien van Generaal-Majoor.
- 2o. dat in de „Vredesinstructie Stellingecommandanten“

wordt opgenomen, dat de C.-Vg. H. voor alle voorbereidingen betreffende het intreden van het Veldleger in de Vg. H., gehouden zal zijn te handelen in overleg met den C. V.

Worden deze wijzigingen aangebracht, dan zullen naar mijne meening, alle weldenkenden zijn tevreden gesteld en wordt eene voor onze weermacht nadeelige onderlinge strijd op gelukkige wijze beëindigd.

M. d. V. Dat het daartoe alsnog moge komen is mijn oprechte wensch!

Ik heb gezegd.

Luitenant ter zee 1e kl. HELFRICH:

Mijnheer de Voorzitter. Het betoog van den geachten inleider van hedenavond heeft mij in zooverre teleurgesteld, dat ik had verwacht, ook te zullen hooren, hoe de Generaal KALFF zich de bevelvoering in Indië voorstelde, wat toch — naar ik meen — de bedoeling van het Bestuur was. De spreker heeft over Indië slechts globaal gesproken en heeft vermeend, de uitwerking aan meer bevoegden over te moeten laten. Zeer juist.

Maar dan acht ik het toch inconsequent en verbaas ik mij erover dat Generaal KALFF het bij de uitwerking van zijn voordracht blijkbaar noodig geoordeeld heeft, wél de thans bestaande marine-organisatie aan te vallen, waarbij de uitspraken van een bij uitstek deskundige als de Directeur van de Hoogere-Marine-Krijgsschool, gebaseerd op een langdurige, praktische ervaring zoowel op modern marine-materieel als op marinestaven, gefundeerd op diepgaande krijgskundige studiën, eenvoudig met een beroep op eenige citaten weggepraat worden als zijnde te sterk gekleurd en te zwartgallig.

Mijnheer de Voorzitter. Veel liever had ik van den geachten inleider, die geen zeeman en geen deskundige is op marinegebied en daarom de praktische argumenten tegen de splitsing onmogelijk op hunne juiste waarde weet te schatten, gehoord, hoe hij zich de bevelvoering denkt bij splitsing en bij niet-splitsing. Maar neen: de *grondslag* is bij den spreker

de splitsing, ongeacht de gevolgen, en dan vraag ik mezelf af: „Als de zaak zóó muurvast vóórop staat, is het dan nog wel de moeite waard om hertegen het woord te voeren?”

Ik heb deze vraag bevestigend beantwoord, Mijnheer de Voorzitter, omdat het noodig is dat meerdere waarschuwend stemmen gehoord worden tegen de voorgenomen reorganisatie, teneinde later het verwijt te ontgaan, niets gezegd te hebben op het oogenblik dat daartoe de gelegenheid bestond.

Ik begin dan met te constateeren, dat ik volledig instem met de lezing van den heer VAN REEDE, dat ik splitsing der marine een ramp acht voor de zeemacht, een ramp, welke slechts ten koste van vele jaren noesten arbeid zal zijn te herstellen.

Ik zal mij verder bepalen tot opmerkingen over de lezing van den geachten inleider van hedenavond.

1e. Generaal KALFF acht eene organisatie, waarbij het Nederlandsche deel der marine onder het departement van Landsverdediging en het Indische deel onder het departement van Koloniën wordt gebracht, economisch. Hiertegen over stel ik het volgende. Ook bij eene gesplitste marine moet in de eerste decenniën reeruteering en opleiding van het voor Indië benoodigde Europeesche beroepspersoneel in Nederland plaats vinden. Er staan twee wegen open: òf beide departementen verzorgen hun eigen personeel en bezitten daartoe de organen, òf de geheele reeruteering en opleiding van het personeel geschiedt door den zorg van één der genoemde departementen. In het eerste geval vervalt men in een doublure der bestaande afdeeling Personeel op het departement van marine, en is de organisatie zeker *niet economisch*. In het tweede geval bestaat er t.o.v. de reeruteering en de opleiding van het personeel, belangrijke factoren voor de gevechtswaarde der vloot, wederom eene *gedeelde* verantwoordelijkheid of voor één der departementen *geen* verantwoordelijkheid, een toestand dus, waarbij òf het bezwaar der gedeelde verantwoordelijkheid niet wordt ontgaan of waarbij de veel geprezen zelfstandigheid van één der departementen in dit belangrijk opzicht totaal teloor gaat.

Evenzoo is het met het materiëel. Indië is niet in staat, eigen materieel aan te bouwen. Dat materieel moet uit Nederland of uit het buitenland komen, doch in elk geval is wederom: óf *nuist* een afdeeling materieel op het departement van Landsverdediging een zelfde afdeeling op dat van koloniën noodig, (met vleie zich vooral niet met de hoop, dat de zorg voor het nieuwe materieel vanuit Indië gedirigeerd kan worden) óf de afdeeling van één der departementen zorgt voor het geheele materieel. De gevolgen zijn als die voor het personeel. En wie al weet, wat er vast zit aan het projecteeren, aanbesteden en aanbouwen van schepen, aan de zorg voor de bewapening en verdere uitrusting dier vaartuigen, zal het met mij eens zijn, dat een dergelijke handelwijze óf zeer on-economisch is, óf wederom één der departementen ontlast van de zoo gewilde verantwoordelijkheid. Zonderling is het dan ook te hooren, dat de geachte inleider bij de bespreking van de argumenten welke vóór de instelling van een departement van Landsverdediging pleiten (Memorie van Toelichting wetsontwerp '20) zélf het door hem genoemde 2e argument naar voren brengt, n.l.: „dat door gezamenlijke aanschaffing van weermachtsbehoeften bezuiniging verkregen zal worden, is m. i. duidelijk en onwederlegbaar. — Maar al te veel zijn er voorbeelden — dat bij gecentraliseerde leiding door gezamenlijke aanschaffing van behoeften — kosten hadden kunnen zijn uitgespaard”. Dit argument pleit dus voor een Departement van *Marine*, waar de aanschaffing van weermachtsbehoeften, n.l. die voor de vloot in beide gebiedsdeelen, gecentraliseerd is.

Evenzoo is het met de marinestaven. Beide departementen hebben staven noodig die de betrokken minister op krijgskundig en organisatorisch gebied adviseeren. Wederom dus een doublure óf aan één zijde geen verantwoordelijkheid.

De conclusie is deze: Wil men voor beide gebiedsdeelen absolute zelfstandigheid en ongedeelde verantwoordelijkheid, dan moeten beide departementen beschikken over uitgebreide organen, die in vergelijking met den thans bestaanden toestand dus decentralisatie brengen en daardoor oneconomisch werken.

Deze conclusie is slechts geldig, indien men het Groot-Nederlandsch standpunt inneemt. Voor Nederland alléén is wellicht bezuiniging te verwachten, hoewel het werken tengevolge van het ook door den geachten inleider gevoelde noodzakelijk contact natuurlijk veel stroever wordt. Waar Generaal KALFF zich echter zeer terecht niet uitsluitend op het bezuinigings-standpunt stelt, daar hoop ik hem aan mijne zijde te hebben, als ik zeg, dat het Groot-Nederlandsche standpunt hierbij het éénigste juiste is, een standpunt, dat ook ongetwijfeld zou worden ingenomen door — naar ik hoop — in de naaste toekomst aan te stellen Groot-Nederlandsche bezuinigingsinspecteurs, ambtenaren dus, die zouden moeten streven naar eóördinatie en bezuiniging van de uitgaven van tropisch en Europeesch Nederland tezamen en in onderling verband beschouwd.

Als dit eens werkelijkheid werd, Mijnheer de Voorzitter! Ik ben er van overtuigd, dat één der eerste maatregelen, die door deze deskundigen zouden worden voorgesteld, zou zijn het vereenigen van het beheer van beide marines in één hand.

2c. Van het Hoofd van een toekomstig departement van Landsverdediging zegt Generaal KALFF: „Hij, die de verantwoordelijkheid over de defensie moet torsen, komt te staan boven de belangen van leger en vloot afzonderlijk.” Zeer juist. Doch dat ideaal kan alléén bereikt worden, indien die minister over het leger en over de vloot geadviseerd wordt door een Chef v. d. Generalen Staf, resp. Chef v. d. Marinestaf, die als naast elkaar staande, gelijkwaardige autoriteiten rechtstreeks toegang hebben tot den Minister. Wat wil echter Generaal KALFF? Hij wil een algemeene staf, met een Chef, een Sous-Chef en dán — maar dan ook eerst dán — een „afdeeling marine”. Op deze wijze wordt marine alweer als een wapen der landmacht beschouwd. De Chef is natuurlijk een legerautoriteit, maar wie waarborgt dan, dat de minister ook een *advies* ontvangt, dat boven de belangen van leger en vloot afzonderlijk staat? Neen, Mijnheer de Voorzitter, de praktijk zal in een systeem, zooals de

inleider dit wenscht, uitwijzen, dat de legerbelangen altijd vóór de marinebelangen gaan. Onjuist, doch menschelijk.

3e. De geachte inleider heeft het even over het nadeel van het overcompleet aan Europeesch beroepspersoneel in Nederland als gevolg der handhaving van de eenheid. Jaren lang is over dit overcompleet gesproken of geschreven, men liet niet na te wijzen op de onnoodig „weelderige organisatie” der marine in Nederland.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, er is meer *tekort* dan overcompleet, zoowel hier te lande als in Indië. Wie in de gewijzigde bijlage F der laatste marinebegrooting de getallen, aangevende de sterkte in 1927 en de in oorlogstijd benodigde sterkte in hetzelfde jaar met elkaar vergelijkt, komt tot de conclusie, dat wat aangaat het personeel, *dat nog niet vervangen kan worden door dienstplichtig personeel*, omdat de nieuwe dienstplichtwet voor de zeemacht zelfs nog niet is ingediend, er in Nederland in 1927 een groot tekort zal bestaan aan onderofficieren (korporaals en hooger) der navolgende dienstvakken: deksofficieren, torpedomakers, vliegtuigmakers, telegrafisten en machinisten.

Daartegenover staat enkel een overcompleet van sergeant-monteurs. Men is er op het oogenblik dus in geslaagd, reeds bij niet-gesplitste marine alles wat wellicht overcompleet was in andere kwaliteiten, weg te werken. Men is er nog niet in geslaagd, het schrikbarende tekort aan vaklieden aan te vullen. Het bestaande tekort is grooter dan het bestaande overcompleet.

Wij hebben één groot schip (pantzerschip Tromp) in dienst, dat dienen moet als opleidingsschip voor adelborsten, matrozen, kwartiermeesters, en zeemiliciens, dat moet fungeeren als doelschip voor torpedo- en onderzeebooten, dat aan gecombineerde oefeningen moet deelnemen, dat voor vlagvertoon buitenlandsche reizen moet maken, allemaal eischen, welke zóódanig tegen elkaar indruischen, dat men het schip met recht een vijfpoetig schaap kan noemen, dat op geen der te zwakke pooten kan staan.

Voor de bezetting der organen, belast met het beheer der

marine en de voorbereiding der defensie beschikken wij over:

Op den marinestaf 1 Chef en 4 officieren. Voor aanschaffing, keuring en beproeving van al het artillerie-materieel en vuurleidinginstrumentage, benevens voor het berekenen van schootstafels en voor de gheele materiële reglementeering, 3 officieren op het Departement van Marine, en 1 officier op de Werf te Willemsoord, tezamen 4 officieren.

Daarentegen beschikt de Generale Staf en de IIe afd. van het Departement van Oorlog (bij de marine in één orgaan vereenigd) over 2 chefs en 45 officieren, en zijn bij de Directie van het artilleriematerieel te 's-Gravenhage, op de IVe afd. D. v. O. en bij de artillerie-inrichtingen 18 officieren werkzaam, terwijl er nog een commissie van proefneming van 6 officieren bestaat.

De éénigste staf buiten die te 's-Gravenhage is de staf van den Commandant der Marine te Willemsoord, bestaande uit 1 chef, 1 luitenant ter zee en 1 adjudant.

Op het geheele Departement van Marine, de afdeeling hydrographie medegerekend, zijn 30 marineofficieren werkzaam, alle kwaliteiten inbegrepen. Daarentegen zijn er op het Departement van Oorlog en op den Generalen Staf, 75 officieren beschikbaar, ongerekend de tallooze inspecties (die wij in de marine niet kennen), ongeacht de Vesting Holland. Al deze getallen zijn officiële gegevens voor 1926.

In acht jaren tijds is de formatie van 60 hoofdofficieren op 40 gebracht.

Voorwaar, uit deze cijfers komt de „weelderige organisatie” der marine wél naar voren!

Mijnheer de Voorzitter, ik weet uit ervaring, dat de bezetting van den marinestaf op het Departement van Marine zóó gering is, dat aan de eischen der defensie niet kan worden voldaan. Het naar de eischen des tijds uitwerken en in voorschritt vastleggen der zich snel ontwikkelende nieuwe tactische begrippen is thans hijkans eene onmogelijkheid.

4e. Dat de heer KALFF, zonder het nut van *vlagvertoon* te betwijfelen, zegt, dat dit tot de vrome wenschen behoort, is onjuist, want er zijn tallooze gevallen uit de geschiedenis

aan te wijzen, dat preventief en metterdaad werd opgetreden, terwijl ook het vreedzame vlagvertoon met alle redenen tot tevredenheid geregeld plaats had en nog heeft. Ik zal echter hierover niet uitwijden. Men leze daartoe eens o.a. het boek van den heer SPANJAARD: „Nederlandsche diplomatieke — en andere bescherming in den vreemde”, het proefschrift van Mr. K. H. CORPORAAL: „De Internationaalrechtelijke betrekkingen tusschen Nederland en Venezuela”, een artikel van F. M. KNOBEL over „Buitenlandsche Zaken” in Vragen van den Dag, jaargang 1916 pag. 521, een artikel over „vlagvertoon der Nederlandsche Vloot” van de hand van B. J. SWART in hetzelfde tijdschrift jaargang 1908. Ik zal niet trachten, den geachten inleider van het groote nut van vlagvertoon te overtuigen, dit laat zich niet in cijfers uitdrukken. Doch bepaald absoluut onjuist is Generaal KALFF, wanneer hij zegt, dat onze klein-materieel vloot daarvoor niet geschikt is. Een dergelijke vloot — de naam is voor een leek wellicht misleidend — bestaat uit schepen, welke voor vlagvertoon uitermate geschikt zijn, n.l. kruisers, jagers en onderzeebooten, moderne vaartuigen, beter geschikt nog voor dit doel dan de z.g. „groote”, oudere, langzamere en minder gevechtswaardige pantser- en pantserdek-schepen. Dat de kruisers bestemd zijn voor den dienst in Oost-Indië, beteekent allerminst dat zij nu ook nergens anders kunnen of mogen worden gebruikt.

Weet Generaal KALFF niet, dat de „Sumatra” thans een reis voor vlagvertoon maakt, en heeft hij niet gehoord van de schitterende reis van de K XIII, thans te Ambon aangekomen, die te San-Francisco met bijzonder huldebetoon is ontvangen en waarvan de consul te Mazatlan rapporteert, dat niets beter den naam van Nederland in Mexico had kunnen hooghouden en bevestigen?

En dit, Mijnheer de Voorzitter, brengt mij tot het laatste punt, dat ik wilde bespreken, een punt, dat naar mijne meening na dezen cyclus van lezingen niet onbesproken mag blijven, en dat is:

5e. dat de sedert jaren bestaande grondslag, welke men voor de maritieme defensie pleegt aan te nemen, n.l. die der

enge kustverdediging in Nederland blijk geeft óf van een totaal verlies van maritiem inzicht in de waarde en het gebruik der vloot, óf van een zóódanig doorgevoerde bezuinigingsgedachte, dat men de groote voordeelen van de *bewegelijkheid* der zeegaande vloot prijs geeft en zich onttrekt aan internationale verplichtingen, welke zeker in de toekomst bij verdere ontwikkeling der Volkenbondsgedachte aan een zeevarende, koloniale mogendheid als Nederland mogen en zullen worden gesteld.

Ja, Mijnheer de Voorzitter, ik heb er reeds in het debat na de lezing van Kolonel SCHUURMAN op gewezen: van *Nederland* en niet van Nederlandsch-Indië! Aan deze verplichtingen, waaronder ik ook bovenbedoeld vlagvertoon rangschik, kunnen wij ons alléén onttrekken, wanneer wij den naam willen krijgen van eene natie, die wèl de vruchten van zijn wereldbelangen wil plukken, doch voor de instandhouding daarvan geen offers veil heeft; die verplichtingen kunnen wij slechts negeeren, wanneer wij ons den naam van klaplooper laten welgevalen. Nu zegge men niet dat de vloot in Indië daarvoor kan dienen. Er is ook nog een Indische Regeering die zeggingschap heeft. De praktijk zal uitwijzen, dat zich hier talrijke moeilijkheden voordoen. Wanneer bovendien die schepen in Indië voor een groot deel met Inlanders worden bemand, zijn zij niet geschikt om overal waar het noodig is, langdurig op te treden.

Men zegge niet, Mijnheer de Voorzitter, dat ons Volkenbonds-vlootcontingentje in het niet zinkt t.o.v. de om ons heen opgestapelde vloten. Ik heb nooit begrepen, waarom één kruiser temidden van 100 vreemde kruisers, één onderzeeboot onder 100 buitenlandsche, geen waarde zou hebben en één legercorps onder 100 andere legercorpsen wèl. Het tegendeel is waar, want afhankelijk van de politieke situatie kunnen die vloten, die hun terrein over de geheele wereld hebben, wel eens niet voltallig aanwezig zijn, terwijl daarentegen de West-Europeesche legers aan het vasteland zijn gebonden!

Doch het gebrek aan maritiem besef demonstreert zich wel zeer duidelijk, wanneer men zich niet kan voorstellen, op

welke wijze onze vloot aan een gemeenschappelijke actie zou kunnen meedoen, en aldus b.v. onze zeewaardige, moderne onderzeeboten in een uiterst belangrijk strategisch centrum als de Noordzee en het Kanaal eenvoudiger negeert.

Ik droom heusch niet van vervlogen roem, van ons meesterschap ter zee in de 17e eeuw. Die tijd is voorbij.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, dit moeten wij goed onthouden: de beteekenis van het maritiem conflict neemt toe. De drie machtigste Staten zijn tevens de machtigste zee-mogendheden.

De toenemende afhankelijkheid van het zeeverkeer, de groeiende behoefte aan overzeesche grondstoffen en overzeesch afzetgebied brengt de zee langzaam maar zeker naar voren als buitengewoon gewichtige factor in de wereldpolitiek. De toekomstproblemen staan in het teken der werelddeelen, voor het grootste gedeelte gescheiden door de zee. En dóór zijne koloniën in Oost en West, dóór zijn overzeeschen handel, staat Nederland in het teken van de wereldpolitiek. Bezuinigingsoverwegingen mogen ons beletten, onze vloot dienovereenkomstig op te bouwen, wij mogen de oogen voor de toekomst niet sluiten en ons wèl rekenschap geven van hetgeen wij verzuimen.

De organisatie — dit staat voor mij vast — moet in elk geval zóódanig zijn, dat, indien de omstandigheden er toenopen, dit verzuim in te halen, daartoe de gelegenheid bestaat.

De Nederlandsche vloot is een noodzakelijk orgaan in handen der Nederlandsche Regeering, Mijne Heeren. Laat U niet afleiden door het feit, dat het tháns noodig is, het grootste gedeelte dier vloot met het oog op de politieke situatie, in de wateren van Nederlandsch-Indië te stationeerren. En laat U vooral niet bepraten door degenen, die beweren, dat de verbinding tusschen beide gebiedsdeelen nooit verzekerd is. Wie kan dat vooruit zeggen? De groepeerling der machten en de ontwikkeling der Volkenbondsgedachte wijzen veel eerder op groote waarschijnlijkheid dan op absolute onzekerheid! En bovendien, moeten wij ook niet voor West-Indië zorgen, een gebied, dat door de opening

van het Panamakanaal in het wereldverkeer is opgenomen en waar alles — goddank — getuigt van ontwaken en sterk toenemende economische ontwikkeling? Moet dat oude pantserschip misschien dáárvoor een zespootig schaap worden? Of wenscht Generaal KALFF in de toekomst ook een afzonderlijke West-Indische vloot, wellicht voor het grootste gedeelte bemand met negers?

Een gevoelsargument, Mijnheer de Voorzitter? Neen, een principieele kwestie! Zuinigheidsoverwegingen! Goed, het zij zoo, maar dat doet aan het beginsel niets af. Dat beginsel, dat Nederland zich rekenschap geve van het feit, dat wereldbelangen niet gediend worden door een vloot bestemd voor enge kustverdediging, blijft overeind staan.

Mijnheer de Voorzitter. Ik zal het hierbij laten. De heer VAN REEDE heeft gewezen op de bezwaren der splitsing van organisatorischen, technischen en personeelen aard, ik hoop te hebben aangetoond, dat de splitsing juist door den onverbreekbaren band, welke bestaat en eenvoudig niet verbroken kán worden op straffe van aïsterving, ook *oneconomisch* is en bovendien een principieele fout.

Mijnheer de Voorzitter. Ik ben niet geleid door gevoelsargumenten en traditie, doch enkel door beginselen en bezwaren, duidelijk aangevoeld in eene jarenlange praktische ervaring en in een jarenlange studie, daarbij een open oog richtend op eene toekomst, zooals die zich voor mij ontplooit.

En daarom, Mijnheer de Voorzitter, als Generaal KALFF vraagt: „Wat eischt 's Lands belang? 't Belang van het vaderland, dat allen lief en dierbaar is,“ dan antwoord ik daarop: „*Een uitstekend bemande, gevechtswaardige, ongesplitste Groot-Nederlandsche Marine.*”

Luitenant ter Zee 1e klasse VAN REEDE. Mijnheer de Voorzitter. Waar ik den inleider van hedenavond als mijn voornamesten aanvaller beschouw, zal ik ook m.h.o. op den beschikbaren tijd de beide andere sprekers, die over mijn vorige voordracht hebben gedebateerd, slechts kort beantwoorden. Ik hoop dat zij daarin geen onbeleefdheid zullen zien.

Principieel zal trouwens de heer ROELOFSEN mijn antwoord vinden in de beschouwingen, die ik aan de lezing van Generaal KALFF wijd.

Wat het goochelen met cijfers der splitsingscommissie betreft, moge ik den heer ROELOFSEN aanbevelen het artikel van den Overste HARTKAMP, indertijd in het Marineblad verschenen, eens na te lezen. Dit artikel is nog nooit weerlegd. Op de interruptie van den heer ROELOFSEN: „een lid der splitsingscommissie” antwoord ik: „des te sterker”.

De vergelijking van den heer ROELOFSEN van de Marine met de Paketvaart en de Gouvernementsmarine is nu werkelijk weer een typeerend voorbeeld van een maritiem advies van ondeskundigen. Ik zou den heer ROELOFSEN willen vragen: „bent U wel eens in Indië geweest?”

Paketvaart en Gouvernementsmarine varen beide met, behalve de officieren, geen enkelen man Europeesch personeel; de officieren zijn uitstekend gehuisvest; de Gouvernementsmarine vaart over het algemeen vanuit vaste stations op luchtige en uitstekend bewoonbare schepen, de officieren hebben dikwijls woningen aan den wal.

De heer ROELOFSEN vraagt mij verder het *bewijs* dat splitsing niet mogelijk is en geen voldoende toeloop verkregen zal worden. Niet aan *mij* is echter het bewijs; de voorstanders van splitsing moeten het bewijs leveren, dat hunne plannen voor uitvoering vatbaar zijn. We hebben een bestaande organisatie, men wil daarin ruwweg ingrijpen, ik vrees en waarschuw voor de gevolgen, nu moet niet *ik* bewijzen, dat ik juist zie, doch de splitser dienen te bewijzen, dat zij gelijk hebben. Want men kan ook bij de tegenwoordige organisatie alle maatregelen nemen, om de bestaande bezwaren te overwinnen. Vóór splitsing *eerst* de bewijzen dat zij mogelijk is.

Den Generaal KRUISHEER wil ik antwoorden, dat het mogelijk is, dat ik in 1921 mij optimistischer heb uitgelaten over het inlandervraagstuk dan in mijn vorige lezing. Sedert 1921 echter zijn alweer verscheidene jaren verlopen en is ervaring opgedaan. Ik heb niets anders gedaan, dan de nieuwste gegevens meedeelen. Juist vandaag sprak ik een pas uit

Indië teruggekomen officier, die zeker nog pessimistischer was en mij verklaarde: de Marine is weer, zooals zoo herhaaldelijk geschied is, bezig op te leiden voor de burgermaatschappij." Hoe het ook zij ik heb krachtige bevordering van de opleiding van inlanders aanbevolen, dus sta in dat opzicht geheel aan de zijde van den Generaal KRUISHEER.

Nu komende tot den Generaal KALFF, wil ik in de eerste plaats mijn spijt uitspreken over het feit, dat mijn bestrijding van het betoog van den inleider niet zóó doorwerkt kan zijn, als ik m. h. o. op het belang van de hier behandelde aangelegenheden wel zou wenschen. Dit vindt zijn oorzaak in het feit, dat ik slechts twee dagen van te voren in de gelegenheid werd gesteld, van de lezing van Generaal KALFF inzage te nemen.

Mijn drukke werkzaamheden hebben mij belet grondig alle detailpunten te bestudeeren en ik zal dus alleen op de hoofdpunten ingaan.

Het zal geen verwondering baren, als ik het betoog van den inleider op meerdere punten wensch te bestrijden.

Waar de Marine haar voornaamste taak in Indië vindt, begin ik met een bespreking van bestuur en aanvoering van de Indische Weermacht.

Bij de voorbereiding van 's Lands weerbaarheid (ik gebruik dit woord liever dan verdediging, omdat het vollediger de taak van onze weermacht omvat) en ook bij de bevelvoering over de beide deelen onzer Weermacht kan men óf het begrip „samenwerking" of het begrip „ondergeschiktheid" op den voorgrond plaatsen. Terwijl ongetwijfeld in gevallen, waarbij de rol van een der onderdeelen van secundair belang is ten opzichte van de aan het andere onderdeel toegewezen taak, „onderschikking" voordeelen kan afwerpen, kunnen we naar mijne meening o. a. in Indië het typeerende geval zien, dat „gelijkgerechtigde samenwerking" ongetwijfeld het hoogste rendement zal geven. Ik bedoel daarmee dus het bestuur én van het Leger én van de Marine in vreedstijd ieder onder een eigen chef met een eigen Departement en in ernstgevallen het gebruik dezer beide onderdeelen der weermacht geleid ieder door dien eigen Chef;

beide staande onder den Gouverneur-Generaal, Opperbevelhebber.

Waarom moet een dergelijk systeem voor Indië worden aanbevolen? Omdat in ernstgevallen de taak van beide onderdeelen tesamen onmogelijk beheerscht kan worden door één man. Onderzoeken we daartoe zulk een ernstgeval bijv. neutraliteitshandhaving met daaropvolgend in den oorlog betrokken worden. De maritieme taak wordt al dadelijk reusachtig. Overal in het uitgestrekte gebied moet gewaakt en gepatrouilleerd worden, voor elk onderdeel van het gebied wordt beoordeeld in hoeverre opneming betonning en dooving verlichting wenschelijk is, opslagplaatsen voorraden worden ingericht, de geheele gouvernements marine en alle gewestelijke vaartuigen komen in marinedienst, de noodige hulpschepen worden geharterd en de ageerende scheepsmacht bestaat uit ver over de honderd schepen. De leiding van dit geheel, verspreid als het is over den Archipel, geschiedt door gebruikmaking van draadlooze telegrafie (waarbij de talrijke walstations een rol spelen) centraal door den Commandant Zeemacht. Nu kan men al dadelijk zeggen, dat vertraging in de te nemen beslissingen, die tot elken prijs vermeden moet worden, niet zal kunnen uitblijven, indien de Commandant Zeemacht onder de bevelen van een militairen opperbevelhebber wordt gesteld. Ook kan de verantwoordelijkheid voor dit alles onmogelijk door een niet deskundige gedragen worden. Men bedenke daarbij, dat juist op het gebied van de internationale scheepvaart onophoudelijk beslissingen genomen zullen moeten worden van verstrekkende politieke beteekenis en dat ongetwijfeld de Gouverneur-Generaal daartoe in voortdurend rechtsreeksch contact met den Commandant Zeemacht zal wenschen te zijn. De ervaring van den afgelopen oorlog wijst geheel in deze richting. Is het dan, gezien in het licht van de belangrijkheid van de maritieme taak, aangewezen den Commandant Zeemacht militair opperbevelhebber te maken en den Legercommandant onder zijne bevelen te stellen? Ook dit is voorzeker niet de juiste weg. We zien het leger in hoofdzaak geconcentreerd

op Java, met een diep in het inwendige leven ingrijpende taak en daardoor voortdurend in nauw contact met en met noodzakelijke volledige kennis van het geheele inwendige bestuursapparaat.

Met dit alles heeft de marine in veel mindere mate te maken en aan den Commandant Zeemacht zal dus ook zeker niet de verantwoordelijkheid over dit deel der weermacht kunnen worden opgedragen.

Neen, in Indië het zuivere beeld der samenwerking. Leger-Commandant en Commandant Zeemacht als oorlogsraad toegevoegd aan den Gouverneur-Generaal en natuurlijk in dien raad mede vertegenwoordigd het Binnenlandsch Bestuur, bijv. door den Vice-President van den Raad van Indië en de finantiën, bijv. door den President-Directeur van de Javasche bank. Dezelfde vorm van oorlogsleiding dus als in Engeland gedurende den oorlog.

Dit is naar mijne meening de goede oplossing en in hoofdzaak in overeenstemming met den bestaanden toestand. Of daarbij de lagere vertakking van de bevelvoering in alle opzichten goed geregeld is, of de Leger-Commandant het Veldleger persoonlijk kan aanvoeren en of de Commandant Zeemacht volledig over de benoodigde organen beschikt, meen ik te moeten betwijfelen, doch zal ik nu verder onbesproken laten.

Eén belangrijke opmerking echter. Een afzonderlijke algemeene staf voor den Gouverneur-Generaal zou ik zeer verwerpelijk achten. Lagere officieren zouden dan over de hoofden hunner verantwoordelijke Chefs adviezen uitbrengen. In dit opzicht verschil ik radicaal van den inleider.

De in stelling 3 genoemde eenheid van bestuur voor de Indische defensie wordt nu echter ook door den inleider niet verkregen door „onderschikking” doch door het samenkomen van beide takken bij den ondeskundigen Minister van Koloniën. Ook hij wil Commandant Zeemacht en Leger-Commandant in Indië ieder met hun eigen Departement onafhankelijk van elkaar laten. Zeer terecht dit laatste, doch de eenheid van stelling 3 wordt dan een utopie. Hoe kan de in militaire zaken ondeskundige Minister van Koloniën bij

verschil van inzicht tusschen de beide Chefs tot een beslissing komen? De strijd wordt dan eenvoudig verplaatst naar de lagere ressorten, n.l. naar de hem ten dienste staande adviseurs en hetzelfde is het geval bij een, onafhankelijk van Commandant Zee-macht en Leger-Commandant gedachte, algemeenen staf van den Gouverneur-Generaal.

Neen, inderdaad: de eenheid, zooals de inleider die wenscht, kan slechts verkregen worden door „onderschikking”, waar echter ook inleider deze „onderschikking” voor Indië niet wenscht, kan de eenheid in het bestuur der defensie ook niet verzekerd geacht worden. Het is juist daarom, dat ik „samenwerking” bepleit heb en vollediger doordringen bij de wederzijdsche aanvoerdere van het besef dat beide onderdeelen der weermacht onmisbaar voor elkaar zijn.

Neen, antwoord ik hem dus op de mij gestelde vraag. Ook de algemeene staf zou, zoolang geen onderschikking plaats vindt, geen oplossing gevonden hebben voor het basis-vraagstuk, indien Commandant Zee-macht en Leger-Commandant verschil van opinie hebben, hoewel, ik wil het hier tusschen haakjes bijvoegen, daaraan de vertraging in dit geval niet te wijten is.

Ik kom nu tot Nederland en wel Nederland voorloopig geheel opzichzelf beschouwd.

De betrekkelijk secundaire taak door de marine in Nederland bij de Landsverdediging te vervullen, maakt éénhoofdige bevelvoering mogelijk en uit den aard der zaak wordt het Opperbevelhebberschap bekleed door een Generaal van het Leger, dus hier de bovengenoemde „ondergeschiktheid”. Nu dient men echter bevelvoering en beheer niet te verwarren. Een goede regeling van de bevelvoering, en van hare voorbereiding in vreedestijd is *mogelijk* ook bij gesplitst beheer. Zeer zeker zijn bij samenvoeging voordeelen te bereiken. De inleider deelde deze voordeelen in een viertal rubrieken in en sommige, bijv. de eenvoudiger verhouding van Opperbevelhebber tot één Minister van Defensie worden door mij ten volle erkend, andere echter, de kwestie van vereenvoudiging in het beheer, gemeenschappelijke aanschaffing van behoeften, bewerking voorschriften en regle-

menten worden door inleider schromelijk overschat. Er is nu eenmaal bij beide takken der weermacht in alle opzichten verschil. Telkens en telkens weer wordt dit door officieren van de landmacht over het hoofd gezien. Men heeft mij als historisch verteld, dat bezuinigingsinspecteurs, oud-landmachtofficieren, de 25 man bemanning van een onderzeeboot met een sectie infanterie vergeleken en zeer verbaasd waren over het aantal gegradueerden. De marine werkt met schepen, het leger met menschen, bij de Marine dienen de menschen slechts om het zeer dure materiëel tot zijn recht te doen komen. Vanaf de groote lijnen van de strategie tot aan de kleinste onderdeelen van tactiek, techniek en inwendige inrichting werken de verschillen door. Sommige onderdeelen als artillerie mogen den naam gemeen hebben, doch ook deze tak van dienst geeft een geheel van elkaar afwijkende ontwikkeling te zien wat materiëel, vuurleiding, munitie, opleiding personeel en reglementeering betreft. Hetzelfde is het geval met onderdeelen, die oppervlakkig bezien voor samenvoeging in aanmerking komen, administratie, voeding, legering en geneeskundigen dienst.

Men stelle zich dus in dat opzicht vooral niet te veel voor.

Andere voordeelen door inleider van samenvoeging verwacht als indeeling militie, oplossing sociale vraagstukken leveren ook nu, bij niet samengevoegd beheer, niet de minste moeilijkheden op en kunnen gemakkelijk door onderling overleg geregeld worden.

Maar hoe dit alles ook zij, ongetwijfeld zou indien tot splitsing van de Marine wordt overgegaan, de vorming van een Departement van Landsdefensie alleszins logisch zijn. *Noodzakelijk* voor een goede landsdefensie en voor een goede bevelvoering is deze vorming echter niet.

Ik kom nu als van zelf tot het kardinale punt van verschil tussehen Generaal KALFF en mij, het is het verschil in uitgangspunt.

De Generaal KALFF ziet zóóveel voordeelen in het Departement van Landsverdediging, dat *dit* er moet komen en *dus* de Marine gesplitst moet worden. Geeft de inleider

zich voldoende rekenschap van de gevolgen? Op de factoren, die de Marine-organisatie en de splitsing beheerschen, zooals ik die in de vorige lezing uitvoerig uiteenzette, wordt door hem verder niet ingegaan, met een enkel woord slechts wordt verklaard, dat sommige bezwaren door mij met een te donkeren bril bekeken word, doch ik moet in dit opzicht aan den inleider deskundigheid ontzeggen. Neen, wat betreft uitgangspunt verschil ik geheel en al van meening met den inleider. Niet de instelling van het Departement van Landsverdediging, leverend slechts voordeelen van beperkten aard, behoort te beslissen over de organisatie van de Marine, doch omgekeerd behoort van de beantwoording der vraag of splitsing van onze onder zeer bijzondere omstandigheden dienende Marine mogelijk en dan nog of zij wenschelijk is, af te hangen de regeling van het bestuur der weermacht hier te lande. In elk opzicht behoort dit voor den Staat veel grootere belang den voorrang te hebben.

Eerst *wantoonen*, eerst *bewijzen* dat splitsing mogelijk is, daarna praten over de verdere regeling, die dan te treffen is.

Nu is naar mijn vaste overtuiging die splitsing niet mogelijk en een Koloniale Marine ten doode opgeschreven, en ik heb geen enkel argument gehoord, dat die overtuiging aan het wankelen heeft gebracht.

Als ik den inleider nu goed begrepen heb zou hij ingeval splitsing niet mogelijk is en indien dus mijn uitgangspunt juist blijkt, ook niet wilen overgaan tot verandering van het beheer der Marine en ik kan over het bestuur der Marine in dat geval dus kort zijn, maar wil er toch even op wijzen hoe uit de door mij in de vorige lezing opgesomde factoren blijkt, hoe zeer deze voor wat betreft het Indische gedeelte en het Hollandsche gedeelte op elkaar ingrijpen en hoe goed beheer alleen dan mogelijk is, als het geheel wordt overzien en door één hand centraal bestuurd. Om voorbeelden te noemen: Het aantal te recruteeren inlanders hangt rechtstreeks samen met dat der Europeanen in Holland: het meer of minder slagen van de opleiding der

inlanders tot de onderofficiersrangen of van de poging. vrijwillig langer Indisch dienstverband te verkrijgen is van invloed op de totale personeelssterkte aan Europeanen en de uitgebreidheid der opleiding hier te lande; de verdeling van het materieel over beide gebiedsdeelen behoort samen te hangen met de beschikbare personeelssterkte en zoo kan op talloze punten het nauwe onderlinge verband van het geheel worden aangetoond.

Men kan in dit geval, dus als algeheele splitsing van de Marine niet mogelijk is, dan ook dadelijk zeggen, dat vertroebeling van dit uiterst gecompliceerde organisme door samenvoeging met het bestuur van het leger hier te lande uit den boeze is. Ik meen hierbij den inleider aan mijne zijde te hebben, dus zal hierop niet dieper ingaan. Wel wensch ik nu nog de stellingen 4 en 5 aan kritiek te onderwerpen.

Dat de voorbereiding van de maritieme verdediging van Ned.-Indië niet behoort te berusten bij den Nederlandschen Minister van Landsverdediging laat ik nu rusten. we zien hier weer het zelfde verschil in uitgangspunt. Dat zij onder verantwoordelijkheid van den Minister van Koloniën behoort te worden gebracht, kan ik niet beamen. In dit opzicht sta ik geheel aan de zijde van Kolonel MERENS, waar hij de zorg van 's lands weerbaarheid in vollen omvang taak vindt der Nederlandsche Regeering. Geen afschuiwing dus op het Koloniale Departement. Wel verklaart inleider, dat ook de Minister van Koloniën deel uitmaakt van de Regeering en dit is natuurlijk juist, maar zou de Generaal KALFF niet in het krijt treden, indien de zorg voor het leger hier te lande werd opgedragen aan den Minister van Justitie (om maar een der burgerlijke Departementshoofden te noemen) omdat deze ook deel der Regeering uitmaakt?

Met Kolonel MERENS verschil ik alleen in zooverre, dat ik, gezien de diepgaande verschillen in taak, organisatie en beheer van de beide onderdeelen der weermacht, de organisatie van één Departement van Weerbaarheid niet logisch acht. Naar mijne meening, kan een

doelbewust en zuinig beheer slechts verkregen worden, indien beide onderdeelen onder eigen bestuur staan. Of nu ook voor beide legers eenheid van bestuur, zooals Kolonel MERENS wil, in de toekomst mogelijk is, laat ik buiten beschouwing, daar ik er voor wensch te waken een oordeel te geven op een gebied, waarin ik niet deskundig ben.

Ook over de door den inleider ter sprake gebrachte gedeelde verantwoordelijkheid van Minister van Marine en Minister van Koloniën zal ik kort zijn. Zij bestaat op het oogenblik inderdaad, daar ook de Ned. Indische schatkist een gedeelte van de marineuitgaven en de in Indië bestaande walinrichtingen bekostigt. Gezamenlijke verantwoordelijkheid dus, doch gezamenlijke verantwoordelijkheid van Ministers heeft men in talrijke aangelegenheden van 's Lands bestuur en in dit opzicht zie ik nu geen enkel bezwaar. Dat de Minister van Marine geen zeggenschap heeft over het gebruik van het marinematerieel in Indië komt volkomen overeen met den toestand, die hier te lande ontstaat, zoodra een opperbevelhebber benoemd wordt. Ook aan dezen worden door de Ministers van Oorlog en Marine de machtsmiddelen ter beschikking gesteld en de zeggenschap over het gebruik komt bij den Opperbevelhebber, geheel analoog aan wat bij de Marine in Indië geschiedt. Maar onder de administratieve betrekkingen, die de Minister van Marine met de in Indië gestationeerde marine onderhoudt, valt alles wat betreft tactische voorschriften, oefenvoorschriften, seinwezen, bepalingen omtrent onderhoud en gebruik van het materiéel, verordeningen K. M. enz. en daardoor wordt de eenheid in de Marine bewaard. Van werkelijke nadeelen der bestaande regeling is dan ook tot nu toe niets gebleken.

De positie van den Commandant Zeemacht laat ik buiten beschouwing, omdat dit te ver zou voeren, en deze aangelegenheid toch ondergeschikt is aan het groote vraagstuk van al of niet splitsing.

Wat betreft stelling 5 moet ik tot mijn verbazing constateeren dat hier weer plotseling de Staatsmarine om den hoek komt kijken. Hoe nu? willen we nu van beide wallen

tegelijk eten? In de voordracht van inleider vind ik geen afdoende verklaring. Wel wordt ook daar even terloops het bestaan van opleidingen hier te lande vermeld en verklaard: het gaat niet om totale splitsing over alle boegen doch om een gezagsverlegging en de vraag waar de scheidingslijn gelegd wordt. Krijgen we dan toch weer een Indische Marine, die in diverse opzichten afhankelijk is van de hier te lande onder den Minister van Landsverdediging gebrachte Marine? De inleider zal mij zeer verplichten door mij een categorisch antwoord te geven op de vraag, wat hij verstaat onder de in stelling 5 genoemde „Staatsmarine, waarvan het karakter door de gezagsverlegging zoo weinig mogelijk is aangetast”. En wel wil ik hem van te voren waarschuwen, dat, als hij niet tot algeheele splitsing overgaat, alle bezwaren die hij heeft ontwikkeld tegen het nu bestaande stelsel blijven bestaan en zelfs vergroot worden, want ik voor mij heb de overtuiging dat de niet deskundige Minister van Koloniën wat de maritieme defensie betreft liever zal varen op het kompas van een maritiem deskundig collega dan afhankelijk te zijn van de welwillendheid van een én in Koloniaal opzicht én in maritiem opzicht ondeskundig Minister van Landsverdediging.

Door verplaatsing van de scheidingslijn kan geen principiele oplossing verkregen worden.

Neen mijne heeren de voorgestelde regeling is niet in 's Lands belang. Zij stelt niet de vorming van het Departement van Landsverdediging afhankelijk van de mogelijkheid tot splitsing over te gaan. Zij heeft het groote gevaar het bestaan van de onder zoo moeilijke omstandigheden dienende Marine op te offeren aan belangen van lager rangorde. Juist in de omgekeerde richting zou ik willen gaan. Het zeevarend Nederland met de uitgebreide gewesten overzee kan het element „zee” niet ontberen in zijn Ministerraad. Men moge daarbij bedenken, dat de samenstelling van onze Regeering toch in elk geval berekend moet zijn op voor den Staat ernstige omstandigheden. En nu zou ik wel eens willen weten of iemand in ernst zou kunnen volhouden dat de betrekking van Minister van Marine van 1914—1918 een sine-

cure is geweest. Neen, in ernstgevallen behoort in alle ingewikkelde vraagstukken van zeeverkeer, van zecrecht, van neutraliteitshandhaving in het zeegebied, de verantwoordelijkheid rechtstreeks gedragen te worden door een Minister, die zijn volle aandacht aan de maritieme vraagstukken kan wijden.

In andere richting zou ik dus willen werken. Door den aard van den modernen oorlog grijpt veel meer dan vroeger het militaire en het burgerlijke ineen. Zonder volledige samenwerking tusschen oorlogsvloot, koopvaardijvloot, visschersvoot en alle diensten, die in verband staan met de scheepvaart is een juist optreden ter zee in tijden van ernst een onmogelijkheid. In plaats dus zooals nu geschiedt te onderzoeken of een zoo nauw met de defensie samenhangende tak van dienst als het loodswezen, de betoning en de verlichting kan worden overgedaan aan een Departement van burgerlijk Bestuur, zou ik willen stichten een Departement van Zeezaken, behandelend alles wat betrekking heeft op het zeeverkeer van het Nederlandsche Volk, daaronder natuurlijk begrepen de maritieme defensie. Op deze wijze zou meer gedaan worden voor 's Lands Weerbaarheid, als geheel beschouwd, dan door alle pogingen om deelen van de Marine te annexeren en de marinetaak over andere Departementen te verdeelen.

Mijnheer de Voorzitter ik vraag mij dikwijls af: waar moet het toch heen met al dit gesol met de Marine?

Nog altijd heeft Nederland de beschikking over een maritieme weermacht, die wat daadkracht en discipline betreft de toets der vergelijking met de andere deelen der weermacht ten volle kan doorstaan. Nog altijd is de Koninklijke Marine, een macht, die, zij moge betrekkelijk klein zijn, gezien mag worden. Alle berichten uit buitenlandsche havensteden leggen daarvan getuigenis af. Maar hoe lang nog?

Sedert jaren heeft zij nu dit proces te ondergaan van aanvallen uit alle richting, sedert jaren worden niet te tellen adviezen van ondeskundigen over haar uitgestort. Sedert het aftreden van Minister RAMBONNET midden 1918 hebben we nu welgeteld 12 Ministers van Marine gehad, waarvan 9 ad

interim het Departement waarnamen. En dat voor een Departement van zóó speciaal beheer, met voor Nederland nog zoo extra groote moeilijkheden. Denkt men nu waarlijk op deze manier en door het steeds weer naast zich neerleggen van de door de verantwoordelijke marineadviseurs uitgebrachte adviezen rendement te krijgen van de voor het kostbare marinematerieel bestede millioenen? Wat is toch de reden, de oorzaak van dit alles?

Wat is toch de reden, dat steeds weer geïnsinueerd wordt, dat de marineorganisatie weelderig is, terwijl de organen van het Marinebestuur een minimale samenstelling hebben en vergelijking met dezelfde organen van het Leger tot verrassende resultaten leidt?

Wat is de reden dat steeds en ook hedenavond weer gesproken wordt over het beruchte overcomplete, terwijl de stukken der Marinebegrooting met cijfers aantonen dat men in totaal van overcomplete op het oogenblik niet kan spreken, eerder van een tekort hier te lande; terwijl natuurlijk, als het ontstaat, bij de evolutie waaraan elk organisme onderworpen is, juist een deskundig centraal marine bestuur de grootste waarborgen geeft, dat ongezone toestanden vermeden worden?

Wat is de reden dat de inleider van hedenavond zonder meer de door mij aanbevolen maatregelen als lapwerk betitelt en hier in deze wetenschappelijke vereeniging een maatregel *durft* aan te bevelen, waarvan hij zelf de gevolgen onmogelijk kan overzien?

Mijnheer de Voorzitter. Ongetwijfeld heeft voor een deel de Marine zelf aan dit alles schuld. Zij zwijgt te veel en begroet te veel dit gewroet slechts met een medelijdend schouderophalen. „The silent service” heet ook in Engeland terecht de marine.

Dit stilzwijgen wordt in de eerste plaats veroorzaakt door het feit dat voor den enthousiasten marineofficier volledige bevrediging te vinden is in zijn eigen mooi en interessant vak, waarin diepgaande technische wetenschappelijke kennis en groote eigen daadkracht, op het kleine materieel zelfs ook voor jonge officieren, noodig is. In de tweede plaats is het

een gevolg van de herhaalde wisseling in plaatsingen hier te lande en in Indië, waardoor het voor den marineofficier zeer moeilijk is behoorlijk op de hoogte te komen en te blijven van alle inwendige stroomingen van politiek of van eigenbelang, die zoo dikwijls den ondergrond vormen van voorstellen tot wijziging.

Ik kom nu tot een teer punt, een teer punt speciaal in deze vergadering, maar naar mijne meening is het altijd beter openhartig te spreken dan in stilte te mokken.

De Marine moge voor een deel schuld hebben aan de gesignaleerde verschijnselen, voor een ander en grooter deel worden zij veroorzaakt, doordat nu al vele jaren lang tal van landmacht-officieren zich steeds weer geroepen voelt op alle manieren in couranten en vergaderingen adviezen ten beste te geven over ingewikkelde marineproblemen. De Marine doet dit omgekeerd nooit! Wellicht is dit gelegen in een soort beleefdheids-traditie, want moeilijk zou het niet zijn.

Evenals de met gemiddeld verstand begaafde landmacht-officier door lezing van alles wat over eenig Marinevraagstuk verschijnt zich daarover een opinie kan compileeren, is het voor den gemiddelden marineofficier mogelijk zich door lezing een meening te vormen over vraagstukken als: de meest gewenschte paardensterkte per cavalerie-eenheid of de wenschelijkheid van het behoud van den sous-chef van den Generalen Staf; ik noem maar wat. Maar ik zou de reactie wel eens willen zien en de commentaren wel eens willen lezen, als wij daarover steeds onze opinies ten beste gaven.

Is het niet typeerend, dat in de vorige vergadering, U mijnheer de Voorzitter, en zeer terecht, een verklaring meende te moeten geven, van het wonderlijke feit, dat een zeeofficier ook in het kort het Indische Leger zou bespreken (hetgeen dan nog geschiedde na verkregen volkomen overeenstemming met den daartoe uitgenoodigden inleider) en dat hedenavond de inleider, Generaal van het Nederlandsche Leger, het hem ter onderzoeking gegeven vraagstuk zóódanig opvat, dat zeker 60 tot 80 % van zijn lezing aan de Marine gewijd wordt?

Ik meen goed te doen dit alles openhartig te bespreken.

Den talrijken jongeren officieren van beide deelen der weermacht wordt dit alles ter overdenking gegeven, zij mogen er hun voordeel mee doen. Zij mogen denken aan het versje: „Wie steeds in andrer tuinen wiedt, die ziet zijn eigen onkruid niet”. Want ik kan hun de verzekering geven, dat al moge de Marine dan ook al zwijgen, in elken longroom op schampere, spottende wijze deze verschijnselen worden besproken. En is dit te verwonderen? Wordt dan ook door deze bemoeizucht in werkelijkheid niet een brevet van onvermogen uitgereikt aan ieder die zich met hart en ziel aan de Marine geeft?

Het best wordt de stemming van de Marine, wat dit betreft getypeerd door een anecdote, die tevens moge dienen om de sombere toon van mijn betoog eenigszins op te vroolijken. „In een onzer gebiedsdeelen was weer eens een vergadering gehouden van landmacht-officieren over marinevraagstukken en op alle mogelijke manieren waren de z.g. deskundige adviezen uitgebracht. Aanwezig was ook een onzer toenmalige admiralaals die een erkende reputatie had van groote wetenschappelijke kennis. Hij vroeg het laatst het woord en zei: „Mijnheer de Voorzitter, de geheele avond heeft op mij denzelfden indruk gemaakt als ik wel eens kreeg in den longroom, wanneer de zee-officieren het in afterdinnerstemmig hadden over de waarde van afgezeten cavalerie in bergterrein”. De vergadering ging eenigszins onthutst uiteen, the Silent Service had geheel onverwacht zijn mond opengegaan.

Genoeg over dit alles Mijnheer de Voorzitter. Ik zal eindigen. Door al het gesol met de Marine is de stemming overal tot ver onder het nulpunt gedaald.

Onbeperkt kan het wisselen van beleid en inzichten niet meer doorgaan zonder ernstige schade te veroorzaken.

Een centraal geleid, doelbewust bestuur onder een eigen verantwoordelijk Minister, verantwoordelijk voor alles wat de zeezaken betreft, is naar mijne meening noodzakelijk. Niet uit traditioneele behoudzucht of wegens gevoelsargumenten, maar omdat alleen dan een goede Marine verkregen kan worden en een goede Marine in deze tijdsom-

standigheden nog altijd een staatsbelang van hooge orde is.

Luitenant-Generaal b.d. KALFF. M. d. V. Ik zal trachten aan uw verzoek om bij de beantwoording der verschillende sprekers korthed te betrachten, te voldoen, maar zulks zal met 't oog op de vele opmerkingen, waartoe mijn voordracht aanleiding heeft gegeven, zeer moeilijk zijn.

Daarbij zal ik de debaters in twee groepen onderscheiden, zij die zich speciaal met de quaestie van het Departement van Landsverdediging en de splitsing der Marine hebben bezig gehouden, en zij die hun aandacht op de Hoogere bevelvoering hebben gericht.

Wat de eersten betreft moet ik allereerst opmerken dat de heer VAN REEDE de hoofdlijn van mijn betoog: *het bevorderen van eenheid in de defensie*, ten einde daardoor zoowel h.t.l. als in Indië, het hoogste rendement der defensie-middelen te verkrijgen, bij zijn verweer geheel over het hoofd heeft gezien.

Hij is blijkbaar voor dit primordiale argument, dat de basis van mijn geheele betoog vormt, niet ontvankelijk, neemt althans een houding aan dit motief niet te zien, om op die wijze *de gevolgen* die van de toepassing van dit beginsel voor de Marine zijn te duchten, te ontgaan.

Zulks geeft hem intusschen niet het recht mij de bedoeling in de schoenen te schuiven alsof ik zou zijn *uitgegaan* van het denkbeeld: tot splitsing der Marine te komen.

Een ieder die mijn voordracht met opmerkzaamheid leest, zal erkennen dat hier oorzaak en gevolg, uitgangspunt en resultaat, worden verward.

Ik kan slechts betreuren dat de heer VAN REEDE zich niet tot het onafhankelijke standpunt heeft weten op te werken, waartoe ik op 't eind van mijn voordracht een beroep deed. Uit zijn geheele betoog, dat alle kenmerken van een oratio pro domo droeg, straalt de neiging door aan een ieder, die niet tot de Marine behoort, zeggingschap te ontzeggen in de door mij behandelde materie.

Deze betrof niet, zooals S. vermeent, „voor 80 % de Marine”, doch een vraagstuk van *bestuur*, waarin de vloot noodwendig betrokken *moest* worden, in verband met de

door mij voorgestane, voor de defensie vereischte, gezagsverlegging.

Het verwijt van „ondeskundigheid” gaat derhalve niet op; elk beschaafd Nederlander met een gewoon gezond verstand kan zich daarover een meening vormen.

Er zou grond zijn geweest voor deze aanmerking indien ondergeteekende zich had begeven op technisch maritiem gebied, door b.v. te spreken over het gebruik van torpedo's, de sterkte der bemanning van een onderzeeboot, of de vuurregeling aan boord van een kruiser. *Dergelijke* uitingen zouden op gelijke lijn staan als dat van marinezijde over de paardensterkte der Cavalerie zou worden geoordeeld.

Het is wel een zeer gemakkelijke methode, om, zich beroepende op „deskundigheid”, alle eritiek van buitenstaanders uit te sluiten, elk streven tot wijziging af te snijden, om, vóór alles den bestaanden toestand te handhaven.

Een analoge opmerking over „ondeskundigheid” werd door den heer HELFRICH tot mij gericht, waar deze zich er over verbaasde dat ik mij wél onbevoegd verklaarde om over de Indische bevelvoering te oordeelen, doch niet het gezag van den heer VAN REEDE erkende omtrent het personeelsvraagstuk.

Deze voorstelling is minder juist. Ik heb gewezen op het bestaan van zeer afwijkende meeningen, óók tusschen „deskundigen”, omtrent dit vraagstuk. Uit de bestrijding van beide sprekers blijkt: dat deze voor de *grootte lijnen*, de *hoofdbeginselen*, van mijn voordracht, waarin ik in 't licht heb gesteld, eenerzijds het belang van *eenheid in de defensie*, anderzijds het nadeel van *gedeelde verantwoordelijkheid*, geen begrip hebben gehad en daarentegen hun kracht hebben gezocht in een beschouwing die mijn onbevoegdheid tot oordeelen moest bewijzen.

Het is niet de vraag *wie* iets zegt, maar wel *wat* hij zegt. Ik heb met voordacht vermeden van „onderschikking” te reppen en daarentegen in mijn geheele betoog juist op de noodzakelijkheid van „samenwerking” den nadruk gelegd. Dat de heer HELFRICH een oogmerk tot „onderschikking” afleidde uit de opsomming der onderdeelen, van den Alg-

Staf van Landsverdediging, mag toch zeker niet als een ernstig bedoelde tegenwerping worden aangezien.

Ten aanzien van vlagvertoon ben ik de meening toegedaan dat de splitsing hiervoor geen bezwaar behoeft op te leveren; zij die dit tegenhouden verzuimen steeds met voordacht te vermelden dat ook thans met de Indische regeering overleg noodig is om de beschikking over een kruiser te verkrijgen.

De H.H. TONNET en MERENS heb ik in hun wijde vlucht niet kunnen volgen; wil de eerste de geheele Marine naar Indië zenden, de verdediging van 't Moederland aan het leger overlatend, zoo zou de vraag kunnen worden gedaan hoe deze radicale maatregel wel door de Marine zou worden opgenomen? S. geestdriftige gedachten verdienen bewondering. Evenwel, alleen met geestdrift wordt, reëel, niets bereikt.

Den raad van den heer MERENS om het „imperium”, als uitgangspunt te kiezen, kan ik niet opvolgen. Ik geef er de voorkeur aan met beide voeten op den grond te blijven staan en mijn gedachten te bepalen tot bij de thans bestaande verhoudingen *bereikbare* resultaten.

Komende tot de opmerkingen gemaakt naar aanleiding van de Hoogere Bevelvoering, moet ik van een zelfde nuchtere opvatting doen blijken ten opzichte van het door den Generaal VAN DER HOOG, in het midden gebrachte.

Deze geachte Spreker oordeelt de samenvoeging van de functies van O. L. Z. en C. V. wèl mogelijk; maar bij zijne uiteenzetting blijkt dat hij van een geheel anderen grondslag uitgaat, n.l. de instelling van de functie van „Legercommandant” welke in vredestijd, behalve het Veldleger óók alle stellingfronten en de maritieme weermiddelen onder zijn commando zou krijgen. Dat de regeering boven *dezen* functionaris, indien hij er eenmaal zou komen, in geval van oorlog niet nog „een Opperbevelhebber” zou stellen, zal wel duidelijk zijn.

Intusschen heeft men in geen enkel land een dergelijken functionaris gewild, vermoedelijk op de in mijn voordracht vermelde gronden. In Frankrijk is men na vele wijzigingen, tot den toestand gekomen dat de vice-president du conseil

de guerre, de aangewezen Commandant der Fransche legers in oorlogstijd, in vreedstijd optreedt als „Inspecteur général de l'armée”; maar hij is geen troepencommandant en voert geen commando.

De vergelijking tusschen de bemoeienis die een Divisie-Commandant, op *tactisch* gebied, heeft met de inrichting van een op het gevechtveld gelegen stelling, en de taak van een opperbevelhebber ten opzichte van een in *strategischen* zin voor hem belangrijke positie, gaat m.i. niet op. Wat zou wel het antwoord van VON HINDENBURG geweest zijn, als men hem, strijdende bij de Masurische Meren vragen had gesteld omtrent een stelling aan de Weser, of de geschutbewapening van Helgoland?

In mijn stelling 8 heb ik gemeend met de *tegenwoordige* indeeling der functionarissen, met de thans bestaande functiën rekening te moeten houden en onder die huidige omstandigheden heb ik mijn stem tegen samenkoppeling verheven, gedachtig den stelregel dat men zijn bestrijding moet leiden „beginnende van Jeruzalem”, zooals in den Bijbel staat.

De Kolonel SCHUURMAN heeft er op gewezen dat door mij de nationale oorlogvoering op den voorgrond is gesteld. Dit is juist; maar in mijn behandeling van de Vesting-Holland heb ik toch wel degelijk vermeld dat „aangaande de actie „van het Veldleger geen voorspellingen kunnen worden „gedaan, aangezien niemand kan weten in welke verhoudingen tot andere staten en onder welke leiding zij plaats grijpen zal.”

Ik heb dan ook een bondgenootschappelijk optreden, of een actie op grond van den Volkenbond, wel in mijn gedachten opgenomen. doch vermeen dat bij een dergelijk optreden van ons Veldleger *a fortiori* een samenkoppeling van de beide in stelling 8 genoemde functiën niet vol te houden zou zijn. Dat de door S. geschetste toestand aan het Hoofdkwartier zeker door mij niet in bescherming wordt genomen moge uit mijn voordracht zijn gebleken.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Wij zijn thans gekomen aan het einde onzer vergadering en hoewel het laat is gewor-

den, ben ik er van overtuigd, niemand onzer zich deze uren betreuren zal. Wij zijn tevens gekomen aan het einde van de 3 voordrachten, die tesamen een geheel zouden vormen; hoewel in dit opzicht niet ten volle verkregen is, wat het Bestuur bedacht en ook aanvankelijk gehoopt had, hebben wij toch 3 zeer waardevolle voordrachten gehad, wat wij danken aan de degelijke en zeer belangrijke studieën van de heeren SCHUURMAN, VAN REEDE en KALFF. Reeds mocht ik aan beide eerstgenoemde Heeren den dank van het Bestuur overbrengen, thans rest mij nog den Luitenant-Generaal KALFF groote erkentelijkheid te betuigen voor de heldere en vlotte wijze, waarop hij zijn meening verkondigd heeft; het groot aantal leden onzer Vereeniging dat tegenwoordig is geweest, moge U een bewijs zijn, hoezeer het op prijs wordt gesteld, dat U hier als inleider hebt willen optreden.

Ook mogen de debaters zich verzekerd houden, dat het Bestuur bijzonder op prijs stelt, zij zich de moeite en den arbeid getroost hebben, om hunne inzichten tegenover die van den inleider te stellen.

Ik sluit de vergadering.
